

VENDIM
Nr.272, datë 5.3.2008

PËR MIRATIMIN E STRATEGJISË SEKTORIALE “PËR ZHVILLIMIN E INFRASTRUKTURËS SË CILËSISË NË SHQIPËRI”

Në mbështetje të nenit 100 të Kushtetutës dhe të nenit 6 të ligjit nr.9682, datë 6.2.2007 “Për ratifikimin e marrëveshjes së financimit ndërmjet Këshillit të Ministrave të Republikës së Shqipërisë dhe Shoqatës Ndërkombëtare për Zhvillim (IDA), për projektin “Reforma për përmirësimin e mjedisit të biznesit dhe fuqizimin institucional”, me propozimin e Ministrit të Ekonomisë, Tregtisë dhe Energjetikës, Këshilli i Ministrave

VENDOSI:

1. Miratimin e strategjisë sektoriale “Për zhvillimin e infrastrukturës së cilësisë në Shqipëri”, sipas dokumentit, që i bashkëlidhet këtij vendimi.
2. Ngarkohet Ministria e Ekonomisë, Tregtisë dhe Energjetikës, për zbatimin e këtij vendimi.
Ky vendim hyn në fuqi pas botimit në Fletoren Zyrtare.

KRYEMINISTRI
Sali Berisha

STRATEGJIA SEKTORIALE
PËR ZHVILLIMIN E INFRASTRUKTURËS SË CILËSISË NË SHQIPËRI

SHKURTIME

ANMI	Instituti i Propozuar Shqiptar i Metrologjisë Kombëtare
ASTM	Shoqata Amerikane për Testim dhe Materiale (www.astm.org)
BIPM	Byroja Nderkombetare e Peshave dhe Masave (www.bipm.org)
OVK	Organi i Vlerësimit të Konformitetit
CGPM	Konferenca e Përgjithshme e Peshave dhe Masave (www.bipm.org)
CE	Marka CE
CEN	Comité Européen de Normalisation (www.cenorm.be)
CENELEC	Comité Européen de Normalisation Electrotechnique (www.cenelec.org)
CRM	Materiali i Certifikuar i Referimit
DA	Drejtoria e Përgjithshme për Akreditimin
DMSHI	Drejtoria e Metrologjisë Shkencore dhe Industriale e DPMK
DLM	Drejtoria e Metrologjisë Ligjore e DPMK
DSM	Drejtoria e Mbiqyrjes së Tregut
DPMK	Përdorur gjithashtu për DPM.
DPS	Drejtoria e Përgjithshme e Standardizimit
DSM	Drejtoria e Supervizionit Metrologjik e DPMK
EA	Bashkëpunimi European për Akreditim (www.european-accreditation.org)
EN	Standardi European
EOTC	Organizata Europiane për Vlerësimin e Pajtueshmërisë (www.eotc.be)
ETSI	Instituti i Standardeve të Telekomunikacionit European (www.etsi.org)
EU	Bashkimi European
EUROLAB	Federata Europiane e Shoqatave Kombëtare të Matjeve, Testimit dhe Laboratoreve Analitike
EUROMET	Bashkëpunimi European në Standardet e Matjeve (www.euromet.org)
EURACHEM	Fokus për Kiminë Analitike në Europë (www.eurachem.ul.pt)
DPMK	Drejtoria e Përgjithshme e Metrologjisë dhe Kalibrimit (gjithashtu DPM)
IAF	Forumi Ndërkombëtar i Akreditimit (www.ifa.org)
IEC	Komisioni Ndërkombëtar Elektroteknik (www.iec.ch)
ILAC	Bashkëpunimi i Akreditimit të Laboratorit Ndërkombëtar (www.ilac.org)
IMEKO	Konfederata Ndërkombëtare e Matjeve (www.imeko.org)
ISO	Organizata Ndërkombëtare për Standardizimin (www.iso.ch)
IT	Teknologjia e Informacionit
METE	Ministria e Ekonomisë, Tregtisë dhe Energjetikës (e Shqipërisë)

IC	Infrastruktura e Cilesise
OIML	Organizata Nderkombetare e Metrologjise Lijore(www.oiml.org)
PAD	Dokumenti i Vleresimit të Projektit
PCU	Njësia e Koordinimit të Projektit
PIU	Njësia e Zbatimit të Projektit
PT	Testimi i Efektivitetit
ToR	Termet e Referencës
UNDP	Programi i Zhvillimit të Kombeve të Bashkuara
USAID	Agjencia e Shteteve të Bashkuara për Zhvillim Ndërkombëtar (www.usaid.gov)
WELMEC	Bashkëpunimi Europian në Metrologjinë Lijore (www.welmec.org)
OBT	Organizata Botërore e Tregtisë

TERMINOLOGJIA

Infrastruktura e Cilësisë

Metrologjia, Standardet, Testimi, Cilësia. Infrastruktura bazë në një vend që është e nevojshme për zhvillimin e teknologjisë, prodhimin, shërbimet dhe tregtinë. Standardet janë grupe specifikesh teknike që përdoren si rregulla ose udhëzime për të përshkruar karakteristikat e materialeve, produkteve, shërbimeve ose proceseve. Cilësia arrihet me anë të prodhimit dhe testimit të materialeve dhe produktet që përdorin standarde të miratuara. Testet zhvillohen në një rrjet laboratorësh që operojnë sipas rregullave dhe rregulloreve të bazuara në standarde. Metrologjia (shih më poshtë) siguron shërbime që garantojnë se pajisjet e përdorura në testime kryejnë matje të sakta. Për më tepër, akreditimi (shih më poshtë) është gjithashtu pjesë përbërëse e Sistemit të Infrastruktura të Cilësisë në një vend, me qëllim që të sigurohet se të gjitha pjesët e Sistemit të Infrastruktura të Cilësisë operojnë sipas standardeve përkatëse me anë të vlerësimit të kompetencës së Organeve të Vlerësimit të Konformitetit. Shih Bashkëlidhjen B për informacion të mëtejshëm mbi infrastrukturën e cilësisë.

Metrologjia

Fusha e njohurisë në lidhje me matjet (Fjalori Ndërkombëtar i Termave Bazë dhe të Përgjithshme në Metrologji, 2004). Metrologjia përfshin të gjitha aspektet teorike dhe praktike të matjeve, ciladoqoftë pasaktësia e matjes dhe fusha e zbatimit.

Metrologjia mund të klasifikohet në tre grupe. Sipas përkufizimeve të deklaruara në Metrologjia e Përmbledhur, Botimi i dytë, dhjetor 2003, ato klasifikohen si më poshtë:

Metrologjia shkencore merret me organizimin dhe zhvillimin e standardeve të matjeve dhe me ruajtjen e tyre (niveli më i lartë).

Metrologjia industriale duhet të sigurojë funksionimin e mjaftueshëm të instrumentave të matjeve të përdorura në industri, si dhe në proceset e prodhimit dhe testimit. Në përgjithësi, këto janë laboratore dytësore të akredituara për kalibrim, testim dhe analizë materiale.

Metrologjia ligjore ka lidhje me matjet ku këto ndikojnë në transparencën e tranzaksioneve ekonomike, shëndetin dhe sigurinë.

Një aspekt i Metrologjisë Shkencore është vendosja dhe ruajtja e Standardeve Kombëtare të Matjeve që përcaktohen si standarde të vendosura si referenca metrologjike të deklaruara kombëtare.

Zinxhiri i gjurmueshmërisë

Një zinxhir gjurmueshmërie është një zinxhir i sistemeve të masave alternuese me procedurat përkatëse të matjeve dhe standardet e matjeve, nga një rezultat matjeje në një referencë të deklaruar metrologjike. Një zinxhir i gjurmueshmërisë metrologjike përcaktohet nëpërmjet një hierarkie kalibrimi nga rezultati i matjeve në referencën e deklaruar metrologjike. (International Vocabulary of Basic and General Terms in Metrology, 2004- Fjalori Ndërkombëtar i Termave Bazë dhe të Përgjithshme në Metrologji, 2004)

Kalibrimi

Operacion që vendos marrëdhënie ndërmjet vlerave sasiore të dhëna nga standardet e matjeve dhe treguesit korrespondues të një sistemi matjesh, të kryer sipas kushteve të specifikuara dhe duke përfshirë vlerësimin e pasaktësisë së matjeve.

Kalibrimi gjithashtu përkufizohet si operacion që vendos marrëdhënie, të përfuara nga referenca e një ose më shumë standardeve të matjeve që egzistojnë sipas kushteve të specifikuara, midis treguesit të një sistemi matjesh dhe rezultatit të matjeve që do të arrihej duke përdorur sistemin e matjeve.

(International Vocabulary of Basic and General Terms in Metrology, 2004- Fjalori Ndërkombëtar i Termave Bazë dhe të Përgjithshme në Metrologji, 2004)

Verifikimi

Konfirmimi nëpërmjet shqyrtimit të një artikulli të dhënë dhe sigurimit të provave objektive që përbushin kërkesat specifike. Verifikimi nuk duhet të ngatërrohet me kalibrimin e një sistemi matjesh ose anasjelltas.

(International Vocabulary of Basic and General Terms in Metrology, 2004)

Testimi i Produktit (Testimi)

Përcaktimi i një ose më shumë karakteristikave të një objekti të vlerësimit të pajtueshmërisë sipas një procedure. (ISO/IEC 17000:2004)

Standardi

Dokument, i miratuar nga një organ i njohur, që për përdorim të përsëritur ose të përgjithshëm, përcakton rregulla, udhëzime apo karakteristika për produkte ose procese që lidhen me to dhe metodat e prodhimit, zbatimi i të cilit nuk është i detyrueshëm. Ai mund të përmbajë gjithashtu ose mund të trajtojë ekskluzivisht terminologjinë, simbolet, ambalazhimin, markimin ose kërkesat e etiketimit që kanë të bëjnë me produktin, procesin apo metodën e prodhimit (OBT).

Çertifikimi

Vërtetimi i palës së tretë që ka lidhje me produktet, proceset, sistemet ose personat. (ISO/IEC 17000:2004)

Akreditimi

Vërtetimi i palës së tretë që ka lidhje me një organ vlerësimi pajtueshmërie që transmeton demonstrimin formal të kompetencës së tij për të përmbushur detyra specifike të vlerësimit të pajtueshmërisë. (ISO/IEC 17011:2004)

Testimi i efektivitetit

Përcaktimi i performancës së testimit laboratorik me anë të krahasimeve ndërlaboratorike.

(Glossary of Analytical Terms. Eurachem Education & Training Working Group- Fjalorthi i Termave Analitike Eurachem Grupi i Edukimit & Trajnimit)

Vlerësimi i Konformitetit

Aktivitet që tregon se janë përmbushur kërkesat specifike në lidhje me një produkt, proces, sistem, person ose organ. (ISO/IEC 17000:2004)

Hyrje

Në një shoqëri ideale të tregut të lire, gjithçka merret përsipër nga sektori privat dhe tregu vendos rregullat e prodhimit dhe tregtisë. Megjithatë, në praktikë, çdo vend ka një sektor publik dhe shteti rregullon disa aktivitete të sektorit privat, veçanërisht në fushat e prodhimit, shërbimeve dhe tregtisë. Çështja është se cilat fusha rregullohen dhe në ç'mënyrë rregullohen ato. Në botën globale, kjo krijon probleme pasi rregullore të ndryshme në vende të ndryshme sjellin vështirësi serioze për prodhuesit dhe tregtarët ndërkufitarë. Ky problem përkeqësohet për mallrat e prodhuara sepse rregullore të ndryshme mund të pengojnë shitjen e produktit të prodhuar nga një vend për një vend tjetër. Një shembull i mirënjohur është makina. Disa vende përdorin drejtimin e automjetit në korsinë e djathtë ndërsa pjesa tjetër përdorin korsinë e majtë. Kjo i detyron prodhuesit të prodhojnë dy sete të ndryshme makinash. Ka shumë shembuj të këtij lloji. Disa vende përdorin sistemin rregullor si pengesë ndaj tregtisë me qëllim mbrojtjen e industrive të tyre të prodhimit. Kjo e bën shumë të rëndësishëm faktin që të gjitha vendet tregtuese të kenë një sistem eficient rregullator teknik.

Një sistem i mirë rregullator kërkon dy elemente thelbësore. Rregulla të mira dhe monitorim të mirë. Nga njëra anë, kjo kërkohej me synim mbrojtjen e konsumatorit dhe shtetit dhe nga ana tjetër të mos vendosë kufizime të panevojshme për të bërë biznes në atë vend. Ky optimizim i rregullave teknike varet gjerësisht nga infrastruktura e disponueshme. Elementët kyç të infrastrukturës janë standardizimi (për rregullat), inspektimi, matja dhe akreditimi (për monitorimin). Ky sistem me shkurtim njihet me termin IC.

Në botën e cila ndryshon me ritme të shpejta, në të cilën globalizimi po bëhet gjithnjë e më i rëndësishëm, të gjitha vendet e industrializuara po përpiqen të harmonizojnë sistemet e tyre rregullatore dhe infrastrukturën e tyre, me qëllim që të nxisin prodhimin dhe tregtinë. Shqipëria është një prej vendeve që është angazhuar për praktikën e OBT dhe BE-së për tregtinë e saj ndërkombëtare. Fatkeqësisht, sistemi egzistues i infrastrukturës se cilesise në Shqipëri nuk është i pajtueshëm me sistemin ndërkombëtar. Ky dokument i strategjisë zhvillimit të infrastrukturës së cilësisë parashtron objektivat për vitin 2012, 2017 dhe 2022, dhe një "plan veprimi" për tranzicion të butë dhe eficient në Sistemin e Infrastrukturës së Cilësisë dhe Rregulla Teknike të pajtueshme në nivel ndërkombëtar gjatë periudhës së 15 viteve.

Tranzicioni kërkon investime të mëdha në mjedise, pajisje dhe zhvillimin e burimeve njerëzore, si dhe në riorganizimin e stabilimenteve MSTQ egzistuese dhe mund të kërkojë gjithashtu disa rregullime ligjore. Me infrastrukturën e përmirësuar, do të zhvillohen gjithashtu rregullat teknike dhe sistemet e mbrojtjes së konsumatorit.

Nëse ndiqet nga afër, ky dokument jep informacionin e nevojshëm, me qëllim arritjen e një sistemi modern MSTQ që nuk nevojitet vetëm për një sistem të mirë rregullator por edhe për zhvillimin e shpejtë të industrisë prodhuese. Gjatë 15 viteve, Shqipëria do të ketë një infrastrukturë të rëndësishme në fushën MSTQ dhe do të jetë në gjendje të sigurojë shërbime për vendet e tjera, duke kompensuar kështu disa prej shpenzimeve.

Kjo Strategji MSTQ parashikon më shumë se 150 objektiva dhe më shumë se 250 veprime specifike që duhen ndërmarë. Kostot e investimit për implementimin e kësaj strategjie do të jenë afërsisht 29 milionë Euro gjatë 15 viteve, por përfitimet e drejtpërdrejta për ekonominë do të jenë 52-58 milionë Euro dhe përfitimet jo të

drejtpërdrejta do të jenë rreth 300 milionë Euro, nëse tendencat aktuale në ekonomi vazhdojnë me ritmin egzistues.

Rëndësia strategjike e Sistemit të Infrastrukturës së Cilësisë

Siç është shpjeguar në seksionin e Hyrjes, sistemi IC është elementi kyç për infrastrukturën e cilësisë së një vendi. Gjithashtu, është thelbësore në proceset e ngjashme të OBT-së dhe për lëvizjen e lirë të mallrave nga pikëpamja e BE-së. Sistemi IC është gjithashtu i rëndësishëm për mbrojtjen e tregut të brendshëm nga importet e cilësisë së ulët.

Në shumë vende, sistemet e avancuara të matjeve janë një prej forcave shtytëse për industrinë prodhuese dhe shumë ambjente testimi përdoren për zhvillimin e produkteve të reja. Pasja e një sistemi të mirë IC ndihmon gjithashtu në zhvillimin e sektorit të prodhimit të pajisjeve të matjeve. Shërbimet në lidhje me matjet përbëjnë afërsisht 8% të Prodhimit Kombëtar Bruto në shumë vende të zhvilluara ose vende në zhvillim.

Me qëllim krijimin e një mjedisi të favorshëm në të cilin mjedisi sipërmarrës dhe administrata publike do të dëshironin të arrinin nivelin më të lartë të cilësisë së produkteve në favor të të gjithë shoqërisë, nxitja e një kulture Europiane është e nevojshme me anë të zhvillimit të instrumentave dhe burimeve teknike dhe njerëzore, në partneritet me industrinë dhe aktorë të tjerë.

Lëvizja e lirë e mallrave do të mund të arrihej vetëm duke eliminuar masat që kufizojnë tregtinë, jo vetëm detyrimet doganore dhe kufizimet sasiore, por të gjitha masat me efekt të barazvlefshëm (proteksionizmi). Kjo imponon egzistencën e një kuadri të përbashkët legjislativ që do të siguronte qarkullimin e mallrave pa kufizim mes vendeve. Kjo nënkupton se infrastruktura e cilësisë (IC) duhet t'i nënshtrohet disa rregullave të vendosura në nivel europian dhe ndërkombëtar.

Në Shqipëri, instrumentat në lidhje me IC do të jenë rreth 29 milionë Euro brenda një periudhe prej 15 vjetësh. Edhe nëse një pjesë e vogël (10%) e këtij investimi nuk është përmbyshur në mënyrën e duhur, kjo do të sillte në humbjen e burimeve mjaft të rëndësishme për Shqipërinë. Kështu, përdorimi i fondeve në dispozicion është mjaft i rëndësishëm. Shqipëria është prapa në fushën e IC në Ballkan dhe në Europën Lindore. Ka një hendek të madh midis Shqipërisë dhe vendeve fqinje të saj dhe partnerëve të saj tregtarë. Ky hendek duhet të ngushtohet në të ardhmen e afërme, nëse Shqipëria dëshiron një pjesë më të mirë të tregtisë dhe që të tërheqë investime të huaja më të drejtpërdrejta. Kjo nuk mund të arrihet pa një strategji të mirëpërgatitur dhe të mirëmenduar meqë fondet në dispozicion të Shqipërisë janë mjaft të kufizuara në fushën e IC në krahasim me të gjithë fqinjët e saj dhe partnerët tregtarë. Meqë sistemi IC është një prej shtyllave të prodhimit, tregtisë dhe zhvillimit ekonomik, një Strategji IC e mirëpërgatitur dhe e zbatuar në mënyrën e duhur do të ketë ndikim të rëndësishëm në zhvillimin e Shqipërisë dhe mirëqënien e popullit shqiptar. Një vlerësim i kostove dhe përfitimeve mund të gjëndet me tej në këtë punim.

Në zhvillimin industrial të një kombi, tendenca e përgjithshme duhet të shkojë kryesisht nga një shtet bujqësor në një shtet industrial. Shenjat e para të industrializimit janë tekstilet dhe ushqimi i parapërpunuar. Më tej, pason industria e lehtë si dhe teknologjitë e informacionit. Ne shohim gjithashtu këto zhvillime në Shqipëri. Të gjitha këto industri përdorin fillimisht makineri të furnizuara nga jashtë dhe ekspertizë të huaj. Megjithatë, në fazat e mëvonshme të evolucionit industrial, kërkimi dhe zhvillimi bëhen më të rëndësishëm dhe zhvillohet dhe përdoret ekspertiza lokale. Shqipëria do ta arrijë këtë fazë brenda 15 viteve të ardhshme. Kur të ndodhë kjo, institutet e metrologjisë do të jenë një prej qendrave më të rëndësishme për sistemet e sofistikuara dhe novacionin.

I. Vështrim i përgjithshëm mbi situatën aktuale të sistemit të infrastrukturës së cilësisë

Shikim i përgjithshëm dhe analizë e sistemit egzistues të IC në Shqipëri. Më poshtë jepet një përmbledhje e shkurtër.

a. Rregullat Teknike dhe Standardizimi

Rregullat Teknike

1. Legjislativ Horizontal

- Përgjegjësia e Produktit

Dispozitat e direktivave të BE-së 85/374/EEC (amenduar nëpërmjet 1999/34/EC) mbi përgjegjësinë për produktet defekte (Direktiva e Përgjegjësisë së Produktit) janë transpozuar në mënyrë të plotë në Kodin Civil Shqiptar.

- Siguria e Produktit, Vlerësimi i Pajtuashmërisë

Parlamenti shqiptar ka miratuar ligjin nr.9779, dt.16.07.2007 "Mbi Sigurinë e Përgjithshme, Kërkesat Thelbësore dhe Vlerësimin e Konformitetit të Produktet", të hartuar nga METE, me asistencën e dhënë nga EC nepermjet programit CARDS 2003, Projekti "Mbikëqyrja e Tregut në Shqipëri".

Ky ligj horizontal

- Transponon Direktivën e Sigurisë së Përgjithshme të Produkteve 95/2001/EEC,

- Transponon elementët e përbashkët të direktivave të përafërimit të ri.

- I referohet shprehimisht moduleve të vlerësimit të konformitetit, siç janë renditur në vendimin e KE-se 93/465/EEC

- Autorizon ministrinë të linjës për transpozimin e direktivave të produkteve, siç janë renditur në shtojcën

e ligjit. Kjo listë është e barazvlefshme me listën e direktivave të përafërimit të ri.

- Formon bazën ligjore për aktivitetet e mbikeqyrjes së tregut

Qeveria e Shqipërisë është angazhuar më tej për të miratuar markën CE si markë konformiteti.

2. Legjislacioni Vertikal (produkti)

Ministria e Integrimit Europian, në bashkëpunim me ministrinë e linjës, ka hartuar një plan ambicioz për transpozimin e *acquis communautaire* të BE-së në legjislacionin kombëtar shqiptar.

Ministria e Shëndetësisë është përgjegjëse për transpozimin e tre direktivave mbi pajisjet mjekësore, si dhe legjislacionin e BE-së në lidhje me Kozmetikën.

Ministria e Punëve Publike, Transportit dhe Telekomunikacionit është përgjegjëse për transpozimin e direktivave të BE-së në lidhje me Materialet e Ndërtimit, RTTE, Automjetet (duke përfshirë traktorët agropjorë), për Profesionet Argëtuese dhe Pajisjet Detare. Ministria e Mbrojtjes është përgjegjëse për ATEX. Ministria e Bujqësisë është përgjegjëse për transpozimin e *acquis* në lidhje me Produktet Ushqimore.

METE është përgjegjëse për transpozimin e

Versionit përfundimtar të Direktivës	Subjekti (titulli i shkurtër i direktivës)
73/23/EEC	Voltazhi i Ulët
89/336/EEC	Pajtueshmëria elektromagnetike (EMC)
87/404/EEC	Enë të thjeshta me presion
88/378/EEC	Siguria e lodrave
97/23/EC	Pajisjet me presion
94/9/EC	Atmosferat eksplozive të pajisjeve (ATEX)
94/62/EC	Ambalazhimi dhe mbetja e ambalazhimit
96/57/EC	Kërkesat e efikasitetit të energjisë për frigoriferët shtëpiakë elektrikë, ngrirësat dhe kombinimet e tyre
73/404/EEC, 73/405/EEC, 82/242/EEC, 82/243/EEC	Detergjentë
2002/96/EC	Pajisje mbetjesh elektrike dhe elektronike (WEEE)
98/37/EC	Makinëri
95/16/EC	Ashensorë
89/686/EEC	Pajisje personale mbrojtëse (PPE)
90/396/EEC	Pajisje që djegin karburant të gaztë
92/42/EEC	Kërkesat e efikasitetit për bojëra të reja me ujë të ngrohtë që ndizen me karburant të lëngshëm ose të gaztë
	Druri
96/74/EEC, 97/73/EEC, 73/44/EEC	Tekstilet
99/411/EEC	Këpucë
64/493/EEC	Qelqurina
2000/9/EC	Instalimet e teleferikut me shina, të dizenuara për transportin e personave

1999/36/EC	Pajisje me presion të transportueshme
2000/55/EC	Kërkesat e efijencës së energjisë për balastet për ndriçimin fluoreshent
92/75/EC	Etiketimi i energjisë për pajisjet elektroshtëpiake
90/384/EEC	Instrumenta peshimi jo-automatike
2004/22/EC	Instrumenta matëse

Nuk janë caktuar direktivat e mëposhtme

93/15/EEC	Lëndë plasëse për përdorime civile ¹
2000/14/EC	Emetimi i zhurmës në mjedis nga pajisje për përdorim në ambiente të jashtme ²
67/548/EEC	Klasifikimi, ambalazhimi dhe etiketimi i substancave të rrezikshme
76/769/EEC	Kufizimet në marketing dhe përdorimi i disa substancave dhe preparateve të rrezikshme
1999/45/EC	Klasifikimi, ambalazhimi dhe etiketimi i substancave të rrezikshme

por ka të ngjarë të përfshihen në detyrat e METE-s.

3. Transpozimi

Direktivat e Perafrimit të Ri janë transpozuar në formën e Vendimeve të Këshillit të Ministrave. METE duhet të hyjë në diskutime me ministrinë e tjera teknike për të vendosur mbi mënyrën më të përshtatshme në lidhje me transpozimin e direktivave të Perafrimit të Vjetër.

Me mbështetjen e projektit të lartpërmendur CARDS, METE ka përgatitur tre Vendime të Këshillit të Ministrave që transpozojnë përkatësisht:

- Direktiven 88/375/EEC të Lodrave;
- Direktiven 87/404/EEC të Enëve të Thjeshta nën Presion;
- Direktiven 97/23/EC të Pajisjeve nën Presion.

Një projekt i asistencës teknike i financuar nga bashkëpunimi gjerman GTZ, ka asistuar DPMK me transpozimin e 90/384/EEC. Instrumentat e peshimit jo-automatike (NAWI) dhe me përgatitjen e transpozimit të 2004/22/EC. Instrumentat Matëse (MID).

4. Mbiqyrja e tregut

Sistemi i Mbiqyrjes së Tregut u paraqit në Këshillin e Ministrave në korrik 2006. Egziston një konsensus i përgjithshëm mes aktorëve mbi këtë sistem, i cili është pjesë e Strategjisë Ndersektoriale “Për Mbrojtjen e Konsumatorit dhe Mbiqyrjen e Tregut për periudhën 2008 – 2013”, e miratuar me Vendimin e Këshillit të Ministrave nr.797, dt.14.11.2007.

Legjislacioni horizontal i sipërpërmendur përcakton një ose më shumë organe për kryerjen e aktiviteteve të Mbiqyrjes së tregut, në varësi të ministrisë së linjës përgjegjëse për direktivën.

Inspektorati Qendror Teknik do të jetë struktura e mbiqyrjes së tregut e METE-s. Instituti i Ndërtimit, Tiranë, ka gjasa të jetë struktura e mbiqyrjes së tregut për produktet e ndërtimit.

Struktura të tjera të mbiqyrjes së tregut nuk janë bërë të njohura ende.

Stafi i Inspektoratit Qendror Teknik ka marrë trajnimin e parë mbi kryerjen e aktiviteteve të mbiqyrjes së tregut mbi lodrat dhe mbi enët e thjeshta nën presion.

Standardizimi

Aktivitetet e standardizimit janë kryer në Shqipëri nga Drejtoria e Përgjithshme e Standardizimit, (DPS), duke i raportuar më parë Kryeministrit dhe aktualisht Ministrit përgjegjës për ekonominë (METE).

Standardizimi filloi në korrik 1950.

Në vitin 1956 Shqipëria u bë anëtare e ISO-s.

¹ Sipas shtojcës së ligjit horizontal, kjo direktivë është nën përgjegjësinë e Ministrisë së Mbrojtjes.

² Sipas shtojcës së ligjit horizontal, kjo direktivë është nën përgjegjësinë e Ministrisë së Mjedisit.

Ndërmjet periudhës së viteve 1966 dhe 1972, aktivitetet e standardizimit u ndërprejnë dhe anëtarësia e DPS në ISO u pezullua. Të dyja rifilluan në vitin 1973.

Në 1995 DPS u pranua si antar pa të drejtë vote në CEN.

Në 2000 Shqipëria u pranua si anëtare e OBT dhe DPS u caktua si autoritet kombëtar notifikues dhe pikë referimi.

Që prej vitit 2001, DPS është antar pa të drejtë vote në CENELEC dhe IEC.

Në vitin 2002, Shqipëria adoptoi direktivën 98/34/EC dhe DPS u caktua për përmbushjen e detyrave në lidhje me standardizimin që rrjedhin nga direktiva që parashtron një procedurë për sigurimin e informacionit në fushën e standardeve teknike.

Në vitin 2004, aktivitetet e akreditimit janë hequr nga DPS dhe i janë besuar Drejtorisë së Përgjithshme për Akreditim të krijuar kohët e fundit (DA) që i raporton ministrisë përgjegjëse për ekonominë (METE).

Në vitin 2006 DPS, me rekomandim të BE, mbylli aktivitetet e saj të certifikimit.

Në vitin 2005, DPS mori certifikimin e sistemit të saj të menaxhimit të cilësisë kundrejt ISO 9001:2000 i. Mandati për DPS

Sipas versionit më të fundit të projektligjit³ DPS do të ketë mandate për të:

- zhvilluar, miratuar dhe amenduar rregullat dhe procedurat e punës mbi aktivitetet e standardizimit kombëtar;

- përgatitur dhe propozuar udhëzime dhe orientim metodologjik për përpunimin e standardeve;

- përgatitur, miratuar dhe publikuar programin e punës të standardizimit në përputhje me interesat e palëve në standardizim;

- zhvilluar, pranuar dhe miratuar ose implementuar, konfirmuar, amenduar ose tërhequr Standardet Shqiptare dhe dokumentat shqiptare të standardizimit;

- shpërndarë draft standardet shqiptare, Standardet Shqiptare, draft dokumentat shqiptare të standardizimit dhe dokumentat shqiptare të standardizimit;

- miratuar standardet europiane dhe ndërkombëtare si standarde kombëtare shqiptare

- shpërndarë draft standardet europiane, draft standardet ndërkombëtare, standardet ndërkombëtare, draft standardet e huaja kombëtare dhe standardet e huaja kombëtare;

- deleguar të drejtat e shpërndarjes për draft standardet shqiptare, standardet shqiptare, draft dokumentat shqiptare të standardizimit dhe dokumentat shqiptare të standardizimit ndaj një pale të tretë brenda territorit të Republikës së Shqipërisë;

- përpunuar dhe menaxhuar një bazë të dhënash të standardeve dhe dokumenteve të standardizimit;

- përpunuar dhe menaxhuar një arkivë të standardeve kombëtare, ndërkombëtare, Europiane dhe standarde të huaja kombëtare dhe një bibliotekë të specializuar;

- dhënë shërbime informacioni sipas kërkesave të enteve kombëtare dhe të huaja që ushtrojnë aktivitete ekonomike në Republikën e Shqipërisë;

- përmbushë detyrat në lidhje me standardizimin që rrjedhin nga Marrëveshja e Organizatës Botërore të Tregtisë mbi Barrierat Teknike në Tregti dhe Direktivës së Bashkimit Europian 98/34/EC të datës 22 qershor 1998 (amenduar nga Direktiva 98/48/EC e datës 20 korrik 1998) që parashtron një procedurë për sigurimin e informacionit në fushën e standardeve dhe rregullave teknike dhe rregullave mbi shërbimet e shoqërisë së informacionit;

- ndërmarrë me organe të tjera standardizimi shkëmbimin e standardeve dhe bashkëpunuar me organet kombëtare të standardizimit nga vende të tjera në fushën e standardizimit;

- organizuar kurse trajnimi, seminare, konferenca dhe ngjarje të tjera për nxitjen e pjesëmarrjes së zgjeruar në aktivitetet kombëtare të standardizimit;

- publikuar një buletin zyrtar dhe një katalog të Standardeve Shqiptare;

- publikuar një raport vjetor të aktiviteteve të saj;

- nxitur studimet, publikimet, përvojën dhe kërkimin që trajton standardizimin dhe aktivitetet e ngjashme. Kjo do të përfshijë nxitjen dhe bashkërendimin e iniciativave të një karakteri shkencor, teknik, të zbatueshëm dhe kulturor që kanë lidhje me standardizimin;

- propozuar akte ligjore dhe rregullatore mbi aktivitetet që mbulon;

- propozuar tarifa Ministrisë së Financave për çmimin e shërbimeve të kryera për palët e treta.

Enti Rregullator i Telekomunikacionit kryen aktivitetet e standardizimit në fushat e Telekomunikacionit.

ii. Kuadri ligjor

Me asistencën e projektit CARDS 2003, mbi Standardet, Certifikimin dhe Akreditimin, është hartuar një projekt ligj i ri “Mbi standardizimin”. Ky ligj është miratuar nga Kuvendi dhe pritet shpallja në Fletoren Zyrtare.

iii. Marrëveshje qeverisjeje

³ Disa klauzola mund të jenë ndryshuar në versionet e mëtejshme të projektligjit.

Menaxhimi dhe administrimi

Projektligji në fakt konfirmon statutin aktual të DPS si një agjensi qeveritare që i raporton METE-s, megjithëse BE rekomandon⁴

Karakteristikat kryesore të Institutit

- Pavarësia (preferohet një organ privat, jo i emëruar nga autoritetet publike).

- Procesi i vendimmarrjes është nxitur nga konsensusi.

- Procesi i vendimmarrjes është transparent.

- Të gjithë interesat dhe jo vetëm ato të administratës publike janë përfaqësuar si në aktivitete dhe në bordet e menaxhimit të organit të standardizimit (industria, konsumatorët, certifikuesit, akredituesit, organizatat tregtare dhe profesionale etj).

- Pjesëmarrja e palëve të interesuara është vullnetare.

- Rezultatet e punës së Institutit janë të hapura për publikun dhe mund të përdoren nga kushdo.

- Aktivitetet teknike

Rregullat dhe procedurat e brendshme të referuara në projektligj supozohen për kohën në vazhdim të mos jenë tërësisht në pajtim me Rregullat dhe Procedurat e Brendshme të CEN/CENELEC. Ato po rishikohen me këtë pikësynim.

Këto rregulla dhe procedura janë të disponueshme vetëm në gjuhën shqipe. Ato mbulohen pjesërisht nga Sistemi i Cilësisë DPS.

Aktivitetet teknike (programi i punës 6 mujor i përgatitur nga DPS) miratohen nga GES (Grupi i Ekspertëve të Standardizimit) që vepron si Bord Teknik. GES ka 21 anëtarë, ku përfaqësohen institucione shkencore, biznesi, konsumatori. Një pjesë e antarëve të GES janë gjithashtu antarë (drejtues) në Komitetet Teknike (KT).

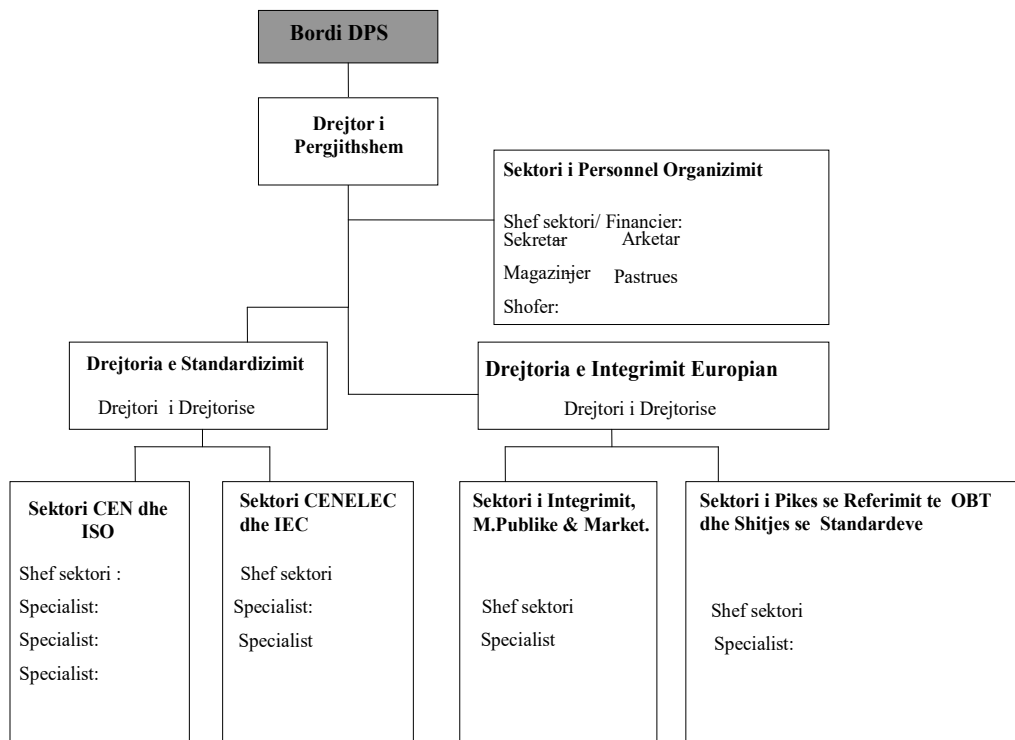
DPS ka krijuar 67 Komitete Teknike (84% janë komitete pasqyrë CEN/CENELEC) që numërtohen përkrah me numërtimin CEN / CLC TC.

Stafi i DPS mbështet sekretariatit e të gjitha KT-s. Sipas DPS, 10 deri 12 KT-s janë pasive. Anëtarët KT kryesisht vijnë nga sektori publik

(universiteti, institutet teknike shtetërore...).Përfshirja e sektorëve industriale në punën KT mbetet e ulët.

⁴ “Strukturat kryesore administrative të kërkuara për implementimin e acquis” dokumenti informal i punës i BE, qershor 2004

Organigrama

- Zhvillimi i burimeve njerëzore

DPS ka një organikë prej 18 vetash.

Personeli dhe Organizimi:

4

Drejtoria e Standardizimit:

8 (duke përfshirë IT)

Drejtoria e Integritetit Europian:

5

1 pozicion është aktualisht i lirë në sektorin CENELEC / IEC (specialist, i cili duhet të rekrutohet nga fundi i vitit 2008). DPS ka lëvizje të shumta të personelit. Në 10 vitet e fundit, 25 % e stafit është larguar nga organizata. Kryesisht për shkak të rrogave të ulta, DPS ka vështirësi në mbajtjen e personelit të trajnuar dhe të kualifikuar.

Kualifikimi dhe kompetenca e stafit teknik është e kënaqshme; niveli i gjuhës së huaj (anglisht) duhet rritur.

DPS nuk ka plan zhvillimi për burimet njerëzore dhe mbështetjen në asistencën e jashtme (BE, GTZ...) për trajnim të brendshëm ose aktivitete ritrajnuese. Projektet CARDS kanë bërë trajnime për stafin e standardizimit të DPS, i cili tashmë ka njohuri të detajuara të të gjitha proceseve europiane të standardizimit dhe është i ndërgjegjshëm sesi një organ tërësisht funksional i standardeve kombëtare europiane duhet të operojë në përputhje me praktikën CEN dhe CENELEC.

Rekrutimet e reja i nënshtrohen një rritjeje buxheti që kërkon miratimin e Ministrisë.

Aktivitetet

- Aktivitetet e Standardizimit

DPS harton programin gjashtëmujor të punës për secilën KT që miratohet nga GES dhe përmbushet nga KT. Programi i punës konsiston kryesisht në një listë të Standardeve Europiane që duhet të miratohen si standarde kombëtare shqiptare. Metoda e përdorur për miratim është metoda e faqes së parë.

Sic është deklaruar më sipër, Standardet Europiane (EN) janë adoptuar në grup brenda një intervali prej gjashtë muajsh. DPS ka arritur në 2007-05-31 transpozimin e:

9238 standarde EN të CEN (nga totali prej 11062)

2090 standarde EN të CENELEC (nga totali prej 4750)

ose 11328 EN, nga përmbledhja totale e 15812 EN të CEN dhe CENELEC

DPS nuk ka linjë buxheti dhe për pasojë asnjë program për përkthimin e Standardeve Europiane në gjuhën shqipe. Kështu, ajo mbështetet në programet e asistencës së jashtme për lehtësimin e këtij aktiviteti (GTZ mbështeti përkthimin e 58 Standardeve Europiane (ENs). Programi CARDS ka financuar kohët e fundit

përkthimin e disa standardeve të sistemit të cilësisë (ISO 900x, ISO 22000...). Standardi i terminologjisë ISO 17000 tashmë është përkthyer. Megjithatë, grupi i Standardeve Europiane të Harmonizuara të përkthyer (që japin prezumimin e konformitetit me kërkesat e direktivave) mbetet mjaft i varfër. Rreth 5% e përmbledhjes kombëtare të standardeve është përkthyer në gjuhën shqipe.

Për kohën në vazhdim, DPS nuk zhvillon standarde kombëtare.

DPS informon rregullisht CEN dhe CENELEC mbi miratimin e standardeve Europiane në përputhje me Direktiven 98/34/EC dhe ISO në përputhje me Kodin e Praktikës së Mirë për Standardizimin të OBT-së.

Megjithë mungesën e rregullave teknike që japin një nivel minimal të sigurisë së produkteve të disponueshme në tregun shqiptar, DPS ka negociuar me disa ministri të linjës për shfuqizimin e shumë prej standardeve të detyrueshme që rregullojnë tregun. DPS i ka kërkuar METE-s të shfuqizojë standardet shqiptare që ende referohen në vendimet e Këshillit të Ministrave, si të detyrueshme, por METE shpjegoi se ato nuk mund të tërhiqen derisa të vihet në funksionim një legjislacion teknik.

- Publikimi dhe shitjet

DPS publikon çdo vit katalogun e saj të standardeve të printuar dhe në CD ROM dhe e publikon në faqen e saj të internetit. Raporti vjetor publikohet vetëm në gjuhën shqipe. Buletini del 4 herë në vit në format elektronik dhe publikohet në faqen e internetit të DPS.

Shitjet e standardeve arritën në vitin 2006 në 574 standarde, kryesisht në sektorët: ushqimorë, të materialeve të ndërtimit, naftës dhe menaxhimit të cilësisë (ISO 900x, ISO 170xx, ISO 22000 – të gjitha të disponueshme në gjuhën shqipe). Çmimet e shitjeve janë 30 deri 35% më të ulta sesa çmimet e BE-së.

Programet CARDS 2001 dhe 2003 trajnuan stafin e Marrëdhënieve Publike të DPS që mund zhvillojnë marrëdhënie me median dhe hartimin e njoftimeve efektive për shtyp, mbështetjen zhvillimin e faqes së internetit DPS (<http://www.dps.gov.al>) për nxitjen efektive të shërbimeve DPS dhe zhvillimin e publikimeve promocionale, duke përfshirë broshura, Raportin Vjetor DPS, publikime informative rreth Standardeve Europiane dhe rregullave teknike (duke përfshirë Përafrimin e Ri).

- Standardizimi ndërkombëtar

Pjesëmarrja DPS në Komitetet Teknike CEN dhe CENELEC (TCs) është si më poshtë:

CEN TC 250: Eurokodet strukturore;

CEN TC 254: Fletët sintetike kundër ujit; dhe

CENELEC TC 46X: Kabllot me bosht të përbashkët.

Projekti CARDS lejoi stafin DPS (sekretarin KT dhe kryetarin KT) të merrnin pjesë në mbledhjet e këtyre KT.

KT të tjera të DPS regjistrohen për të marrë pjesë në punimet e KT të CEN, si më poshtë:

CEN TC 19: Karburante të gaztë dhe të lëngshme

CEN TC 154: Agregatet

CEN TC 175: Lëndë drusore të plota dhe të sharruara

CEN TC 275: Analiza ushqimore – metodat horizontale

DPS nuk merr pjesë në punimet e KT të ISO-s ose IEC.

- Aktivitete të tjera

DPS ka mbyllur aktivitetet e saj të certifikimit në vitin 2006. Arsyeja e paraqitur është një rekomandim i BE, por edhe një kërkesë e pamjaftueshme për shërbime certifikimi. DPS ka kryer certifikimin e produktit (hekur, çelik) dhe certifikimin e personelit (subjektet e marrjes së mostrave).

Me qëllim trajtimin e përfshirjes së ulët të aktorëve joqeveritarë

(industria, konsumatorët, labororet) DPS organizon çdo vit në tetor një aktivitet me rastin e Ditës Botërore të Standardeve, por ka shumë pak mjete për të organizuar trajnime, informacion ose aktivitete mbi rritjen e ndërgjegjësimit.

Prërdhimisht, ajo mbështetet në programet e asistencës së jashtme për t'i lehtësuar ato. Projektet CARDS 2003 dhe 2006 kanë organizuar disa aktivitete dhe shfaqje në ambiente të hapura me synimin e rritjes së ndërgjegjësimit të aktorëve të mundshëm në lidhje me rolin dhe avantazhet e standardizimit dhe vlerësimit të pajtueshmërisë. Megjithatë, nuk ka gjasa që përfshirja e tyre të jetë rritur në mënyrë të ndjeshme.

Nxitja është bërë në një sërë sektorësh të përcaktuar, veçanërisht makineritë, pajisjet elektrike, pajisjet personale mbrojtëse dhe materialet e ndërtimit, me mbështetjen e Agjencive të Zhvillimit Rajonal. Këto sektorë janë përdorues të gjerë të standardeve dhe pritjet që të stimulohet kërkesa në të ardhmen.

DPS është një institucion qendror buxhetor (afërsisht 250.000 €/vit) i cilit miratohet nga METE. Buxheti i DPS mbulon rogat, shpenzimet operative dhe kuotat e anëtarësimit (27.000 €) të institucionit, si dhe një shumë për investime të vogla.

Ia vlen të theksohet se kur DPS të jetë anëtare me të drejta të plota në CEN dhe CENELEC, kuotat e anëtarësimit do të arrijnë një total prej rreth 60.000 €/vit

Programet e financuara nga BE-ja (PRAQ, CARDS) kanë paguar për gjysmën e kuotave të anëtarësimit të DPS në CEN dhe CENELEC nga viti 1994 deri në 2005. Programi CARDS 2003 ka paguar për abonimet DPS për një lidhje e tipit broadband me Internetin, me shpejtësi të lartë për periudhën e barazvlefshme me

kohëzgjatjen e projektit, në kohën kur buxheti i shtetit nuk ishte vënë në dispozicion për këtë qëllim të posaçëm, duke mundësuar kështu që DPS të ketë ende mundësi për të operuar në linjë me nëntë kushtet e CEN dhe CENELEC.

DPS gjithashtu mbështetet në programet e asistencës së jashtme për të financuar fuqishëm edhe investimet e buta ose aktivitetet e zhvillimit.

Metrologjia

i. Standardet Kombëtare të Matjeve

Për momentin, nuk ka objekte ose sisteme të caktuara zyrtarisht si standarde kombëtare. Megjithatë, disa objekte dhe sisteme përdoren si referenca matjeje në DPMK për kalibrime të brendshme ose të jashtme. Në koherencë me statistikën e nevojshme të mbledhura të matjeve dhe pjesëmarrjen në krahasimet ndërkombëtare, këto referenca matjesh mund të bëhen standarde kombëtare matjeje dhe mund të caktohen zyrtarisht.

ii. Funksionet e Institutit të Metrologjisë

Në nivel drejtorie jo institut autonom metrologjie.

Mjediset nuk janë të mjaftueshme.

Nuk egziston asnjë kontroll mjedisor profesional.

Shqipëria ka sistemin më pak të zhvilluar në rajon.

Mundësi matjeje mjaft të kufizuara në 14 fusha matjeje (15 së shpejti).

Asnjë mundësi në 101 fusha matjeje.

Nuk egziston asnjë plan ose program për zhvillimin e sistemit të metrologjisë në Shqipëri.

Shumë prej matjeve elektrike bëhen në Universitetin Politeknik të Tiranës.

Matjet e Rrezatimit Jonizues bëhen në Institutin e Fizikës Bërthamore.

Laboraret nuk janë të akredituara.

Gjurmueshmëria nuk është e kënaqshme.

Nuk është implementuar sistemi i cilësisë.

Laboraret klasifikohen midis kategorisë dytësorë shumë të ulët dhe dytësorë të lartë.

Asnjë krahasim ndërkombëtar ose testim efektiviteti nuk është përdorur përveç disa krahasimeve që shfrytëzojnë pajisje të vjetra.

Një pjesë e stafit ka trajnim të kufizuar.

Nuk ka staf të mjaftueshëm.

Nuk ka reparte riparimi e mirembajtje të përshtatshme, bibliotekë, infrastrukturë teknologjike informacioni.

Nuk ka mundësi riparimesh ose prodhimi për pajisjet e matjeve.

Nuk është kryer asnjë krahasim ose testim efektiviteti në Shqipëri.

Nuk ka vlerësues për akreditimin.

Nuk sigurohet asnjë trajnim për industrinë.

Nuk egziston asnjë mekanizëm fedbacku për klientin.

Nuk egziston asnjë funksion koordinimi kombëtar.

Nuk ka njohje ndërkombëtare.

iii. Kalibrimi

Janë bërë shumë pak kalibrime në DPMK.

Në këtë fazë, nuk egziston asnjë laborator i akredituar kalibrimi në Shqipëri.

iv. Infrastruktura e testimit

Janë bërë shumë pak testime në DPMK (vetëm në sigurinë elektrike).

Gjashtë laboraret e akredituara të testimit në Shqipëri në fushat e:

Ushqimit;

Ndërtimit;

Lëndëve plasëse.

v. Laboraret e specializuara

Të akredituara: Asnjë

Të paakredituara: Ushqimi

Veterinar

Zhvilluese Referenca e shëndetit

Referenca e mjedisit
Referenca mjekoligjore
Kontrolli i dopingut
Testimi i materialeve
Ndërtimi
Telekomunikacioni

vi. Verifikimi

Ka kater qendra rajonale në Fier, Lezhe, Korçe.

Ka 36 zyra në rrethe me aktivitet shumë të ulët.

Aftësitë e kufizuara të matjeve në

Pesha

Volum

Mallrat e paraambalazuara

Makineritë e lojrave të fatit (vetëm siguria elektrike, verifikimi i kufizuar e prom, asnjë test zgjedhjeje rastësore)

vii. Miratimi tip

Asnjë për kohën në vazhdim.

viii. Mbikqyrja metrologjike

12 anëtarë personeli.

Vetëm përcaktimi i sasisë së produkteve të paraambalazuara.

Vlerësimi i konformitetit dhe akreditimi

Akreditimi

i. Supozimet dhe rreziqet

Siç përcaktohet nga standardi i terminologjisë EN ISO/IEC 17000, akreditimi është “vërtetimi i palës së tretë që ka lidhje me një organ vlerësimi konformiteti që transmeton demonstrimin formal të kompetencës së tij për të përmbyshur detyra specifike të vlerësimit të konformitetit”.

Me fjalë të tjera, akreditimi është një konfirmim i kompetencës teknike të OVP-s të akredituara. Nëse OVPs kërkojnë pajtueshmërinë e objektit të vlerësuar me dokumentat referues, akreditimi kërkon saktësinë e rezultateve/gjykimeve të dhëna nga OVP-s. Duke thënë këtë dhe duke patur parasysh se të gjitha shërbimet e vlerësimit të pajtueshmërisë të ofruara nga të gjitha tipet e OVP-s nëkuptojnë të japin një vlerësim të karakteristikave të produkteve të vendosura në treg, është e qartë se akreditimi varet gjerësisht nga një sistem i besueshëm metrologjik. Për pasojë, një strategji që synon zhvillimin e infrastrukturës së vlerësimit të pajtueshmërisë mund të ndjekë vetëm zhvillimin e sistemit metrologjik. Kjo nënkupton se rreziku kryesor në lidhje me implementimin e strategjisë së akreditimit të zhvilluar sipas projektit aktual, ka lidhje me vonesat e mundshme në fushën e metrologjisë, duke ditur se krijimi ose përmirësimi i një sistemi metrologjik kërkon shumë përpjekje në lidhje me burimet financiare dhe njerëzore.

Nga ana tjetër, duke njohur përcaktimin dhe përkushtimin e anëtarëve të ekipit DPA, sapo sistemi metrologjik të bëhet operacional dhe i besueshëm, sistemi i akreditimit do të jetë në gjëndje të plotësojë të gjitha kërkesat për anëtarësimin në EA/MLA në fushat e përzgjedhura të veprimtimit brenda një kuadri kohor të arsyeshëm.

Një rrezik tjetër për implementimin e strategjisë është mungesa e pjekurisë për infrastrukturën e vlerësimit të pajtueshmërisë në Shqipëri, e lidhur ngushtë me dobësitë e ekonomisë, që duhet të mbështesë zhvillimin e OVP-s. Me përjashtim të laboratoreve të testimit, të gjitha kategoritë e tjera të OVP-s janë në fazën embrionale të zhvillimit të tyre. Kjo ka lidhje me zhvillimin aktual të ekonomisë dhe pritet që infrastruktura e vlerësimit të pajtueshmërisë të zhvillohet së bashku me industrinë që ka nevojë për shërbimet e saj.

ii. Vërejtje të përgjithshme

Aktiviteti i akreditimit ka filluar në vitin 1996 pranë DPS. Në vitin 2004, akreditimi u nda nga standardizimi dhe DPA, është krijuar si Organi i vetëm i Akreditimit Kombëtar në Shqipëri. DPA është një institucion qeveritar që i raporton Ministrin të Ekonomisë, Tregtisë dhe Energjitikës. Drejtori i DPA është përgjegjës për të gjitha vendimet mbi akreditimin, duke përfshirë dhënien, tërheqjen, pezullimin ose uljen e akreditimit.

DPA operon si në fushën vullnetare, edhe në fushën e rregulluar dhe jep akreditim për laboratorët e testimit dhe kalibrimit, organet e certifikimit (për sistemet e menaxhimit të cilësive, për certifikimin e produktit, për certifikimin e personelit), organet e inspektimit.

Aktiviteti i akreditimit bazohet në standardet e zbatueshme në seritë EN ISO/IEC 17000 dhe EN 45000.

DPA është anëtare e EA, Bashkëpunimi Europian për Akreditimin (që ka një kontratë bashkëpunimi) dhe një anëtar i asociuar i ILAC, Bashkëpunimit Ndërkombëtar të Akreditimit të Laboratoreve. Ajo synon të aplikojë sa më shpejt që të jetë e mundur për anëtarësim në IAF, Forumi Ndërkombëtar i Akreditimit.

Aktualisht, DPA përfundoi marrëveshje bashkëpunimi me ESYD, Greqinë dhe RENAR, Rumani, dhe po ofron mbështetje për sistemin e akreditimit në Kosovë.

Duke filluar nga viti 2004, DPA ka përfutur asistencë teknike nga Projekti CARDS 2003 dhe pjesërisht nga CARDS 2001, si dhe nga projekti rajonal CARDS 2002.

Deri tani, janë akredituar 6 laboratore testimi (për tekstilet, karburantet, materialet e ndërtimit, lëndët plasëse, detergjentët, prodhimet ushqimore) dhe 1 organ çertifikimi për produktet; po përpunohen rreth 25 aplikime të reja (22 laboratore testimi, 2 laboratore kalibrimi dhe 1 organ çertifikimi).

iii. Kuadri ligjor

Kuadri ligjor që rregullon aktivitetin e akreditimit në Shqipëri, si dhe organizimin dhe funksionimin e DPA-së përbëhet prej akteve të mëposhtme:

- Ligji nr.9824/01.11.2007 Mbi akreditimin e organizmave të vleresimit të konformitetit në Republikën e Shqipërisë;

- vendimi i Këshillit të Ministrave nr. 854/19.12.2003 mbi organizimin dhe funksionimin e Drejtorisë së Akreditimit;

- urdhri i Kryeministrit nr. 124/03.08.2007 Mbi strukturën dhe organiken e DPA;

- vendimi i Këshillit të Ministrave nr. 77/12.02.2004 Mbi strukturën dhe nivelin e pagave të punonjësve të DPA.

Ndërsa punonjësit e DA gëzojnë statusin e nëpunësit civil, duhet të citohet gjithashtu Ligji nr. 8459/11.11.1999 Mbi statusin e nëpunësit civil.

Me mbështetjen e projektit të asistencës teknike CARDS 2003 Mbështetje ndaj Standardeve, Çertifikimit dhe Akreditimit, janë propozuar amendime në legjislacionin e akreditimit, por ato nuk kanë hyrë ende në fuqi.

Përveç legjislacionit të përmendur më sipër, aktiviteti i akreditimit bazohet në standardet e zbatueshme (seritë EN 45000 dhe EN ISO/IEC 17000), siç kërkohen nga organizatat ndërkombëtare dhe europiane të akreditimit.

iv. Detyrat

DA është organi i vetëm i akreditimit që operon si në fushën vullnetare, dhe të detyrueshme dhe ka përgjegjësitë e mëposhtme:

- Të përfaqësojë Republikën e Shqipërisë në organizatat europiane dhe ndërkombëtare për akreditim;

- Të bashkëpunojë me organet kombëtare të akreditimit të vendeve të tjera për arritjen e marrëveshjeve të njohjes së ndërsjellë, rajonale ose ndërkombëtare, ose për arritjen e marrëveshjeve dypalëshe;

- Të japë konsulencë administratës shtetërore mbi tema që kanë lidhje me akreditimin dhe vlerësime të tjera të kompetencës teknike, për të përmbyshur procedura vlerësimi në pajtim me standardet dhe rregulloret teknike;

- Të mirëmbajë, përditësojë dhe sigurojë informacion në lidhje me statusin e akreditimit të organeve të akredituara;

- Të bashkëpunojë me DPS, DPMK, ministrinë e linjës dhe shoqatat e interesuara në çështje të akreditimit, si dhe me institucione të tjera private dhe publike, sipas nevojës, si në fushat vullnetare dhe në ato të rregulluara;

- Të sigurojë trajnim në lidhje me fushën e akreditimit;

- Të ndërmarrë aktivitete në fushën e krahasimeve ndërlaboratorike dhe testimit të efektivitetit;

- Të marrë informacion nga organet e akreditimit të vendeve të tjera në lidhje me organet e akredituara nga ta, që operojnë në Shqipëri.

- U vendos gjoba subjekteve të paakredituara, apo të cilave u ka mbaruar akreditimi, në rastet kur ato përdorin simbolin e akreditimit;

- I trajton ankesat dhe apelimet për akreditimin, të dërguara në Drejtorinë e Përgjithshme të Akreditimit.

v. Fusha e veprimt

Drejtoria e Akreditimit është e autorizuar të sigurojë shërbime akreditimi në fushat e mëposhtme:

- Laboratore testimi (duke përfshirë ato për analiza mjekësore);

- Laboratore kalibrimi;

- Organe çertifikimi të QMS;

- Organe të çertifikimit të produkteve;

- Organe të çertifikimit të personelit;

- Organet e inspektimit;

- Organizmave që realizojnë teste zotësie dhe krahasime ndërlaboratorike;

- Organizmave që prodhojnë materiale referuese të certifikuara.

vi. Organizimi dhe funksionimi

DPA ka një numër prej 14 punonjësish, 10 prej të cilëve janë përfshirë në procesin e akreditimit.

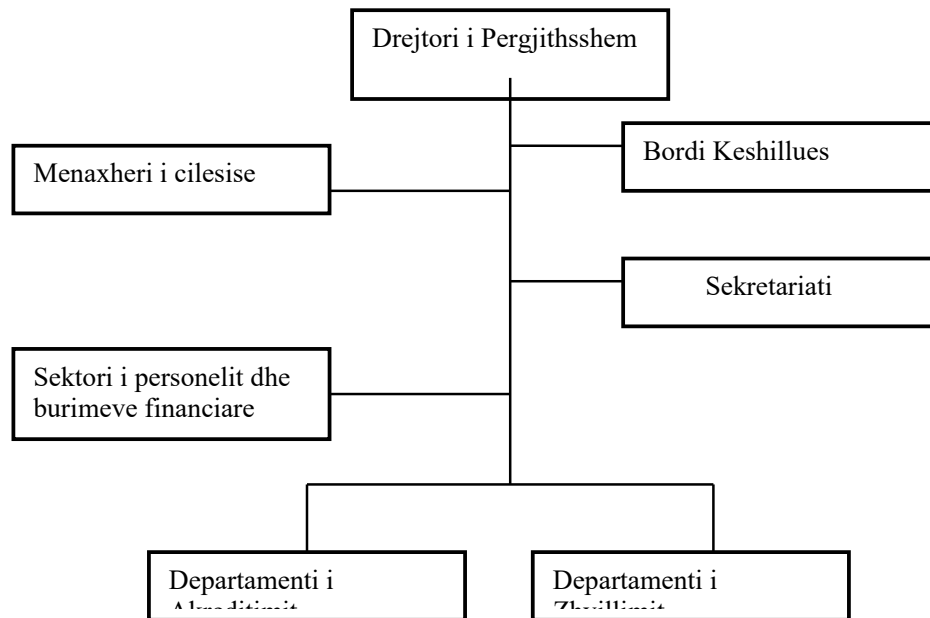
DPA është e organizuar në 4 departamente:

- Departamenti i Akreditimit;

- Departamenti i Zhvillimit;

- Sektori i Personelit dhe Burimeve Financiare;
- Sekretariati.

ORGANINOGRAMA E DA

Për më tepër, një Bord Këshillues funksionon pranë DPA (me vendim të Këshillit të Ministrave nr.854/19.12.2003 Mbi organizimin dhe funksionimin e Drejtorisë së Akreditimit). Ai përbëhet nga 11 anëtarë (shih Shtojcën 5) dhe drejtohet nga përfaqësuesi i METE-s. Detyrat e Bordit Këshillues janë të zhvillojë politika dhe strategji në lidhje me akreditimin; Bordi gjithashtu është përgjegjës për trajtimin e ankesave dhe apeliemeve të marra nga DPA.

DPA vendosi të krijojë 3 Komitete Teknike:

- Komiteti teknik për akreditimin e laboratoreve;
- Komiteti teknik për akreditimin e organeve të certifikimit;
- Komiteti teknik për akreditimin e organeve të inspektimit.

Komitetet teknike janë përfshirë në zhvillimin e dokumentave të nevojshme të akreditimit, duke dhënë këshillim në të gjitha çështjet teknike dhe mbështetjen e trajnimit të ekspertëve të DPA-së, të punësuar ose të kontraktuar.

DPA aktualisht funksionon në një ndërtesë shtetërore, për kohën në vazhdim zyrat janë të mjaftueshme dhe janë vënë në dispozicion pajisje minimale. Ende ka për t'u bërë për sa i përket pajisjeve.

DPA zhvillon dhe mirëmban një faqe interneti ku është publikuar i gjithë informacioni në lidhje me akreditimin.

vii. Sistemi i menaxhimit

DPA është e organizuar dhe funksionon sipas dispozitave të standardit të zbatueshëm të referencës EN ISO/IEC 17011:2004 Vlerësimi i konformitetit – Kërkesat e përgjithshme për organet e akreditimit që akreditojnë organe vlerësimi konformiteti.

Me mbështetjen e marrë në kuadër të projektit CARDS 2003, DPA ka zhvilluar dhe zbatuar një sistem menaxhimi në përputhje me standardin e lartpërmendur. Manuali i Cilësisë dhe të gjitha procedurat janë funksionale dhe të disponueshme në gjuhën angleze.

viii. Burimet Njerëzore

DPA ka miratuar një numër prej 15 pozicionesh, njëri prej tyre është ende bosh dhe pjesa tjetër e plotësuar. DPA drejtohet nga Drejtori i Përgjithshëm; Departamenti i Akreditimit ka një personel prej 7 ekspertësh, Departamenti i Zhvillimit ka 2 ekspertë, Sektori i Personelit dhe Burimeve Njerëzore ka 2 ekspertë dhe sekretariati ka një vend bosh.

I gjithë stafi është trajnuar në kuadër të programit CARDS 2003 dhe një pjesë e tyre edhe sipas programit CARDS 2001 dhe programit rajonal CARDS 2002. Duke marrë në konsideratë se akreditimi është një aktivitet që ka filluar vetëm kohët e fundit në Shqipëri dhe gjithashtu se mbështetet gjerësisht në kompetencën e vlerësuesve të përfshirë, trajnimi i mëtejshëm, më i specializuar dhe më i detajuar, është ende i nevojshëm. Gjithashtu, duhet mbajtur parasysh se ekspertët e akreditimit kanë nevojë të kenë një nivel të caktuar kompetence që duhet të rritet në mënyrë të përhershme ose të paktën të ruhet. Një prej metodave për ta arritur këtë është t'u japë rregullisht vlerësuesve trajnim të përhershëm. Nga kjo pikëpamje, duhet t'i jepet vëmendje e veçantë Departamenti i Zhvillimit si përsa i përket pajisjeve, ashtu edhe burimeve njerëzore.

I gjithë stafi i DPA ka njohuri të mira të gjuhës angleze dhe/ose italiane dhe gjithashtu aftësi të mira kompjuterike.

c.2. Infrastruktura e Vlerësimit të Konformitetit

Shumë prej OVP-s në Shqipëri, me disa përjashtime, e kanë origjinën nga regjimi komunist dhe janë të vjetëruara për sa i përket pajisjeve dhe procedurave të punës.

- Nuk ka laboratore kalibrimi përveç atyre të DPMK;

- Labororet e testimit, me përjashtimin e disa laboratoreve të reja dhe moderne (të akredituara ose në proces akreditimi) funksionojnë në ndërtesa të papërshtatshme dhe përdorin pajisje të vjetra dhe të amortizuara që nuk janë kalibruar në mënyrën e duhur;

- Në fushën e certifikimit të sistemeve të menaxhimit të cilësive ka një organ shqiptar certifikimi dhe disa organe të huaja. DPS, gjithashtu ka ofruar shërbime certifikimi, por ky aktivitet tashmë është pezulluar për shkak të një legjislacioni të ri, aktualisht në proces miratimi, që parashikon ndarjen e aktivitetit të certifikimit nga ai i standardizimit;

- Ka një organ të akredituar certifikimi produkteve për prodhimet ushqimore;

- Aktualisht nuk është krijuar asnjë organ certifikimi të sistemeve të menaxhimit të mjedisit;

- Funksionon një organ certifikimi personeli ndërsa ky aktivitet gjithashtu është pezulluar në DPS;

- Ka një numër organesh inspektimi që operojnë në Shqipëri në një situatë shumë të ngjashme me atë të laboratoreve të testimit; ende nuk është akredituar asnjë organ inspektimi.

Projekti CARDS 2003 ka ndërmarrë disa hapa për të mbështetur modernizimin e OVP shqiptare, por kapaciteti i tyre mbetet shumë i dobët. Ndërgjegjësimi është i ulët mes industrisë, konsumatorëve dhe madje autoriteteve publike në lidhje me çështjet e cilësisë, akreditimit ose standardizimit. Duke marrë parasysh edhe gjëndjen e dobët aktuale të ekonomisë që ende nuk kërkon shërbimet e ofruara nga OVP dhe përpjekjet e mëdha që nevojiten për të krijuar një infrastrukturë moderne dhe të besueshme vlerësimi pajtueshmërie, është e vështirë tashmë të propozohet një investim masiv në pajisje, me qëllim për ta realizuar këtë. Nëse marrim në konsideratë edhe rezultatet e vlerësimit të sistemit metrologjik të përmbushur nga eksperti i metrologjisë në projekt, duke vlerësuar se vetëm pas 5 vjetësh, metrologjia mund të pritët të fillojë të ketë besueshmërinë e kërkuar, konkluzioni i vetëm mund të jetë se është ende mjaft herët për një investim të tillë. Megjithatë, ndërkohë, duhet të merren masa për të rritur ndërgjegjësimin e përfituesve kryesorë të shërbimeve të dhëna nga OVP dhe të fillohet përgatitja e ekspertëve që kur është e nevojshme, janë të aftë të punojnë në infrastrukturën e OVPs.

I. VIZIONI, QELLIMI STRATEGJIK DHE PRIORITETET

VIZIONI

Ky kre përmbledh gjëndjen e Sistemit shqiptar të IC që do të jetë në fund të vitit 2022, nëse objektivat specifike të zhvillimit do të arrihen me anë të implementimit të masave specifike.

- Sistemi IC në Shqipëri do përmirësohet ndjeshëm deri në vitin 2022 dhe është tërësisht në përputhje me kërkesat e BE-së.

- Ka njohje të plotë ndërkombëtare në të gjitha fushat.

- Sistemi shqiptar IC klasifikohet si një nga më të mirët në rajon.

- Të gjitha standardet e referimit të matjeve egzistojnë për matjet e bëra.

- Aktiviteti i kalibrimit është zhvilluar plotësisht. Ka klientë nga vendet fqinje.

- Aktiviteti i testimit po rritet me hapa të shpejtë dhe shumë laboratore

(universitete, fabrika, organizata të tjera publike) marrin pjesë në aktivitete të integruara testimi.

- Objekti i verifikimit ligjor të instrumentave matëse ka arritur një nivel të kënaqshëm.

- Mekanizmi i miratimit tip është tërësisht funksional.

- Mbikqyrja metrologjike është zhvilluar plotësisht.

Më poshtë jepet përmbledhja e gjëndjes së Sistemit IC në fund të vitit 2022.

Fusha	Pajtueshmëria Ndërkombëtare	Probleme
Rregullat teknike	E plotë	Nuk ka
Mbikqyrja e tregut	E plotë	Nuk ka
Standardizimi	E plotë	Nuk ka
Metrologjia		
Standardet Kombëtare	E plotë	Nuk ka
Kalibrimi	E plotë	Nuk ka

Verifikimi	E plotë	Të vogla
Testimi	E plotë	Nuk ka
Miratimi tip	E plotë	Nuk ka
Mbikqyrja metrologjike	E plotë	Nuk ka
Akreditimi	E plotë	Nuk ka
Çertifikimi	E plotë	Të vogla
Markimi (psh. CE)	E plotë	Të vogla
Bashkërendimi dhe Monitorimi	E plotë	Të vogla

PRIORITETET AFATGJATE

Ky është përshkrimi i një sistemi tërësisht të pajtueshëm në nivel ndërkombëtar që Shqipëria duhet të arrijë brenda një periudhe prej 15 vjetësh.

a) Rregullat teknike dhe Standardizimi

Legjislacioni teknik i BE-së (si direktivat e përafrimit të ri dhe të vjetër dhe ato të reja përafruese) është transpozuar tërësisht në legjislacionin kombëtar shqiptar.

Procesi i shqyrtimit të këtij legjislacioni është i vazhdueshëm.

DPS është anëtare aktive e CEN dhe CENELEC

b) Metrologjia

i) Standardet Kombëtare të Matjeve

Standardet kombëtare në të 60 fusha e matjeve. Të gjitha të njohura nga EUROMET dhe të listuara në bazën elektronike të të dhënave CIPM/MRA.

ii) Funksionet e Institutit të Metrologjisë

Është krijuar dhe funksionon një Institut autonom Metrologjie pranë DPMK

(ne kete material do emertohet si Instituti Kombëtar Shqiptar i Metrologjisë dhe shkurtimisht ANMI).

Operacional në dy ndërtesa të reja që do përfundohen në 2010 dhe 2018.

Kontrolle të plota profesionale mjedisore.

Një prej instituteve kryesuese metrologjike në rajon.

Aftësi të plota matjeje në 60 fusha matjesh. Të gjitha matjet zhvillohen në Institutin e Metrologjisë (ANMI).

Asnjë kapacitet në 56 fusha matjesh të përshtatshme për ekonomitë e mesme.

Egziston një Strategji IC e mirëpërgatitur për periudhën 2023-2037 për zhvillimin e mëtejshëm të sistemit të metrologjisë në Shqipëri.

Laboraret janë tërësisht të akredituara.

Gjurmueshmëria është e vendosur në mënyrën e duhur dhe e pranuar nga EUROMET dhe BIPM.

Sistemi i cilësisë është implementuar në mënyrë të plotë.

Laboraret variojnë midis atyre parësorë mesatarë dhe dytësorë të lartë.

Krahasimet bëhen në të gjitha fushat e matjeve.

I gjithë stafi ka trajnimin e nevojshëm.

Staf i përshtatshëm, kompetent është punësuar dhe trajnuar.

Funksionojnë repartet e riparimit të mirembajtjes së pajisjeve elektronike dhe mekanike. Ka plane për hapjen edhe në mirembajtjen dhe riparimet në fushën optike.

Mund të riparohet një sasi të konsiderueshme të pajisjeve të matjeve, jo vetëm për Sistemin DPMK, por dhe për të gjithë laboratorët në Shqipëri.

Prodhon një numër të vogël pajisjesh dhe sistemesh të reja matjeje.

Bibliotekë e krijuar dhe mirëmbajtur siç duhet dhe infrastrukturë e teknologjisë së informacionit.

Kryen të gjitha krahasimet e nevojshme për laboraret e tjera në Shqipëri, siç kërkohet nga DPA.

Të gjithë kërkuesit (51) kanë trajnimin dhe çertifikimin e duhur për akreditim.

Sigurohen trajnime të rregullta për industrinë.

Është formuluar dhe funksionon një mekanizëm i plotë i fidbekut për klientin.

Funksionet e plota të bashkërendimit kombëtar jo vetëm të dhëna nga ligji i ri por në çdo fushë të infrastrukturës së matjeve, përmbushen nga DPMK.

Njohje e plotë ndërkombëtare nga EUROMET, WELMEC, EURACHEM, BIPM, OIML, IMEKO dhe EUROLAB.

ALBLAB është krijuar duke patur rreth 50 laboratore anëtare dhe që përfaqësojnë Shqipërinë në EUROLAB.

Shqipëria merr pjesë në Programin Kuadër BE dhe ANMI merr pjesë në të paktën një projekt të BE-së.

iii. Kalibrimi

Bëhen rreth 300 Kalibrime në 60 fusha në vit nga ANMI.

Të paktën 4 laboratore të akredituara kalibrimi në Shqipëri sigurojnë shërbime kalibrimi për laboraret testuese dhe prodhimin industrial.

iv. Infrastruktura e testimit

Rritje e numrit të testimeve në ANMI (siguria elektrike, mjedisore, kimike, materiale).

24 Laboratore të akredituara të testimit në Ushqim/mikrobiologji

Mjedis

Shëndetësi/Mjekësi

Teste elektrike

Teste mekanike

Ndërtim

Kimikate

Prodhime naftë

Tekstile

Lëndë plasëse

v. Laboratore të specializuara

Të akredituara:

Ushqimi (Ministria e Bujqësisë, Ushqimit dhe Mbrojtjes së Konsumatorit)

Veterinaria (Ministria e Bujqësisë, Ushqimit dhe Mbrojtjes së Konsumatorit)

Referenca Shëndetësore (Ministria e Shëndetësisë)

Referenca e Mbrojtjes Mjedisore (Ministria e Mjedisit, Pyjeve dhe Administrimit të Ujrave)

Referenca Mjekoligjore (Ministria e Drejtësisë)

Kontrolli i dopingut (Ministria e Turizmit, Kulturës, Rinisë dhe Sporteve)

Testimi i materialeve (METE)

Ndërtimi (METE)

Telekomunikacioni (Ministria e Punëve Publike, Transportit dhe Telekomunikacionit)

vi. Verifikimi

Laboratori qendror i Tiranës në godinën egzistuese të DPMK.

Qendrat rajonale në Fier, Lezhë, Korçë.

Asnjë zyrë në rrethe. Mjedise të lëvizshme të bazuara në katër qendra të shërbejnë rretheve.

2 laboratore private të akredituara që kryejnë verifikimin.

Aftësi matjesh në të gjitha zonat e përcaktuara në ligjin e ri.

vii. Miratimi tip

Aftësi e kufizuar. Përdor çertifikata testimesh të nxjerra nga qendrat e akredituara të testimit dhe organizatat e huaja të njohura nga DPA. Miratimi tip është dhënë nga DPMK duke përdorur çertifikatat e testimit të jashtëm.

viii. Mbikqyrja metrologjike

Personel prej 20 vetash.

Tepër i lëvizshëm, përdoret bashkë me metrologjinë ligjore dhe ANMI.

Aktive në të gjitha fushat e përcaktuara nga ligji i ri.

Punë nënkontratash në universitete, inspektim privat dhe organizata të tjera, me kusht që ato të kenë akreditimin e duhur.

c. Vlerësimi i Konformitetit dhe Akreditimi

c.1. Akreditimi

Sistemi i akreditimit do të jetë i mirëkrijuar dhe do të gëzojë njohje të plotë europiane dhe ndërkombëtare. DPA do të jetë nënshkruese për të gjitha fushat e veprimit të EA/MLA dhe gjithashtu të ILAC dhe IAF MRAs. Do të miratohet legjislacioni evropian dhe DPA do të kryejë akreditimin e organeve që duhen caktuar për të operuar në fushën e rregulluar.

c.2. Infrastruktura e vlerësimit të konformitetit

Infrastruktura e vlerësimit të pajtueshmërisë do të jetë e mjaftueshme që t'i shërbejë në nivelin e duhur ekonomisë shqiptare. OVP-s do të akreditohen. Si pasojë e DPA si nënshkruese në EA MLAs, këto do të përfitojnë nga njohja europiane dhe ndërkombëtare duke nënkuptuar se çertifikatat dhe raportet e testimit/kalibrimit do të pranohen në të gjitha vendet, duke patur gjithashtu një organizëm akreditues nënshkrues MLA. Shqipëria do të jetë nënshkruese në ACAA për të paktën dy kategori produktesh.

Prioritetet për vitin 2008

Ky kre është një përmbledhje e vlerësimit të gjëndjes egzistuese të sistemit IC.

- Aktualisht Sistemi IC në Shqipëri nuk është i pajtueshëm me kërkesat e BE-së.

- Nuk ka pothuajse asnjë njohje ndërkombëtare për ndonjë prej komponentëve të Sistemit IC.

- Aktualisht Shqipëria ka një prej Sistemeve IC më pak të zhvilluara në rajon.

- Ka vetëm disa standarde të detyrueshme, pavarësisht nga mungesa e legjislacionit të produkteve të detyrueshme.

- Procesi i përafrimit të legjislacionit teknik ka filluar. Legjislacioni horizontal është funksional.

- Ndikimi i rregulloreve në treg nuk është vlerësuar në mënyrën e duhur.
 - Inspektimi dhe Sistemi i mbikqyrjes së tregut është pothuajse inegzistent.
 - Nuk ka asnjë standard kombëtar referimi matjesh.
 - Nuk ka pothuajse asnjë aktivitet kalibrimi.
 - Ka një aktivitet mjaft të kufizuar testimi.
 - Objekti i verifikimit të instrumentave të matjeve është mjaft i kufizuar.
 - Nuk ka asnjë mekanizëm miratimi tip.
 - Sapo ka filluar mbikqyrja metrologjike.
 - Nuk ka laboratore të akredituara kalibrimi.
 - Ka disa laboratore të akredituara testimi.
 - Pritet të bëhet progres në nivel të ulët gjatë 3 viteve të ardhshme, meqë akreditimi, testimi, çertifikimi i produkteve dhe inspektimi varen gjerësisht në infrastrukturën metrologjike.
 - DA organizohet dhe operon sipas kërkesave të EA, përveç aspekteve metrologjike.
- Më poshtë jepet një përmbledhje e gjëndjes së Sistemit të IC-se në vitin 2008.

Fusha	Pajtueshmëria ndërkombëtare	Probleme
Rregullat teknike	Nuk ka	Serioze
Mbikqyrja e tregut	Nuk ka	Serioze
Standardizimi	Nuk ka	Serioze
Metrologjia		
Standardet kombëtare	Nuk ka	Serioze
Kalibrimi	Nuk ka	Serioze
Verifikimi	E pjesshme	Serioze
Testimi	Nuk ka	Serioze
Miratimi tip	Nuk ka	Serioze
Mbikqyrja metrologjike	Nuk ka	Serioze
Akreditimi	E pjesshme	Serioze
Çertifikimi	Nuk ka	Serioze
Markimi (psh. CE)	Nuk ka	Serioze
Bashkërendimi dhe Monitorimi	Nuk ka	Madhore

Prioritetet 2008 - 2012

Ky kre përmbledh gjëndjen e Sistemit Shqiptar të IC që do të jetë deri në fund të vitit 2012, nëse objektivat specifike të zhvillimit do të arrihen me anë të implementimit të masave specifike.

- Sistemi IC në Shqipëri do përmirësohet ndjeshëm deri në vitin 2012, por ende jo tërësisht në përputhje me kërkesat e BE-së.

- Ka njohje të kufizuar ndërkombëtare për disa zona.
 - Shqipëria ka ende Sistemin IC më pak të zhvilluar në rajon, veçanërisht në zonën e metrologjisë.
 - Shumë prej direktivave të reja përfruese janë transpozuar në legjislacionin kombëtar
 - Vëzhgimi dhe inspektimi i tregut po ecin me hapa të mirë
 - DPS plotëson të gjitha kushtet për t'u bërë anëtare e CEN dhe CENELEC
 - Rëndësia e standardizimit në lidhje me legjislacionin dhe cilësinë e produkteve, është e njohur
 - Ka një numër të kufizuar standardesh kombëtare të referimit të matjeve.
 - Ka filluar aktiviteti i kalibrimit por ka ende nevojë për përmirësim të konsiderueshëm.
 - Aktiviteti i testimit po rritet me hapa të shpejtë.
 - Objekti i verifikimit ligjor të instrumentave të matjeve është përmirësuar ndjeshëm.
 - Mekanizmi i miratimit tip është ende mjaft i kufizuar.
 - Mbikqyrja metrologjike po ecën me hapa të shpejtë.
 - Akreditimi siguron shërbime kompetente, duke përfshirë në disa fusha të reja (laboraret mjekësore, çertifikimi i shendetit dhe sigurisë në punë dhe i sistemeve të menaxhimit të mjedisit) dhe fillon fusha të reja akreditimi (organizatorët e testeve të zotesisë (PT) dhe prodhuesit e Materialeve referuese të çertifikuara)
 - DPA fillon përgatitjen për të akredituar në fushën e rregulluar
- Më poshtë jepet një përmbledhje e gjëndjes së Sistemit shqiptar të IC deri në fund të vitit 2012.

Fusha	Pajtueshmëria ndërkombëtare	Probleme
Rregullat teknike	E pjesshme	Mesatare
Mbikqyrja e tregut	E pjesshme	Mesatare
Standardizimi	E plotë	Nuk ka
Metrologjia		

Standardet kombëtare	E pjesshme	Mesatare
Kalibrimi	E pjesshme	Mesatare
Verifikimi	E pjesshme	Mesatare
Testimi	Nuk ka	Madhore
Miratimi tip	Nuk ka	Madhore
Mbikqyrja metrologjike	E pjesshme	Mesatare
Akreditimi	E pjesshme	Mesatare
Çertifikimi	E pjesshme	Mesatare
Markimi (psh. CE)	E pjesshme	Mesatare
Bashkërendimi dhe monitorimi	E pjesshme	Mesatare

Prioritetet 2013 - 2017

Ky kapitull përmbledh gjëndjen e Sistemit IC , që do të jetë deri në fund të vitit 2017, nëse objektiva specifike zhvillimit arrihen me anë të implementimit të masave specifike.

- Sistemi IC në Shqipëri do përmirësohet ndjeshëm deri në vitin 2017, dhe është pjesërisht në përputhje me kërkesat e BE-së, veçanërisht në fushat e standardizimit dhe akreditimit.

- Ka njohje të plotë ndërkombëtare për disa zona.

- Sistemi IC në Shqipëri klasifikohet mesatar mes vendeve në rajon.

- Numri i standardeve kombëtare të referimit të matjeve ka arritur një nivel të kënaqshëm por ende ka nevojë për përmirësim.

- Aktiviteti i kalibrimit është përmirësuar por ende nuk është i mjaftueshëm në numër.

- Aktiviteti i testimit ka mbuluar shumë fusha të reja dhe po rritet me hapa të shpejtë.

- Objekti i verifikimit ligjor të instrumentave matëse është përmirësuar ndjeshëm dhe mbulon pothuajse të gjitha fushat e përmendura në ligj.

- Mekanizmi i miratimit tipit është përmirësuar ndjeshëm, pasi DPMK ka filluar të pranojë raportet e testeve nga laboratorët e akredituar për të nxjerrë miratime tip.

- Mbikqyrja metrologjike është zhvilluar plotësisht.

- Akreditimi është në gjëndje të sigurojë shërbime të besueshme në të gjitha fushat e kërkuara nga ekonomia shqiptare.

- Akreditimi ka arritur njohjen në nivel evropian dhe ndërkombëtar

- Akreditimi dhe vlerësimi i pajtueshmërisë në fushën e rregulluar, janë funksionale

- Është prezantuar Markimi CE.

Më poshtë jepet një përmbledhje e gjëndjes së Sistemit shqiptar IC në fund të vitit 2017.

Fusha	Pajtueshmëria Ndërkombëtare	Probleme
Rregullat teknike	E pjesshme	Të vogla
Mbikqyrja e tregut	E pjesshme	Të vogla
Standardizimi	E plotë	Nuk ka
Metrologjia		
Standardet kombëtare	E plotë	Të vogla
Kalibrimi	E plotë	Të vogla
Verifikimi	E pjesshme	Mesatare
Testimi	E pjesshme	Mesatare
Miratimi tip	E plotë	Të vogla
Mbikqyrja metrologjike	E plotë	Të vogla
Akreditimi	E plotë	Të vogla
Çertifikimi	E pjesshme	Të vogla
Markimi (p.sh. CE)	E pjesshme	Të vogla
Bashkërendimi dhe monitorimi	E pjesshme	Të vogla

Prioritetet 2018 – 2022

Ky kre përmbledh gjëndjen e Sistemit shqiptar të IC për periudhën 2018 - 2022, nëse objektivat specifike të zhvillimit do të arrihen me anë të implementimit të masave specifike.

- Sistemi IC në Shqipëri do përmirësohet ndjeshëm deri në vitin 2022 dhe është tërësisht në përputhje me kërkesat e BE-së.

- Ka njohje të plotë ndërkombëtare në të gjitha fushat.

- Sistemi shqiptar IC klasifikohet si një nga më të mirët në rajon.

- Të gjitha standardet e referimit të matjeve egzistojnë për matjet e bëra.

- Aktiviteti i kalibrimit është zhvilluar plotësisht. Ka klientë nga vendet fqinje.

- Aktiviteti i testimit po rritet me hapa të shpejtë dhe shumë laboratore

(universitete, fabrika, organizata të tjera publike) marrin pjesë në aktivitete të integruara testimi.

- Objekti i verifikimit ligjor të instrumentave matëse ka arritur një nivel të kënaqshëm.

- Mekanizmi i miratimit tip është tërësisht funksional.
 - Mbikqyrja metrologjike është zhvilluar plotësisht.
- Më poshtë jepet përmbledhja e gjëndjes së Sistemit IC në fund të vitit 2022.

Fusha	Pajtuueshmëria Ndërkombëtare	Probleme
Rregullat teknike	E plotë	Nuk ka
Mbikqyrja e tregut	E plotë	Nuk ka
Standardizimi	E plotë	Nuk ka
Metrologjia		
Standardet Kombëtare	E plotë	Nuk ka
Kalibrimi	E plotë	Nuk ka
Verifikimi	E plotë	Të vogla
Testimi	E plotë	Nuk ka
Miratimi tip	E plotë	Nuk ka
Mbikqyrja metrologjike	E plotë	Nuk ka
Akreditimi	E plotë	Nuk ka
Çertifikimi	E plotë	Të vogla
Markimi (psh. CE)	E plotë	Të vogla
Bashkërendimi dhe Monitorimi	E plotë	Të vogla

I POLITIKA E PERGJITHSHME

Në Shqipëri, proceset e Standardizimit mund të konsiderohen të pavarur nga ato të Akreditimit dhe Metrologjisë. Ka një forcë kryesore shtytëse për Standardizimin, kjo është kërkesa lokale (duke përfshirë vullnetin për integrimin në Europë dhe në botën e zhvilluar). Nga ana tjetër, akreditimi varet nga kërkesa lokale dhe disponueshmëria e shërbimeve të ngjashme të metrologjisë. Kështu, ka dy parametra të rëndësishëm për zhvillimin e Akreditimit. Për metrologjinë ka katër parametra kryesore: nevojat ekonomike (kërkesat e klientëve nëse ata dëshirojnë të akreditohen apo jo), nevojat rregullatore për infrastrukturën e matjeve (nevojat e vendosura në fuqi nga organet rregullatore për shkak të inspektimit, vëzhgimit dhe kontrollit të tregut, akreditimit, shëndetit, mjedisit, kontrollit të krimit, monitorimit të lojrave të fatit etj), kërkesat ndërkombëtare (për matjet shqiptare që të njihen në nivel ndërkombëtar) dhe kërkesat e gjurmueshmërisë (kryesisht për shkak të kërkesave të brendshme për gjurmueshmërinë). Ka një mbivendosje të fuqishme për disa kërkesa për Akreditimin dhe Metrologjinë. Kjo është gjurmueshmëria dhe kërkesat e testimit të krahasimit/efektivitetit të laboratoreve të akredituara.

Strategjia e përgjithshme është e fokusuar në dy aspekte.

- Zhvillimi sa më i shpejtë i standardizimit, pa marrë në konsideratë dy fushat e tjera.
- Zhvillimi i metrologjisë, duke analizuar kërkesat e Akreditimit. Nga ana tjetër, përcaktimi i kërkesave të Akreditimit, duke përcaktuar nevojat për pjesën e akredituar të infrastrukturës së matjeve.

Zhvillimi i Standardizimit është mjaft i drejtpërdrejtë dhe nuk varet nga shumë parametra.

Megjithatë, ndërvarësia e Metrologjisë/Akreditimit e bën mjaft të ndërlikuar përgatitjen e një Strategjie praktike. Problemi kryesor është koha e kërkuar për zhvillimin e sistemit të metrologjisë. Normalisht, do të jetë pas rreth 15 vjetësh por kjo vendos mjaft kufizime mbi Akreditimin meqë pjesa kryesore e kërkesës është për akreditimin e laboratoreve.

Zhvillimi normal i sistemit të metrologjisë kërkon një investim 15 vjeçar, I cili përfshin ndërtimin e dy ndërtesave, blerjen e paisjeve të reja si dhe trainimi I stafit.

Kërkesat e Akreditimit kanë peshën më të madhe dhe zonat që duhen zhvilluar janë përzgjedhur për t'i siguruar shërbime sa më shumë laboratoreve të testimit që të jetë e mundur. Në bazë të kësaj arsyeje, laboratorët e qëllimit të përgjithshëm si masa, presioni, temperatura dhe energjia, kanë prioritet më të lartë për zhvillim sesa laboratorët e specializuara si akustika, optika, dhe mikrovala.

Një vendim i rëndësishëm, ka lidhje me matjet e rrezatimit jonizues dhe elektrik. Këto dy grupe matjesh kryhen jashtë DPMK për kohën në vazhdim. Rrezatimi jonizues kërkon ndërtesë të specializuar dhe masa të posaçme për matje. Mund të jetë një ide e mirë të ruhet sistemi egzistues për të ardhmen. Megjithatë, kjo kërkon një mënyrë formale të matjeve, një sistem shumë të mirë menaxhimi cilësie, paraqitjen rregullisht të gjëndjes së matjeve në organizatat ndërkombëtare të metrologjisë etj. Që të dyja janë të kushtueshme dhe kërkojnë kohë. Operacionet egzistuese gjithashtu kanë nevojë të zgjerohen si për sa i përket pajisjeve, edhe stafit të ri. Nuk është e qartë nëse këto mund të materializohen në një mjedis të ngjashëm me universitetin. Kjo duhet të diskutohet dhe vendimi mbi të ardhmen e rrezatimit jonizues në Shqipëri duhet të përcaktohet para se të projektohen laboratorët e specializuara (afërsisht para vitit 2017).

Për matjet elektrike, vendimi është mjaft i lehtë. Për kohën në vazhdim, vetëm një pjesë e vogël e asaj çfarë nevojitet, kryhet në universitet. Nuk do të ketë pothuajse asnjë kursim, nëse lihet në universitet. Është më mirë të jetë një grup i plotë matjesh në një vend meqë ndërvarësia midis matjeve elektrike dhe pjesës të tjera të

metrologjisë, është mjaft e fuqishme. Të gjitha pajisjet elektrike të përdorura në fushat e tjera kanë nevojë të kalibrohen nga laboratorit elektrik dhe rezistencat, termometrat, matësit e lagështisë të përdorur nga laboratorit elektrik duhet të kalibrohen rregullisht nga laboratorit tjetër. Në një fazë më të avancuar, laboratorit elektrik gjithashtu ka nevojë për matje dimensionale, mase dhe presioni. Kështu, kjo Strategji sugjeron se të gjitha matjet elektrike duhet të trajtohen në nivel kombëtar nga DPMK dhe infrastruktura egzistuese në universitet duhet të zhvillohet si një laborator i akredituar kalibrimi në fushën e matjeve elektrike.

Objektivat specifike (2008-2012)

Ky kre përmbledh objektivat specifike të zhvillimit për periudhën 5 vjeçare (2008-2012).

Rregullat Teknike dhe Standardizimi

METE ka transpozuar direktivat e mëposhtme:

Data e synuar	Versioni përfundimtar i directives	Subjekti (titulli i shkurtër i direktivës)
2008	94/9/EC	Atmosferat eksplozive të pajisjeve (ATEX)
2008	94/62/EC	Ambalazhi dhe mbetjet e ambalazhimit
2008	96/57/EC	Kërkesat e efikasitetit të energjisë për frigoriferët elektrikë shtëpiakë, ngrirësit dhe kombinimet e tyre
2008	73/404/EEC, 73/405/EEC, 82/242/EEC, 82/243/EEC	Detergjentët
2008	2002/96/EC	Pajisje mbetjesh elektrike dhe elektronike (WEEE)
2008 – 2009	98/37/EC	Makinieri
2008 – 2009	95/16/EC	Ashensorë
2009	89/686/EEC	Pajisje personale mbrojtëse (PPE)
2009	90/396/EEC	Pajisje që djegin karburante të gazta
2009	92/42/EEC	Kërkesat e efikasitetit të energjisë për bojërat të reja me ujë të ngrohtë që ndizen me karburant të lëngshëm ose të gaztë
2009		Druri
2009	96/74/EEC, 97/73/EEC, 73/44/EEC	Tekstile
2009	99/411/EEC	Këpucë
2009	64/493/EEC	Qelqurina
2010	2000/9/EC	Instalimet e teleferikut me shina, të projektuara për transportimin e personave
2010	1999/36/EC	Pajisje me presion të transportueshme
	2000/55/EC	Kërkesat e efikasitetit të energjisë për balastet për ndriçimin fluoreshent
	92/75/EC	Etiketimi i energjisë në pajisjet elektroshtëpiake
DPMK 2007 - 2008	90/384/EEC	Instrumenta peshuese jo automatike
DPMK 2007 - 2008	2004/22/EC	Instrumenta matëse

DPS pajtohet me kërkesat për t'u bërë anëtare e CEN dhe CENELEC:

Siç u deklarua më parë, Kushtet 1,2 (a) dhe 2 (b) nuk janë nën përgjegjësinë e menjëhershme të DPS, por të qeverisë.

Kushti 2(c)

Ka zbatim të plotë në Shqipëri të paktën të asaj pjese të Direktivës 98/34/EC të amenduar nga direktiva 98/48/EC, në lidhje me aktivitetet e standardizimit.

Kushti 3 (a)

Do të jepen prova me qëllim që DPS të njihet në Shqipëri si organi zyrtar i standardeve, kompetent për

të gjitha fushat e CEN's dhe fushat e kompetencës së vetë CENELEC (që mbulon të gjithë sektorët ekonomikë, përveç atyre të mbuluar nga ETSI).

Kushti 3 (b)

Rregullat e brendshme të zbatueshme për DPS duhet të jenë tërësisht në pajtim me mënyrën e organizimit të standardizimit vullnetar, siç operohet në CEN/CENELEC.

Kushti 4

Për arsye të dukshme të pavarësisë dhe trajtimit të drejtë në lidhje me antarët e tjerë CEN/CENELEC, DPS do të duhet të paguajë kuotat e saj kombëtare të anëtarësimit, kur të pranohet si antare me të drejta të plota e CEN/CENELEC. Kuota korresponduese do të ishte e pagueshme nga 1 janari, pas pranimi të DPS si antare me të drejta të plota.

Kushti 5

Një prej detyrimeve kryesore të DPS do të jetë të transmetojë pikëpamjen kombëtare mbi çështjet teknike si mbi çështje formale (vota, kërkimi...). DPS do të duhet të mbështesë mbi 2000 procese formale në vit që kërkojnë dukshëm mjete, kompetencë dhe ekspertizë në nivel kombëtar. Për më tepër, DPS do të pritët të kontribuojë me ekspertizë ndaj KT për të cilat ekonomia shqiptare është aktive. Në atë drejtim, DPS do të duhet të japë prova të aftësisë së saj për të trajtuar efektivisht këto çështje. Si element i provës, të dhënat e DPS kur marrin pjesë si antare pa të drejta vote në punën teknike, duhen marrë në konsideratë. Pjesëmarrja e DPS në KT/NKT/GP në lidhje me numrin e ekspertëve, është një element i rëndësishëm i cili, megjithatë, duhet të vlerësohet në lidhje me zhvillimin ekonomik të Shqipërisë. Gjithashtu, duhet marrë në konsideratë "cilësia" (pasive-aktive) e kësaj pjesëmarrjeje.

Kushti 6

Për sa i përket pjesëmarrjes formale në proceset CEN/CENELEC, është e nevojshme për DPS që të jetë në zotërim të paisjeve operacionale të telekomunikacionit (duke përfshirë email-in dhe Internetin) dhe infrastrukturën e teknologjisë së informacionit, duke e lejuar atë t'i përgjigjet efektivisht volumit të madh të të dhënave dhe dokumentacionit, të komunikimit brenda sistemit CEN/CENELEC dhe të marrë pjesë në procesin e votimit (votimi elektronik).

Kushti 7

Një mision thelbësor i DPS është implementimi i EN, që përcaktohet në Rregullat e Brendshme të CEN/CENELEC IR, Pjesa 2 dhe klauzola 5.2. Ky implementim është një operacion në dy faza: t'i japë EN statusin e Standardeve kombëtare shqiptare dhe shfuqizimi i ndonjë dokumenti konfliktual. Një prej elementeve që duhet marrë në konsideratë kur vendoset mbi aplikimin e DPS's, janë të dhënat e saj në zbatimin e EN's që tashmë janë miratuar nga CEN/CENELEC ("legjislacioni" CEN/CENELEC). Për sa i përket shfuqizimit të dokumentave kombëtare konfliktuale në Shqipëri, është bërë pjesërisht dhe, për këtë shfuqizim duhet të hartohet nga DPS një grafik i saktë me afate të arsyeshme kohore. 80% e implementimeve duhet të jenë bërë para hyrjes së DPS si anëtare me të drejta të plota. Duhet të propozohet një grafik i arsyeshëm për pjesën që mbetet të implementimit dhe shfuqizimit të dokumentave konfliktuale që mbeten.

Kushti 8

Në përputhje me rregullat egzistuese CEN/CENELEC, DPS duhet të përgatitet në procedurën e notifikimit për punët në nivel kombëtar që përfshin një "ndalesë" në të gjithë punëve në nivel kombëtar për fushat e punës europiane të rëna dakord. Do të sigurohen prova të Rregullave të Brendshme korresponduese të DPS.

Kushti 9

DPS duhet të paraqesë prova se politika e CEN/CENELEC mbi të drejtat e autorit dhe të drejtat e shfrytëzimit, siç jepen në Marrëveshjen e Shfrytëzimit, mund të zbatohen në mënyrën e duhur në Shqipëri, duke marrë parasysh legjislacionin aktual (ose të planifikuar) kombëtar mbi mbrojtjen e të drejtave të pronësisë intelektuale. Më tej, DPS duhet të tregojë se politika e saj tregtare është në përputhje me klauzolat dhe dispozitat e Udhëzimit 10 CEN/CENELEC që vendos politikën e rënë dakord për shpërndarjen dhe shitjen e publikimeve CEN/CENELEC.

b. Metrologjia

i. Standardet Kombëtare të Matjeve

1. Për të patur standarde kombëtare të vendosura siç duhet dhe të ruajtura në të 33 fushat e matjeve.

ii. Funkcionet e Institutit të Metrologjisë

2. Të krijojë një Institut autonom Metrologjie (ANMI) pranë DPMK që ka fleksibilitet në zhvillimin e burimeve njerëzore (veçanërisht punësimi, performanca e bazuar në ngritjen në detyrë dhe trajnim) dhe përdorimi i të ardhurave të veta pa kufizime.

3. Të përmirësojë ndërtesën egzistuese në mënyrë që të bëhen disa investime derisa të jetë gati ndërtesa e re.

4. Të përfundojë dhe transferohet në ndërtesën e re që ka të paktën 1300 m² hapësirë laboratorike me kontroll të plotë mjedisor për labororet e metrologjisë.

5. Të krijojë 18 fusha të reja matjesh duke e çuar numrin total të fushave operacionale të matjeve në 33.

6. Të punësojë, trajnojë anëtarë të rinj stafi, në mënyrë që deri nga fundi i vitit 2012, DPMK të ketë një personel prej 128 vetash, 34 prej të cilëve janë kërkues.
7. Të përditësojë kete Strategji te IC në mënyrë që të vazhdojë të mbulojë 15 vitet e ardhshme të zhvillimit.
8. Të akreditojë të paktën 25 prej 33 fushave të matjeve ku ANMI do të jetë aktive.
9. Të vendosë gjurmueshmëri në mënyrën e duhur në të 33 fushat e matjeve.
10. Të ketë të paktën 25 prej 33 fushat e matjeve, të njohura nga EUROMET dhe BIPM.
11. Të implementojë në mënyrë të plotë Sistemin e Cilësisë.
12. Të sigurojë që të gjitha labororet të jenë të paktën në nivelin “Dytësore Mesatare”.
13. Të ketë të paktën tre laborore në nivelin “Parësore të Ulët”.
14. Të marrë pjesë në krahasime për të paktën 25 prej 33 fushave të matjeve.
15. Të trajnojë në nivelin e duhur të 34 kërkuesit që punojnë pranë ANMI-t.
16. Të hartojë dhe implementojë një program të zhvillimit të burimeve njerëzore.
17. Të krijojë një repart për riparime e mirembajtje te pajisjeve elektronike në ndërtesën e re.
18. Të krijojë një bibliotekë në ndërtesën e re me të paktën 100 libra në metrologji dhe abonim në të paktën 20 gazeta shkencore.
19. Të krijojë një Sistem modern teknologjie informacioni pranë DPMK dhe të ketë të paktën gjysmën e shpërndarjes së informacionit të brendshëm në formë elektronike.
20. Të krijojë një faqe interneti interactive, në mënyrë që aplikimi për shërbimet DPMK të mund të bëhet me anë të internetit dhe klientët të mund të ndjekin ecurinë e shërbimeve për të cilat paguajnë.
21. Të sigurojë trajnime të rregullta për industrinë në të paktën 10 fusha matje, duke përfshirë metrologjinë e përgjithshme dhe vlerësimin e pasaktësisë.
22. Të përgatisë dhe implementojë një mekanizëm fidbeku të klientit, në mënyrë që DPMK ta dijë se çfarë mendojnë klientët e saj në lidhje me operacionet dhe shërbimet DPMK (klientët përfshijnë klientët e brendshëm si dhe të gjithë aktorët e tjerë).
23. Të drejtojë një fushatë për rritjen e ndërgjegjësimit publik.
24. Ta bëjë DPMK koordinator kombëtar për të gjithë infrastrukturën metrologjike jo vetëm në letër, por edhe praktikisht.
25. Të bëhet Anëtare e Konventës së Metrologjisë (nga Shqipëria), dhe të nënshkruajë CIPM/MRA (nga DPMK).
26. Të bëhet anëtare e EURACHEM.
27. Të rrisë ndërveprimet me WELMEC.
28. Të krijojë ALBLAB (Organizatën e Laboratoreve Shqiptare të Matjeve) për t’u bërë pjesë e EUROLAB-it.
29. Të marrë pjesë në të gjitha komitetet teknike të EUROMET-t dhe në disa komitete teknike të IMEKO-s.
30. Të organizojë të pakën një takim komiteti teknik EUROMET në Tiranë.
31. Të publikojë të paktën një dokument shkencor dhe të zhvillojë një diskutim shkencor në të paktën dy takime ndërkombëtare.
- iii. Kalibrimi
32. Të arrijë të paktën 50 Kalibrime në vit deri në fund të afatit në 33 fusha matjesh.
33. Të ndihmojë industrinë dhe DPA të kenë të paktën një laborator të akredituar kalibrimi (jashtë sistemit DPMK).
- iv. Infrastruktura e testimit
34. Të fillojë sasinë modeste të testimit në ANMI (siguria elektrike, mjedisore, kimike, materiale).
35. Të ndihmojë industrinë dhe DPA të kenë të paktën 12 Laborore Testimi të Akredituara në
Ushqim/mikrobiologji
Mjedis
Teste elektrike
Ndërtim
Produkte kimike/nafte
Lëndë plasëse
- v. Laborore të specializuara
36. Të përmirësojë operacionet e laboratoreve egzistuese Ushqimore dhe Veterinare, në mënyrë që të operojnë si laborore referimi në fushat e tyre dhe t’i akreditojnë ato.
37. Të krijojë Laborator Referimi në Shëndetësi (ndoshta pranë Ministrisë së Shëndetësisë).
38. Të krijojë Laborator Referimi në Kontrollin Mjedisor (ndoshta pranë Ministrisë së Mjedisit, Pyjeve dhe Administrimit të Ujrave).
39. Të krijojë një Laborator Mjekoligjor (ndoshta pranë Ministrisë së Drejtësisë).
40. Të implementojë një sistem për labororet e specializuara në mënyrë që nga pikëpamja

administrative të jenë pjesë e organizatës së tyre mëmë por që të jenë tërësisht të gjurmueshme për ANMI, dhe aktivitetet e tyre të bashkërendohen nga DPMK nga pikëpamja e kapacitetit të matjeve.

vi. Verifikimi

41. Të zhvillojë më tej disa prej matjeve ANMI, në mënyrë që ato gjithashtu të plotësojnë kërkesat ligjore të metrologjisë.

42. Të përmirësojë tre Qendra Rajonale në Fier, Lezhe, Korçë në lidhje me pajisjet, ambientet dhe burimet njerëzore.

43. Të vendosë autolaboratore për matje me bazë në tre qendra rajonale dhe në selinë e DPMK, në mënyrë që të minimizohet infrastruktura e matjeve e kërkuar në zyrat në rrethe.

44. Të përdorë stafin e zyrave në rrethe për të marrë pjesë në aktivitete të Mbikqyrjes Metrologjike.

vii. Miratimi tip

45. Të përgatisë dhe implementojë legjislacionin dytësor për pranimin e raporteve të testimit të prodhimeve, të përgatitura nga laboratorët e huaja dhe lokale të akredituara, për qëllim të nxjerrjes së miratimeve tip për produktet e reja.

46. Të bashkërendojë operacionet në të gjitha skemat e çertifikimit të shërbimit dhe testimit të të gjitha produkteve të përdorura në rregullatorë të ndryshëm në Shqipëri, në mënyrë që të ketë një sistem uniform me ndikim të lartë rregullator.

viii. Mbikqyrja metrologjike

47. Të punësojë 5 persona të tjerë që numri i tyre të arrijë në 17 deri në fund të afatit.

48. Të trajnojë stafin egzistues dhe të ri në qendrat rajonale dhe zyrat në rrethe, në mënyrë që ata të mund të funksionojnë si pjesë e sistemit të mbikqyrjes metrologjike.

49. Të hartojë dhe implementojë operacione në fushat relevante të ndryshme nga sasia në mallrat e paraambalazhuara.

50. Të hartojë dhe implementojë një program plotësues për mbikqyrjen metrologjike në nivel prodhimi si dhe në nivel tregu.

c. Vlerësimi i konformitetit dhe akreditimi

51. Të konsolidojë kompetencën e DPA për fushat e veprimit të akreditimit aktual;

52. Të zgjerojë fushën e veprimit të akreditimit të DPA;

53. Të rrisë kapacitetin e DPA për të marrë përsipër detyrën e ruajtjes dhe rritjes së kompetencës të vlerësuesve të saj dhe atë të organeve të vlerësimit të pajtueshmërisë;

54. DPA bëhet anëtare e EA/MLA për organet e çertifikimit QMS, organet e çertifikimit të personelit, laboratorët e testimit dhe kalibrimit;

55. Të rrisë ndërgjegjësimin e industrisë, autoriteteve publike, konsumatorëve etj, mbi çështjet e cilësisë, akreditimit dhe standardizimit;

56. Akreditim në fushën e rregulluar;

57. Të forcojë bashkëpunimin rajonal dhe ndërkombëtar.

Objektiva specifike (2013-2017)

Ky kre përmbledh objektivat specifike të zhvillimit për periudhën 5 vjeçare (2013-2017).

a. Metrologjia

i. Standardet Kombëtare të Matjeve

1. Të krijohen dhe ruhen në mënyrën e duhur standardet kombëtare në të 46 fusha të matjeve.

ii. Funksionet e Institutit të Metrologjisë

2. Të krijojë 13 fusha të reja matjesh që e çojnë në 46 numrin total të fushave operacionale të matjeve.

3. Të punësojë, trajnojë anëtarë të rinj të stafit në mënyrë që deri në fund të vitit 2017, DPMK të ketë një personel prej 138 personash, 44 prej të cilëve janë kërkues.

4. Të përditësojë këtë Strategji IC në mënyrë që të vazhdojë mbulimin për 15 vitet e ardhshme.

5. Të ndryshojë fushën e veprimit të akreditimit të laboratorve ANMI për të mbuluar të paktën 40 prej 46 fshave të matjeve ku ANMI do të jetë aktive.

6. Të vendosë gjurmueshmëri në mënyrën e duhur në të 46 fushat e matjeve.

7. Të ketë të paktën 35 prej 46 fshave të matjeve, të njohura nga EUROMET dhe BIPM.

8. Të menaxhojë Sistemin e Cilësisë në mënyrë që të mbulojë edhe fushat e reja të matjeve.

9. Të sigurojë që të gjitha laboratorët të jenë paktën në nivelin “dytësor të lartë”.

10. Të ketë të paktën pesë laboratore në nivelin “dytësor të ulët”.

11. Të marrë pjesë në krahasime për të paktën 25 prej 33 fshave të matjeve.

12. Të trajnojë në nivelin e duhur të 34 kërkuesit që punojnë pranë ANMI.

13. Të hapë një reparat riparimi e mirembajtje të pajisjeve dhe instrumenteve elektronike ndërtesën e re.

14. Të përmirësojë bibliotekën në ndërtesën e re me të paktën 140 libra në metrologji dhe abonim në të paktën 25 gazeta shkencore.

15. Të krijojë një Sistem modern teknologjie informacioni pranë DPMK dhe të ketë të paktën 75% të

shpërndarjes së informacionit të brendshëm në formë elektronike.

16. Të sigurojë trajnime të rregullta për industrinë në të paktën 16 fusha, duke përfshirë metrologjinë e përgjithshme dhe vlerësimin e pasaktësisë.

17. Të fillojë përgatitjen e specifikimeve teknike të ndërtesave të ardhshme.

18. Të rrisë ndërveprimet me WELMEC.

19. Të zhvillojë aktivitetet e ALBLAB, në mënyrë që të paktën një konferencë e rëndësishme të organizohet çdo vit (mund të zhvillohet në Ditën Botërore të Metrologjisë).

20. Të marrë pjesë në të gjitha komitetet teknike të EUROMET-it dhe në disa komitete teknike të IMEKO-s.

21. Të organizojë të paktën tre takime të komitetit teknik në Tiranë në këtë afat.

22. Të publikojë të paktën pesë dokumenta shkencore dhe të zhvillojë dhjetë diskutime shkencore në të paktën katër takime ndërkombëtare.

iii. Kalibrimi

23. Të arrijë të paktën 120 kalibrime në vit deri në fund të afatit, në 46 fusha matjesh.

24. Të ndihmojë industrinë dhe DPA që të kenë të paktën tre laboratore të akredituara kalibrimi (jashtë sistemit DPMK).

iv. Infrastruktura e testimit

25. Të rrisë sasinë e testimeve në ANMI (siguria elektrike, mjedisore, mekanike, kimike, materiale).

26. Të ndihmojë industrinë dhe DPA të kenë të paktën 18 Laboratore të Akredituara Testimi në

Ushqim/mikrobiologji

Mjedis

Shëndetësi

Tekstile

Testime elektrike

Ndërtim

Produktet kimike/të naftës

Lëndë plasëse

v. Laboratorët e specializuara

27. Të përmirësojë operacionet e laboratoreve egzistuese shëndetësore, kontrollit mjedisor dhe ato mjekoligjore, në mënyrë që të operojnë si laboratore referimi në fushat e tyre dhe të akreditohen.

28. Të hapë Laboratorin e Referimit në Ndërtim (vendndodhja do të përcaktohet më pas).

29. Të hapë Laboratorin e Kontrollit të Dopingut (ndoshta pranë Ministrisë së Turizmit, Kulturës, Rinisë dhe Sporteve).

30. Të hapë Laboratorin e Testimit të Materialeve (vendndodhja duhet të përcaktohet më pas).

31. Të hapë Laboratorin e Telekomunikacioneve (ndoshta pranë Ministrisë së Punëve Publike, Transportit dhe Telekomunikacionit).

vi. Verifikimi

32. Të përmirësojë më tej tre Qendrat Rajonale në Fier, Lezhë, Korçë në lidhje me pajisjet, ambientet dhe burimet njerëzore.

33. Të zgjerojë operacionet e autolaboratoreve të matjeve.

34. Të trajnojë stafin e Qendrave Rajonale dhe Zyrave në rrethe për të marrë pjesë si në aktivitetet e Metrologjisë Ligjore dhe në ato të Mbikqyrjes Metrologjike. Të sigurojë që edhe një shofer autolaboratori të jetë i aftë të merret me mbikqyrjen ose verifikimin e peshave, volumeve, pompave të naftës etj.

vii. Miratimi tip

35. Të zgjerojë fushën e veprimit të operacioneve.

viii. Mbikqyrja metrologjike

36. Të punësojë 3 persona të tjerë në mënyrë që numri të arrijë në 20 deri në fund të afatit.

37. Të trajnojë më tej stafin egzistues dhe të ri në qendrat rajonale dhe zyrat në rrethe, në mënyrë që të funksionojë si pjesë e sistemit të mbikqyrjes metrologjike.

38. Të zgjerojë fushën e veprimit të operacioneve sipas ligjit të ri mbi metrologjinë.

b. Vlerësimi i konformitetit dhe Akreditimi

39. Të zgjerojë fushën e veprimit të akreditimit të DPA ndaj organizatoreve të testeve të zotesise (PT) dhe prodhuesve të CRM (vazhdim i obj. 52 në fazën e mëparshme);

40. DPA bëhet anëtare e EA/MLA për akreditimin e organeve të çertifikimit të sistemeve të menaxhimit të mjedisit, organeve të çertifikimit të produkteve dhe organeve të inspektimit (vazhdim i objektivit 54 në fazën e mëparshme);

41. Të rrisë ndërgjegjësimin e industrisë, autoriteteve publike, konsumatorëve etj, mbi çështje të cilësisë, akreditimit dhe standardizimit (vazhdim i objektivit 55 në fazën e mëparshme);

42. Akreditimi në fushën e rregulluar (vazhdim i objektivit 56 në fazën e mëparshme);

43. Të forcojë bashkëpunimin rajonal dhe ndërkombëtar (vazhdim i objektivit 57 në fazën e

mëparshme).

Objektiva specifike (2018-2022)

Ky kre përmbledh objektivat specifike të zhvillimit për periudhën 5 vjeçare (2018-2022).

Metrologjia

1. Standardet Kombëtare të Matjeve

1. Të krijohen dhe ruhen në mënyrën e duhur standardet kombëtare në të 60 fushat e matjeve.

2. Funksionet e Institutit të Metrologjisë

2. Të kompletojnë një ndërtesë të re me të paktën 4000 m² të laboratoreve të specializuara, të përshtatshme gjithashtu për testimin e materialeve dhe produkteve dhe të ketë kontroll të përshtatshëm mjedisor.

3. Të sigurojnë që të gjitha laboratorët në të dyja ndërtesat të jenë tërësisht operacionale.

4. Të koordinohet me Institutin e Fizikës Bërthamore që të ketë matje rrezatimi jonizues në ANMI.

5. Të krijojnë 14 fusha të reja matjesh që e çojnë numrin total të fushave operacionale të matjeve në 60.

6. Të punësojnë, trajnojnë anëtarë të rinj të stafit në mënyrë që deri në fund të vitit 2017, DPMK të ketë një personel prej 142 personash, 51 prej të cilëve janë kërkues

7. Të përditësojnë këtë Strategji IC në mënyrë që të vazhdojnë mbulimin për 15 vitet e ardhshme të zhvillimit.

8. Të ndryshojë fushën e veprimit të akreditimit të laboratoreve ANMI për të mbuluar të 60 fusha të matjeve ku ANMI do të jetë aktive.

9. Të vendosë gjurmueshmëri në mënyrën e duhur në të gjitha 60 fushat e matjeve.

10. Të ketë të 60 fushat e matjeve të njohura nga EUROMET dhe BIPM.

11. Të menaxhojë Sistemin e Cilësisë në mënyrë që të mbulojë edhe fushat e reja të matjeve.

12. Të ketë të gjitha laboratorët të paktën në nivelin "Dytësore e Lartë".

13. Të ketë të paktën gjashtë laboratore në nivelin "Parësore e Ulët".

14. Të ketë të paktën një laborator në nivelin "Parësore mesatare".

15. Të marrë pjesë në krahasime për të 60 fushat e matjeve.

16. Të trajnojnë në nivelin e duhur të 51 kërkuesit që punojnë pranë ANMI-t.

17. Të krijojnë një repart mekanik për riparime e mirëmbajtje të domosdoshme të pajisjeve të laboratoreve në ndërtesën e re.

18. Të fillojë sigurimin e shërbimeve elektronike dhe mekanike në universitete dhe në industri në lidhje me riparimin, projektimin dhe ndërtimin e pajisjeve të matjeve.

19. Të përmirësojë më tej bibliotekën në ndërtesën e re me të paktën 160 libra mbi metrologjinë dhe abonim në të paktën 28 gazeta shkencore.

20. Të krijojnë një Sistem modern teknologjie informacioni pranë DPMK dhe të ketë të paktën 90% të shpërndarjes së informacionit të brendshëm në formë elektronike.

21. Të sigurojnë trajnime të rregullta për industrinë në të pakën 30 fusha, duke përfshirë metrologjinë e përgjithshme dhe vlerësimin e pasaktësive.

22. Të bëhet anëtar i WELMEC.

23. Të mbështesë ALBLAB, në mënyrë që përveç një konference të përgjithshme çdo vit, të organizohen të paktën 5 workshope të specializuara në fusha të ndryshme matjesh.

24. Të marrë pjesë në të gjitha komitetet teknike të EUROMET, dhe në të paktën gjysmën e komiteteve teknike të IMEKO.

25. Të organizojë të paktën tre takime komiteti teknik EUROMET në Tiranë në këtë afat.

26. Të publikojë të paktën dhjetë dokumenta shkencore dhe të zhvillojë 20 diskutime shkencore në të paktën pesë takime ndërkombëtare brenda afatit.

i. Kalibrimi

27. Të arrijë të paktën 300 kalibrime në vit deri në fund të afatit në 60 fusha matjesh.

28. Të ndihmojë industrinë dhe DPA që të kenë të paktën katër laboratore të akredituara kalibrimi (jashtë sistemit DPMK) (ose të vazhdojnë të akreditohen).

ii. Infrastruktura e testimit

29. Të rrisë numrin e testeve në ANMI (siguria elektrike, mjedisore, mekanike, kimike, materiale).

30. Të ndihmojë industrinë dhe DPA që të kenë të paktën 24 Laboratore të Akredituara Testimi në

Ushqim/mikrobiologji

Mjedis

Shëndetësi/Mjekësi

Teste elektrike

Teste mekanike

Tekstile

Ndërtim

Kimikate

Prodhime naftë

Lëndë plasëse

iii. Laboratoret e specializuara

31. Të përmirësojë operacionet e Laboratorit egzistues të Referimit në Ndërtim, Laboratorin e Kontrollit të Dopingut, Laboratorin e Testimit të Materialeve dhe Laboratorin e Telekomunikacionit, në mënyrë që të operojnë si laboratore referimi në fushat e tyre dhe të akreditohen.

iv. Verifikimi

32. Të zgjerojë operacionet e autolaboratoreve të lëvizshëm të matjeve.

v. Miratimi tip

33. Të zgjerojë fushën e veprimit të operacioneve.

vi. Mbikqyrja metrologjike

34. Të zgjerojë fushën e veprimit të operacioneve sipas ligjit të ri mbi metrologjinë.

Masa specifike që duhet të merren 2008-2012

Ky kre parashtrohet masat specifike që kërkohen për të arritur Objektivat Specifike (2008-2012).

Rregullat teknike dhe Standardizimi

Plotësimi i 9 kushteve për Standardizimin

Objektivi	Masa/Aktiviteti/Informacioni
Kushti 2 (c)	Të sigurojë që procedurat e brendshme të reflektojnë kërkesat e standardizimit të Direktivës 98/34/EC që duhet të përfshijnë në mënyrë të plotë dispozitat përkatëse të brendshme të Rregullores së Brendshme CEN/CENELEC, veçanërisht Pjesën 2 (Rregulla të Përbashkëta për Punën e Standardizimit). Draft njoftimet për punën e standardeve të reja kombëtare duhet të përgatiten dhe paraqiten pranë CEN dhe CENELEC. Të njoftojë (çdo gjashtë muaj) mbi disponueshmërinë e programit të punës së standardeve: Mbi faqen e internetit të DPS; Në Qendrën e Përbashkët të Informacionit ISO/IEC. Të rishikojë dhe ripunojë Ligjin 8464 të datës 11.03.1999 “Mbi Standardizimin”.
Kushti 3 (b)	Të sigurojë që procedurat e brendshme të përfshijnë në mënyrë të plotë dispozitat e brendshme të Rregullores së Brendshme CEN/CENELEC, veçanërisht Pjesën 2 (Rregullat e Përbashkëta për Punën e Standardizimit).
Kushti 4	Të përgatisë një Plan Biznesi, duke përfshirë buxhetin që duhet të parashikojnë tarifën e anëtarësimit të plotë në CEN dhe CENELEC, për periudhën 2008-2010.
Kushti 5	Të rishikojë listën e Komiteteve Teknike Pasqyre (KT) dhe të përgatisë statistika të detajuara për çdo KT pasqyre: Lista e ekspertëve/anëtarëve të tyre; Grupet dhe organizatat e përfaqësuara të aktorëve; Analiza dhe marrëdhëniet e sektorit me GNP; Numri i takimeve deri tani. Pjesëmarrje aktive në afërsisht 10 KT të CEN dhe 4 KT të CENELEC: 1. Të propozojë projekte të reja dhe detaje të dhënash. 2. Të paraqesë komente në Fazën e Kërkimit dhe detaje të dhënash. 3. Të përgatisë votimin “Dummy” të EN në Fazën e Miratimit/Votimit Formal dhe detaje të dhënash. 4. Të marrë pjesë në takimet KT/NKT/GP të CEN/CENELEC dhe: Të përpilojë listën e ekspertëve kombëtarë të cilët kanë marrë pjesë në takimet e nivelit CEN/CENELEC (emrat, referencat TC, datat dhe vendet e takimeve); Të sigurojë që procesverbalet e takimeve të komitetit pasqyrë që tregojnë formulimin e perspektivës kombëtare, briefing i ekspertëve/delegatëve kombëtarë mbi opinionin në nivel kombëtar dhe informacioni i ekspertëve/delegatëve kombëtarë; Të bëjë procesverbalin e KT/NKT/GP të CEN/CENELEC korresponduese, duke treguar prova të pjesëmarrjes aktive nga ekspertët/delegatët kombëtarë.
Kushti 6	Përgatisë lista të detajuara dhe specifikime për IT dhe infrastrukturën e telekomunikacionit të DPS:

	Detaje të serverave, harduerit dhe softuerit, të dhënat e aktivitetit; Lista e pajisjeve të harduerit të kompjuterit, duke përfshirë kapacitetin e ruajtjes dhe pajisjet e printimit; Detaje të softuerit publik dhe bazat e brendshme të të dhënave; Detaje të bazave të të dhënave të disponueshme në faqen e internetit të DPS; Detaje të aksesit të rregullt në bazat e jashtme të të dhënave; Lista e procedurave automatike; Lista e paisjeve të internetit dhe telekomit; Kualifikimet e detajuara të specialistëve të softuerit të DPS; Detaje të sistemit të ruajtjes së kopjeve rezervë dhe sistemit të sigurisë.
Kushti 7	Miratimi i 80% të Standardeve Europiane (ENs) dhe shfuqizimi i standardeve konfliktuale dhe dokumentave të tjera normative. Përfitimi nga CEN dhe CENELEC (mbi bazë mujore) i detajeve statistikore të numrit aktual të ENs që duhen vlerësuar. Të përgatisë detaje të Standardeve të miratuara Europiane: Listat e Standardeve të miratuara Europiane dhe përditësimet e katalogut nga viti 2000; Tabelë përmbledhëse e numrit të ENs të miratuara vit pas viti. Të përgatisë informacion mbi metodat e miratimit (dmth me përkthim, faqe të parë ose me listë) për çdo standard EN/ISO/IEC, ose standard tjetër kombëtar: Detaje me statistika mbi metodat e miratimit; Statistika mbi vitet e miratimit; Tabelë përmbledhëse vit pas viti. Të përgatisë detaje të të gjitha rishikimeve, amendimeve dhe shfuqizimeve: Renditur mbi baza vjetore; Tabelë përmbledhëse vit pas viti. Të përgatisë referenca për datat e publikimit dhe njoftimet e tërheqjeve të bëra publikisht. Të përgatisë katalogun e standardeve aktuale në CD ROM dhe të sigurojë akses online në katalog dhe Buletin. Të përgatisë Programin e Punës së Standardeve (mbi baza gjashtë mujore). Të përgatisë detaje të standardeve të tërhequra kombëtare dhe miratime të tjera jo EN (dmth jo ENs): Renditur çdo vit; Tabelë përmbledhëse vit pas viti; Identifikimi i cilave prej tyre ka konflikt me ENs; Identifikimi i cilave prej tyre ka patur status të detyrueshëm. Shfuqizimin e standardeve të detyrueshme dhe rregullave teknike që mbeten të cilat kanë konflikt me ENs: Grafiku kohor për tërheqjen; Letra angazhimi nga Ministritë për të tërhequr brenda një afati kohor specifik statusin e detyrueshëm mbi standardet konfliktuale dhe çdo legjislacion tjetër konfliktual. (gjithashtu që ka lidhje me Kushtin 2) Të përgatisë detaje të standardeve dhe rregulloreve teknike të detyrueshme konfliktuale të shfuqizuara deri tani.
Kushti 8	Të sigurojë që procedurat e brendshme: Të reflektojnë kërkesat e standardizimit të Direktivës 98/34/EC (amenduar nga Direktiva 98/48/EC); Të përfshijnë në mënyrë të plotë dispozitat e brendshme të Rregullores së Brendshme CEN/CENELEC, veçanërisht Pjesa 2 (Rregullat e Përbashkëta për Punën e Standardizimit). Të vënë në dispozicion (çdo gjashtë muaj) programin e punës të standardeve të DPS: Në faqen e internetit të DPS; Në Qendrën e Përbashkët të Informacionit ISO/IEC. (gjithashtu që ka lidhje me Kushtin 2).
Kushti 9	Të marrë prova që Konventa e Bernës për Mbrojtjen e Veprave Letrare dhe Artistike, e përditësuar, të jetë ratifikuar dhe të jetë tërësisht e vlefshme në Shqipëri.

	Të marrë prova që ligji kombëtar i të drejtës së autorit të përfshijë një klauzolë mbi mbrojtjen e standardeve të të drejtave të autorit. Të rishikojë dhe ripunojë Ligjin 8464 të datës 11.03.1999 “Mbi Standardizimin”. Të sigurojë që teksti i referohet ndër të tjera të drejtës së autorit të Standardeve Shqiptare që i përkasin DPS. Të sigurojë që procedurat e brendshme të DPS të reflektojnë tërësisht miratimin dhe implementimin e kërkesave të Udhëzimit 10 CEN/CENELEC (Politika për shpërndarjen dhe shitjen e publikimeve CEN/CENELEC në të gjitha formatet), me referencë të veçantë ndaj të drejtave të shfrytëzimit, të drejtave të distributorit dhe versionet e standardeve të gjuhës. Të sigurojë që të drejtat e shfrytëzimit për kontributet intelektuale në standarde të transferohen nga ekspertët TC në DPS dhe të sigurohen ligjërisht nëpërmjet një deklarate me shkrim për transferimin e të drejtave të shfrytëzimit që duhet të jenë pjesë e: Kontratave që përfundohen ndërmjet ekspertëve TC dhe DPS; Procesverbaleve që nënshkruhen në fund të secilit takim TC; dhe procedura të zbatueshme që krijohen në manualin e cilësisë të DPS. Të përgatisë detaje të ndonjë agjenti ose distributori (dhe marrëveshje të ngjashme) për shitjen e standardeve.
Të ndërmarrë para-auditimin në fund të periudhës (2012).	

ii. Miratimi dhe transpozimi i ENs

Meqë DPS do të bëhet anëtare e CEN, lind ndjeshëm nevoja për një sistem efikas transpozimi, publikimi, ruajtjeje dhe dorëzimi standardesh dhe informacioni i ngjashëm. Ka nevojë për marrje, ruajtje, katalogim, shitje dhe dorëzim të plotë të të gjitha dokumentave me një shërbim printimi sipas kërkesës për kopjet e printuara që duhet të operohet nga stafi egzistues i shitjeve të DPS.

DPS duhet të kryej aktivitetet e mëposhtme:

- Vizitë studimore për sektorin e standardizimit në Organet e Standardeve Kombëtare të CEN dhe atyre pa të drejtë vote që të fitojnë njohuri dhe trajnim praktik mbi miratimin e ENs
- Blerja e softuerit të përshtatshëm të menaxhimit të informacionit
- Asistencë teknike për instalimin dhe operimin e këtij softueri, duke përfshirë nëse është e nevojshme, këshillim në organizimin e drejtorise së standardeve (në cilën shkallë është dallimi midis fushave CEN dhe CLC) dhe rekrutimi i stafit të ri.
- Trajnimi i stafit të DPS (të rekrutuarit e vjetër dhe ata të rekrutuar rishtazi)
- Monitorimi dhe mbikqyrja, modifikimi.

Këto aktivitete nuk duhet të kryhen nën drejtimin e një konsulenti të pavarur por në kuadër të një marrëveshjeje (binjakëzimi) me Organin e Standardeve Kombëtare, mundësisht i anëtarësuar kohët e fundit në CEN dhe CLC.

iii. Aktivitete promovuese

Qëllimi është të krijohet ndjenja e ndërgjegjësimit në Shqipëri mbi implikimet e miratimit të Standardeve Europiane dhe të legjislacionit të BE-së në lidhje me Infrastrukturën e Cilësisë për sektorin privat shqiptar, sektorin publik dhe konsumatorët.

Objekti i specifik është të përmirësohet perceptimi i përgjithshëm dhe të jepet informacioni i rregullt për grupet përkatëse të synuara dhe median në lidhje me:

- Vlerën e Direktivave Europiane për sigurinë e produktit dhe ekonominë;
- Kuptimi i markimit CE të produkteve; dhe
- Përdorimi i standardeve teknike të miratuara Europiane në nivel kombëtar për të mundësuar që produktet të projektohen në mënyrë të sigurt dhe ekonomike.

Rezultati i përgjithshëm i pritshëm është rritja e ndërgjegjësimit në grupe të ndryshme publike mbi implikimet e miratimit të *acquis communautaire* në fushën e lëvizjes së lirë të mallrave.

Është e nevojshme që të asistohet DPS në përgatitjen e përmbajtjes teknike të broshurave dhe fletëpalosjeve për temat e përzgjedhura. Përmbajtja e përgatitur do të përdoret për elementët e mekanizmit të komunikimit si broshurat, fletëpalosjet, njoftimet lokale dhe artikujt. Objekti është të zhvillohet përmbajtja teknike e broshurave me dy temat e mëposhtme:

- Rëndësia e standardeve për SMEs (broshurë e orientuar nga SME)
- Rëndësia e standardeve për konsumatorët & siguria në produktet e konsumatorit (orientuar nga konsumatori)

Në plotësim të fletëpalosjeve tashmë të përgatitura në lidhje me ISO 22000, DPS do të përgatisë fletëpalosje informative në lidhje me sektorin dhe përmbledhje të standardeve për sektorët prioritarë si ushqimi dhe katering, ndërtimi, mjedisi, menaxhimi dhe shërbimet, mundësisht duke përdorur materialet egzistuese të zhvilluara në vendet e tjera.

b. Metrologjia

i. DPMK

1. Të rishikojë këtë dokument dhe ta ripunojë, nëse është e nevojshme, duke përdorur dokumentat e disponueshme deri tani dhe informacion tjetër përkatës. Ta përsërisë atë në mes të çdo viti në mënyrë që ta mbulojë për 15 vitet në vazhdim

2. Të përdorë një ekspert afatgjatë për të implementuar Strategjinë dhe Projektin BERIS

3. Të implementojë sa më parë të jetë e mundur “Hapat e menjëhershëm të nevojshëm” afatshkurtër Të përgatisë një propozim për infrastrukturën ligjore për krijimin e një Instituti Shqiptar Kombëtar Metrologjik (ANMI) brenda sistemit DPMK

4. Të përgatisë legjislacionin dytësor, me qëllim që të përdorë raportet e testimit të produkteve, të përgatitura nga laboratorët e akredituara për nxjerrjen e miratimeve tip për pajisjet e reja matëse

5. Të përgatisë Planin e Zhvillimit të Burimeve Njerëzore duke përfshirë një Program 5 vjeçar Trajnimi për stafin egzistues dhe të ardhshëm

6. Të përgatisë një Plan 5 vjeçar Investimi, duke përfshirë lista të pajisjeve që duhet të prokurohen dhe punimet civile

7. Të përgatisë një plan për Zhvillimin e Laboratoreve për 5 vitet e ardhshme dhe ta përditësojë atë në mes të çdo viti, duke përfshirë planin për krahasimet ndërkombëtare

8. Të përgatisë një plan për zhvillimin e Departamentit të Mbikqyrjes Metrologjike

9. Të përgatisë plane për akreditimin e laboratoreve të reja dhe matjeve të reja

10. Të përgatisë një plan për Përmirësimin e Ndërtesës Egzistuese

11. Të përgatisë Specifikimet Teknike për ndërtesën e re

12. Të përgatisë një plan për hapjen e dyqanit të elektronikës në ndërtesën e re

13. Të përgatisë një plan për ngritjen e bibliotekës në DPMK në ndërtesën e re

14. Të përgatisë planifikimin e Laboratoreve në ndërtesën e re .

15. Të formojë një ekip teknik për mbikqyrjen e punimeve civile në emër të DPMK.

16. Të ndjekë procedurat për ndërtimin e ndërtesave të reja duke përfshirë konceptin, planifikimin, projektimin, ndërtimin dhe kontrollin

17. Të përgatisë dhe zbatojë një plan për Rugët e Gjurmueshmërisë për zonat egzistuese dhe të ardhme të matjeve

18. Të përgatisë një plan për projektimin, krijimin dhe zbatimin e Sistemit të Cilësisë në DPMK .

19. Të diskutojë mbi rezultatet e masave (3-6) me METE-n dhe autoritete të tjera përkatëse për financimin dhe implementimin.

20. Të fillojë procesin për punësimin e stafit të ri të nevojshëm, kualifikimet e të cilit përcaktohen në Planin e Zhvillimit të Burimeve Njerëzore

21. Të fillojë procesin për prokurimin e mallrave sipas Planit 5 vjeçar të Investimit .

22. Të përcaktojë nevojat për infrastrukturën e teknologjisë së informacionit për 5 vitet e ardhshme dhe ta përditësojë atë në mes të çdo viti .

23. Të përdorë një ekspert lokal për përmirësimin e faqes së internetit të DPMK

24. Të fillojë modifikimin e ambjenteve egzistuese sipas studimit Përmirësimi i Ndërtesës Egzistuese .

25. Të përgatisë projekt propozimet (duke përdorur informacionin e dhënë nga Strategjia IC dhe nga studimet e kryera më sipër) për financimin e huaj të aktiviteteve të mësipërme.

26. Të marrë pjesë në të gjitha takimet e Komitetit Teknik të Metrologjisë Ndërdisciplinore EUROMET .

27. Të përgatisë dokumentacionin e nevojshëm për Forumin- QS EUROMET

28. Të prezantojë Shqipërinë në Forumin Qs-EUROMET (pas akreditimit të të paktën një laboratorit të DPMK.

29. Të aplikojë për t'u asociuar në Konventën e Metrologjisë dhe të nënshkruajë MRA sa më parë që të jetë e mundur

30. Të hartojë një program trajnimi dhe shpërndarjeje informacioni për industrinë dhe ta zbatojë atë

31. Të formulojë një mekanizëm fdbeku të klientit si pyetësorë, takime, intervista, sistem ankimi formal për industrinë dhe ta zbatojë atë

32. Të përcaktojë specifikimet e një Fushate Ndërgjegjësimi Publik që duhet të tenderohet

33. Të zhvillojë takime me të gjithë aktorët IC për bashkërendim

34. Të zhvillojë takime me të gjithë aktorët e metrologjisë për DPMK që të bashkërendojë të gjitha aktivitetet në lidhje me matjet në Shqipëri

35. Të aplikojë për anëtarësim në EURACHEM një vit pasi Laboratori i Kimisë të funksionojë

36. Të përdorë lidhjet ndërkombëtare si vëzhgues informal në WELMEC

37. Të krijojë një grup pune për themelimin e ALBLAB, duke përfshirë ekspertë ligjorë dhe të hetojë formimin e këtij enti sipas praktikave të EUROLAB

38. Bazuar në rezultatet e aktiviteteve të Grupit të Punës ALBLAB, të krijojë ALBLAB me mbështetjen e METE-s

39. Në takimet e Komitetit Teknik EUROMET, të propozojë organizimin e një takimit TC në Tiranë pas zhvendosjes në godinën e re

40. Të publikojë të paktën një dokument në Matjet ose në një gazetë të ngjashme gjatë 5 viteve të ardhshme. Të fillojë me bashkëautorësi me një partner në një institut tjetër metrologjie, më pas të procedojë me dokumentat individuale. Të bëjë të njëjtën gjë për të dhënë një prezantim shkencor në një konferencë ndërkombëtare. Kongresi Botëror IMEKO ose TEMPMEKO (që duhet të mbahet në Slloveni në vitin 2010) janë kandidatë të përshtatshëm

41. Të përgatisë të gjithë kërkuesit që punojnë në laboratore si vlerësues teknikë për akreditimin e laboratoreve të kalibrimit

42. Të nxisë organizatat relevante që të operojnë laboratore kalibrimi dhe t'i ndihmojnë ato të akreditohen

43. Të rikonfigurojë Laboratorin për Makinerite e Lojrave të Fatit si laborator testimesh për sigurinë elektrike. Ky mund të jetë thelbi për zbatimin afatgjatë të Direktivës së Voltazhit të Ulët të BE-së (LVD) që kryesisht lidhet me matjet e sigurisë elektrike . Të përdorë këtë laborator për të gjitha pajisjet elektrike, jo vetëm për Makineritë e Lojrave të Fatit.

44. Të fillojë një program mbi Vlefshmërinë e Softwerit me Universitetin Politeknik të Tiranës

45. Të nxisë organizatat përkatëse që të merren me testimin në ushqime/mikrobiologji, mjedis, testime elektrike, testimin e materialeve të ndërtimit, kimikateve dhe produkteve të naftës. Të ndihmojë që ato të akreditohen

46. Të hetojë gjëndjen aktuale të laboratoreve të specializuara të referimit mbi Ushqimin, Veterinarinë, ato mjekoligjore, Kontrollin e Dopingut, Kontrollin Mjedisor, Testimin e Materialeve, Shëndetësinë, Ndërtimin dhe Telekomunikacionin

47. Të përgatisë një plan për zhvillimin e Metrologjisë Ligjore veçanërisht duke përdorur punimin e përgatitur nga PTB dhe ta zbatojë atë

48. Të hetojë përdorimin e infrastrukturës së lëvizshme të matjeve më tepër sesa të ketë 36 zyra jo aq funksionale në rrethe . Fillimisht, një autolaborator do të mbulojë të 36 rrethet për një vit. Më vonë, në varësi të kërkesës, numri mund të rritet. Mund të jetë ide e mirë të ketë furgonë të specializuar si për pesha, volume, shpejtësi, energji, zhurma (akustika) etj.

ii. METE

51. Të krijojë një Njësi Koordinimi Projekti sa më parë të jetë e mundur jo vetëm për të drejtuar Projektin BERIS, por edhe për të bashkërenduar aktivitetet e DPMK, DSP, DPA.

52. Të sigurojë mbështetje për zbatimin e kësaj Strategjie dhe Projekteve BERIS.

53. Të mbështesë DPMK për krijimin e ALBLAB.

54. Të vendosë kontakte me ministrinë e tjera dhe rregullatorët për bashkërendimin e infrastrukturës së matjeve.

55. Të sigurojë mbështetje për anëtarësimin në Konventën e Metrologjisë që mund të jetë vetëm nëpërmjet Ministrisë së Jashtme.

iii. Të tjera

56. Të gjitha ministrinë përkatëse duhet të kenë një inventar të infrastrukturës së tyre të matjeve. Ky informacion duhet t'i dërgohet METE-s dhe DPMK.

57. Të gjitha organet përkatëse rregullatore përveç ministrive duhet të kenë një inventar të infrastrukturës së tyre të matjeve. Ky informacion duhet t'i dërgohet METE-s dhe DPMK.

58. Të gjitha universitetet përkatëse dhe stabilimentet e tjera të kërkimit duhet të kenë një inventar të infrastrukturës së tyre të matjeve. Ky informacion duhet t'i dërgohet METE-s dhe DPMK.

59. Të gjitha ministrinë përkatëse dhe organet rregullatore duhet të përgatisin programe për të zhvilluar infrastrukturën e tyre të matjeve. Nëse ndonjë ministri ose organ rregullator nuk dëshiron ta bëjë këtë, ata duhet të qartësojnë pozicionet e tyre me shkrim, në mënyrë që të mund të gjehen adresat e duhura për matjet thelbësore.

60. Të gjitha ministrinë përkatëse dhe organet rregullatore duhet të sigurojnë financim për të zhvilluar infrastrukturën e tyre të specializuar të matjeve, veçanërisht për Laboraret qëndrore Shëndetësore, të Kontrollit Mjedisor dhe Mjekoligjore.

c. Vlerësimi i pajtueshmërisë dhe akreditimi

61. Të organizojë trajnime në lidhje me tema horizontale (obj. 51):

- Kërkesat për organizimin dhe funksionimin e organeve të akreditimit që akreditojnë OVP;

- Kërkesat e akreditimit në lidhje me aspektet metrologjike (kalibrimi i pajisjeve të testimit; vlerësimi i buxhetit të pasaktësive të matjeve; gjurmueshmëria);

- Përdorimi i PTs dhe ILCs për qëllime akreditimi;
- 62. Të organizojë kurse trajnimi për kryevlerësuesit dhe vlerësuesit në fushat e mëposhtme (obj. 51):
 - Akreditimi i laboratoreve të testimit
 - 5 ditë trajnime teorike për vlerësuesit në Shqipëri;
 - 3 ditë trajnime teorike për kryevlerësuesit në Shqipëri;
 - Akreditimi i laboratoreve të kalibrimit
 - 5 ditë trajnime teorike për vlerësuesit në Shqipëri;
 - 3 ditë trajnime teorike për kryevlerësuesit jashtë shtetit;
 - Akreditimi i organeve çertifikuese të sistemeve të menaxhimit të mjedisit
 - 5 ditë trajnime teorike për vlerësuesit në Shqipëri;
 - 3 ditë trajnime teorike për kryevlerësuesit në Shqipëri;
 - Akreditim për organet e çertifikimit të personelit
 - 5 ditë trajnime teorike për vlerësuesit në Shqipëri;
 - 3 ditë trajnime teorike për kryevlerësuesit në Shqipëri;
 - Akreditim për organet e çertifikimit të produkteve
 - 5 ditë trajnime teorike për vlerësuesit në Shqipëri;
 - 3 ditë trajnime teorike për kryevlerësuesit në Shqipëri;
 - Akreditim për organet e inspektimit
 - 5 ditë trajnime teorike për vlerësuesit në Shqipëri;
 - 3 ditë trajnime teorike për kryevlerësuesit në Shqipëri;
- 62. Integrimi i kryevlerësuesve të trajnuar për akreditimin e laboratoreve të testimit në ekipet e vlerësimit të organizmave akreditues nga Shtetet Anëtare të BE-së (si të trajnuar) (obj. 51);
 - Vetëm për 1 kryevlerësues
 - Integrimi i kryevlerësuesve të trajnuar për akreditimin e laboratoreve të kalibrimit në ekipet e vlerësimit të organizmave akreditues nga Shtetet Anëtare të BE-së (si të trajnuar) (obj. 51);
 - Vetëm për 1 kryevlerësues
- 63. Integrimi i kryevlerësuesve të trajnuar për akreditimin e organeve të çertifikimit të sistemeve të menaxhimit të mjedisit në ekipet e vlerësimit të organizmave akreditues nga Shtetet Anëtare të BE-së (si të trajnuar) (obj. 51);
 - Vetëm për 2 kryevlerësues
- 64. Integrimi i kryevlerësuesve të trajnuar për akreditimin e organeve të çertifikimit të personelit në ekipet e vlerësimit të organizmave akreditues nga Shtetet Anëtare të BE-së (si të trajnuar) (obj. 51);
 - Vetëm për 2 kryevlerësues
- 65. Integrimi i kryevlerësuesve të trajnuar për akreditimin e organeve të çertifikimit të produkteve në ekipet e vlerësimit të organizmave akreditues nga Shtetet Anëtare të BE-së (si të trajnuar) (obj. 51);
 - Vetëm për 2 kryevlerësues
- 66. Integrimi i kryevlerësuesve të trajnuar për akreditimin e organeve të inspektimit në ekipet e vlerësimit të organizmave akreditues nga Shtetet Anëtare të BE-së (si të trajnuar) (obj. 51);
 - Vetëm për 2 kryevlerësues
- 67. Vlerësues me përvojë nga organizmave akreditues të tjera që shoqërojnë ekipet e vlerësimit të DPA për vlerësimin dhe sugjerimet për përmirësim në fushën e akreditimit të laboratoreve të testimit (obj. 51);
 - Duhet të organizohet pas përfundimit të trajnimit praktik të vlerësuesve & kryevlerësuesve.
- 68. Vlerësues me përvojë nga organizmave akreditues të tjera që shoqërojnë ekipet e vlerësimit të DPA për vlerësimin dhe sugjerimet për përmirësim në fushën e akreditimit të laboratoreve të kalibrimit (obj. 51);
 - Duhet të organizohet pas përfundimit të trajnimit praktik të vlerësuesve & kryevlerësuesve.
- 69. Vlerësues me përvojë nga organizmave akreditues të tjera që shoqërojnë ekipet e vlerësimit të DPA për vlerësimin dhe sugjerimet për përmirësim në fushën e akreditimit të organeve të çertifikimit QMS (obj. 51);
 - Duhet të organizohet pas përfundimit të trajnimit praktik të vlerësuesve & kryevlerësuesve.
- 70. Vlerësues me përvojë nga organizmave akreditues të tjera që shoqërojnë ekipet e vlerësimit të DPA për vlerësimin dhe sugjerimet për përmirësim në fushën e akreditimit të organeve të çertifikimit të personelit (obj. 51);
 - Duhet të organizohet pas përfundimit të trajnimit praktik të vlerësuesve & kryevlerësuesve.
- 71. Vlerësues me përvojë nga organizmave akreditues të tjera që shoqërojnë ekipet e vlerësimit të DPA për vlerësimin dhe sugjerimet për përmirësim në fushën e akreditimit të organeve të çertifikimit të produkteve (obj. 51);
 - Duhet të organizohet pas përfundimit të trajnimit praktik të vlerësuesve & kryevlerësuesve.
- 72. Vlerësues me përvojë nga organizmave akreditues të tjera që shoqërojnë ekipet e vlerësimit të DPA për vlerësimin dhe sugjerimet për përmirësim në fushën e akreditimit të organeve të inspektimit (obj. 51);
 - Duhet të organizohet pas përfundimit të trajnimit praktik të vlerësuesve & kryevlerësuesve.

- Duhet të organizohet pas përfundimit të trajnimit praktik të vlerësuesve & kryevlerësuesve.
73. Akreditime të përbashkëta, sa herë që jepet mundësia, në fushat e laboratoreve të testimit, laboratoreve të kalibritimit, organeve të certifikimit të sistemit të menaxhimit të mjedisit, organeve të certifikimit të personelit, organeve të certifikimit të produkteve, organeve të inspektimit (obj. 51).
74. Të përzgjedhë skemat e reja të akreditimit që duhen hartuar nga DPA (obj. 52):
- Labororet mjekësore – 2008;
 - Shendetit dhe siguria në punë – 2009;
 - Organeve të certifikimit – 2010, nëse nuk kërkohet më parë nga politika mjedisore e Qeverisë;
75. Të vendosë mbi numrin e vlerësuesve/kryevlerësuesve (të brendshëm dhe të jashtëm) që kanë nevojë të trajnohen në skemat e përzgjedhura & shtrirjen kohore (obj. 52): Propozim: 2 kryevlerësues (nga stafi i përhershëm i DPA) dhe 5 deri në 10 vlerësues për secilën fushë të re, në varësi të fushës;
76. Vendim mbi furnizuesin (it) dhe vendndodhjen për trajnimin teorik (në Shqipëri apo jashtë saj? – në varësi të numrit të personave që do të trajnohen) (obj. 52):
- Trajnimin teorik mbi kërkesat e standardeve duhet të organizohet në Shqipëri- do jetë më efektiv nëse trajnohen më shumë sesa 3 persona.
 - Kryevlerësuesit duhet të kenë bërë një trajnim praktik jashtë shtetit (hapi 5) dhe të shërbejnë si koeficientë për vlerësuesit DPA;
77. Të organizojë trajnimin teorik për kryevlerësuesit & vlerësuesit në fushën e akreditimit të laboratoreve mjekësore
- 5 ditë trajnimin teorik për vlerësuesit në Shqipëri;
 - 3 ditë trajnimin teorik për kryevlerësuesit në Shqipëri;
78. Integrimi i vlerësuesve të trajnuar për akreditimin e laboratoreve mjekësore në ekipet e vlerësimit të organizmave akreditues nga Shtetet Anëtare të BE-së (si të trajnuar) (obj. 52);
- Vetëm për 2 kryevlerësues
79. Vlerësues me përvojë nga organizmave akreditues të tjera që shoqërojnë ekipet e vlerësimit të DPA për akreditimin e laboratoreve mjekësore për vlerësim dhe sugjerime për përmirësim (obj. 52);
- Duhet të organizohet pas përfundimit të trajnimit praktik të vlerësuesve.
80. Akreditime të përbashkëta të laboratoreve mjekësore, sa herë që është e mundur (obj. 52).
81. Të organizojë trajnime teorike për kryevlerësuesit dhe vlerësuesit në fushën e akreditimit të organeve të certifikimit të shendetit dhe sigurisë në punë
- 5 ditë trajnimin teorik për vlerësuesit në Shqipëri;
 - 3 ditë trajnimin teorik për kryevlerësuesit në Shqipëri;
82. Integrimi i vlerësuesve të trajnuar për akreditimin e organeve të certifikimit të shendetit dhe sigurisë në punë në ekipet e vlerësimit të organizmave akreditues nga Shtetet Anëtare të BE-së (si të trajnuar) (obj. 52);
- Vetëm për 2 kryevlerësues
83. Vlerësues me përvojë nga organizmave akreditues të tjera që shoqërojnë ekipet e vlerësimit të DPA për akreditimin e organeve të certifikimit të shendetit dhe sigurisë në punë për vlerësim dhe sugjerime për përmirësim (obj. 52);
- Duhet të organizohet pas përfundimit të trajnimit praktik të vlerësuesve.
84. Akreditime të përbashkëta të organeve të certifikimit të shendetit dhe sigurisë në punë sa herë që të jetë e mundur (obj. 52).
85. Të organizojë trajnimin teorik për kryevlerësuesit dhe vlerësuesit në fushën e akreditimit të organeve të certifikimit të sistemit të menaxhimit të mjedisit
- 5 ditë trajnimin teorik për vlerësuesit në Shqipëri;
 - 3 ditë trajnimin teorik për kryevlerësuesit në Shqipëri;
86. Integrimi i vlerësuesve të trajnuar për akreditimin e organeve të certifikimit të sistemit të menaxhimit të mjedisit në ekipet e vlerësimit të organizmave akreditues nga Shtetet Anëtare të BE-së (si të trajnuar) (obj. 52);
- Vetëm për 2 kryevlerësues
87. Vlerësues me përvojë nga organizmave akreditues të tjera që shoqërojnë ekipet e vlerësimit të DPA për akreditimin e organeve të certifikimit të sistemit të menaxhimit të mjedisit për vlerësim dhe sugjerime për përmirësim (obj. 52);
- Duhet të organizohet pas përfundimit të trajnimit praktik të vlerësuesve.
88. Akreditime të përbashkëta të organeve të certifikimit të sistemit të menaxhimit të mjedisit, sa herë që të jetë e mundur (obj. 52).
- Shënim: 1. Të gjitha kurset përkatëse të trajnimit në Shqipëri do të ndiqen nga përfaqësues të institucioneve të tjera në infrastrukturën IC.
2. E njëjta skemë duhet të aplikohet për çdo fushë të re.
89. Vlerësimi i nevojave të Departamentit të Zhvillimit të DPA në lidhje me pajisjet dhe përmirësimin e aftësive të softit të specialistëve (obj. 53);

- Pajisjet e nevojshme: 2 laptopa, 2 videoprojektorë, 1 projektor, 1 diagramë, 1 dërrasë e bardhë, 1 ekran.
90. Blerja e pajisjeve të nevojshme të vlerësuara në (1) (ob. 53);
91. Të organizojë trajnime specifike për specialistët e DPA, veçanërisht nga Departamenti i Zhvillimit, me qëllim që ata të bëhen trajnerë dhe koeficientë (ob. 53):
- Trajnim i trajnerëve,
 - Teknikat e Komunikimit,
 - Negociatat tregtare,
 - Menaxhimi i konfliktit,
 - Profili i vlerësuesit.
94. Të zhvillojë program trajnimi vjetor dhe të organizojë trajnim specifik për ekspertët e përdorur (ob. 53);
- DPA do të ketë një program trajnimi vjetor për të gjithë vlerësuesit & kryevlerësuesit, pas procedurës specifike. Pas çdo trajnimit, pjesëmarrësit duhet të marrin një certifikatë diplomimi ose pjesëmarrjeje sipas rezultateve të arritura. Rezultatet përbëhen prej ushtrimeve dhe detyrave të shtëpisë gjatë kursit të trajnimit + rezultatet në provimin përfundimtar. Një kopje e certifikatave që provon pjesëmarrjen e rregullt në kurset e trajnimit të organizuara nga DPA duhet të vihet në dispozicion në çdo kohë në dosjet e personelit të kryevlerësuesve dhe vlerësuesve të përdorur nga DPA.
95. Të përzgjedhë fushat e veprimit të EA/MLA në të cilat DPA synon të bëhet nënshkruese (obj. 54);
- Faza I: Organeve të certifikimit të sistemeve të menaxhimit të cilesise – Aplikimi në vitin 2008
- Faza II: Organe certifikimi personeli, Labororet e Kalibrimit dhe Testimit – Aplikimi në vitin 2010 (në varësi të progresit të infrastrukturës së metrologjisë)
- Faza III: Organet e certifikimit të sistemeve të menaxhimit të mjedisit (mund të kalojë në fazën II, në varësi të Politikës Mjedisore të Qeverisë dhe progresit të infrastrukturës së metrologjisë)
- Faza IV: Organet e certifikimit të produktit dhe organet e inspektimit – Aplikimi në vitin 2012
96. Blerja e një sistemi menaxhimi për procesin e akreditimit (sistemi IT që menaxhon të gjitha të dhënat në lidhje me procesin e akreditimit: aplikimet, vlerësimet/vëzhgimet e kryera dhe datat e kryerjes së tyre, përmbledhja egzistuese e vlerësuesve kryesorë, vlerësuesve dhe ekspertëve, trajnimet e ndjekura nga ta, përbërja e ekipeve të përdorura për çdo vizitë vlerësimi/vëzhgimi, certifikatat e lëshuara të akreditimit, fushat e tyre të veprimit dhe datat përkatëse, të dhëna financiare në lidhje me çdo vlerësim të kryer dhe të planifikuar etj. Ky system menaxhimi mund të përdoret gjithashtu për të hartuar të gjitha raportet e nevojshme, teknike ose financiare. Ai gjithashtu parashikon mundësinë të menaxhojë dokumentat e sistemit të menaxhimit) (obj. 54);
97. Blerja e pajisjeve të nevojshme për një “akses ekspertize” efikas për vlerësuesit DPA (kryevlerësuesit kanë nevojë të përdorin 3 laptopë gjatë vizitave të vlerësimit. Ato duhet të përmbajnë të gjitha dokumentat e nevojshme EA, standardet dhe procedurat DPA dhe format që nevojiten gjatë vlerësimit (obj. 54);
98. Të zhvillojë versionin në gjuhën angleze të faqes së internetit të DPA (obj. 54);
99. Të publikojë Raportin Vjetor, mundësisht në dy gjuhë (obj. 54);
100. Vlerësimi i formularit i kryer nga një vlerësues EA për akreditimin e organeve të certifikimit të sistemeve të menaxhimit të cilesise
101. Korrigjimet dhe masat korrigjuese për sheshimin e papajtushmërive të identifikuara në fushën e akreditimit organeve të certifikimit të sistemeve të menaxhimit të cilesise, duke përfshirë rishikimin/përditësimin e dokumentave të sistemit të menaxhimit, nëse është e nevojshme (obj. 54);
102. Trajnim i mëtejshëm për çështje specifike të identifikuara gjatë vlerësimit të formularit për akreditimin e organeve të certifikimit organeve të certifikimit të sistemeve të menaxhimit të cilesise (obj. 54);
103. Vlerësimi i formularit i kryer nga një vlerësues EA për akreditimin e personelit organeve të certifikimit të sistemeve të menaxhimit të cilesise (obj. 54);
104. Korrigjimet dhe masat korrigjuese për sheshimin e papajtushmërive të identifikuara në fushën e akreditimit e personelit organeve të certifikimit të sistemeve të menaxhimit të cilesise, duke përfshirë rishikimin/përditësimin e dokumentave të sistemit të menaxhimit, nëse është e nevojshme (obj. 54);
105. Trajnim i mëtejshëm për çështje specifike të identifikuara gjatë vlerësimit të formularit për akreditimin e organeve të certifikimit të personelit (obj. 54);
106. Vlerësimi i formularit i kryer nga një vlerësues EA për akreditimin e laboratoreve të kalibrimit (obj. 54);
107. Korrigjimet dhe masat korrigjuese për sheshimin e papajtushmërive të identifikuara në fushën e akreditimit të laboratoreve të kalibrimit, duke përfshirë rishikimin/përditësimin e dokumentave të sistemit të menaxhimit, nëse është e nevojshme (obj. 54);
108. Trajnim i mëtejshëm për çështje specifike të identifikuara gjatë vlerësimit të formularit për akreditimin e laboratoreve të kalibrimit (obj. 54);
109. Vlerësimi i formularit i kryer nga një vlerësues EA për akreditimin e laboratoreve të testimit (obj. 54);
110. Korrigjimet dhe masat korrigjuese për sheshimin e papajtushmërive të identifikuara në fushën e

akreditimit të laboratoreve të testimit, duke përfshirë rishikimin/përditësimin e dokumentave të sistemit të menaxhimit, nëse është e nevojshme (obj. 54);

111. Trajnim i mëtejshëm për çështje specifike të identifikuar gjatë vlerësimit të formularit për akreditimin e laboratoreve të testimit (obj. 54);

112. Vlerësim formulari i kryer nga një vlerësues EA për akreditimin e organeve të certifikimit të sistemeve të menaxhimit të mjedisit (obj. 54);

113. Vlerësim formulari i kryer nga një vlerësues EA për akreditimin e organeve të certifikimit të produktit (obj. 54);

114. Vlerësim formulari i kryer nga një vlerësues EA për akreditimin e organeve të inspektimit (obj. 54);

115. Të organizojë një fushatë promocionale për publikun e përgjithshëm (obj. 55);

116. Të organizojë seminare një ditore në ministrinë përkatëse me përgjegjësi për miratimin dhe zbatimin e legjislacionit teknik të harmonizuar me Direktivat e reja për afruesë, por edhe në sektorë kyç si prodhimet ushqimore, kimikate, fushat veterinarë, sanitare etj (obj. 55);

117. Zhvillimi i materialeve promovuese (obj. 55);

118. Të organizojë trajnim jashtë shtetit për menaxhimin më të lartë të DPA mbi Lëvizjen e Lirë të mallrave dhe konceptin e përafrit të ri (obj. 56);

119. Të forcojë bashkëpunimin me vendet fqinje që synojnë të gjejnë zgjidhje për probleme të ngjashme (obj. 57);

120. Të arrijë anëtarësim të plotë në EA, ILAC, IAF (obj. 57);

121. Ta bëjë ekspertizën shqiptare të njohur nga përfshirja në punën teknike të Komiteteve teknike dhe grupeve të punës të (obj. 57);

Masat specifike që duhen ndërmarrë 2013-2017

Ky kre paraqet masa specifike që kërkohen për të arritur objektivat specifike (2013-2017).

a. Metrologjia

i. DPMK

1. Rishikon këtë dokument dhe e ripunon nëse është e nevojshme, duke përdorur dokumentat e disponueshme deri tani dhe informacion tjetër përkatës. E përsërit atë në mes të çdo viti, në mënyrë që të vazhdojë ta mbulojë për periudhën e 15 viteve të ardhshme.

2. Përgatit Planin e Zhvillimit të Burimeve Njerëzore, duke përfshirë një Program 5 vjeçar Trajnimi për stafin egzistues dhe të ardhshëm

3. Përgatit një Plan 5 vjeçar Investimi, duke përfshirë listat e pajisjeve që duhen prokuruar

4. Përgatit një plan për Zhvillimin e Laboratoreve për 5 vitet në vazhdim dhe e përditëson atë në mes të çdo viti, duke përfshirë një plan për krahasimet ndërkombëtare.

5. Përgatit një plan për zhvillimin e Departamentit të Mbikqyrjes Metrologjike

6. Krijon një komitet teknik për formulimin e specifikimeve teknike të ndërtesave të ardhshme

7. Përgatit një plan për krijimin e një reparti elektronik në ndërtesën e re, në mënyrë që disa riparime dhe prodhime pajisjesh të mund të bëhen në ambjentet e brendshme

8. Përgatit dhe implementon një plan për rrugët e gjurmueshmërisë për zonat egzistuese dhe të ardhshme të matjeve

9. Përditëson Sistemin e Cilësisë në DPMK

10. Fillon procesin për punësimin e stafit të ri të nevojshëm, kualifikimet e të cilit përcaktohen në Planin e Zhvillimit të Burimeve Njerëzore

11. Fillon procesin për prokurimin e mallrave sipas Planit 5 vjeçar të Investimit

12. Përcakton nevojat për infrastrukturën e teknologjisë së informacionit për 5 vitet e ardhshme dhe e përditëson atë në mes të çdo viti

13. Implementon Planin e Zhvillimit të Bibliotekës

14. Përgatit projekt propozime (duke përdorur informacionin e paraqitur nga Strategjia IC dhe nga studimet e kryera më sipër) për financimin e huaj të aktiviteteve të mësipërme.

15. Harton një program trajnimi dhe shpërndarjeje informacioni për industrinë dhe e zbaton atë

16. Zhvillon takime me të gjithë aktorët IC për bashkërendim

17. Zhvillon takime me të gjithë aktorët e metrologjisë për DPMK për të bashkërenduar të gjitha aktivitetet në lidhje me matjet në Shqipëri

18. Përdor lidhjet ndërkombëtare për të qënë vëzhgues informal në WELMEC

19. Duke punuar me ALBLAB, organizon një konferencë të madhe ndërkombëtare, preferohet në ditën botërore të metrologjisë

20. Siguron që stafi teknik i ANMI të marrë pjesë në të gjitha takimet e komitetit teknik EUROMET dhe në sa më shumë takime që të jetë e mundur në IMEKO

21. Organizon të paktën tre takime të komitetit teknik EUROMET në ndërtesën e re

22. Publikon të paktën pesë dokumenta në Matje ose në gazeta të ngjashme gjatë 15 viteve në vazhdim.

Bën të njëjtën gjë për zhvillimin e 10 diskutimeve shkencore në konferencat ndërkombëtare. Organizon një workshop ndërkombëtar (ndoshta në lidhje me vendet e Ballkanit),

23. Përgatit të gjithë kërkusit që punojnë në laboratore si vlerësues teknikë për akreditimin e laboratoreve të kalibrimit

24. Nxit organizatat relevante të operojnë laboratore kalibrimi dhe i ndihmon ato të akreditohen

25. Rrit kapacitetin e testimit ANMI, veçanërisht në fushat e testimit elektrik, mjedisor, kimik dhe material

26. Nxit organizatat relevante të bëjnë teste në testet ushqimore/mikrobiologjike, mjedisore, elektrike, testimin e materialeve të ndërtimit, kimikateve dhe produkteve të naftës. I ndihmon ato që të akreditohen

27. Përgatit një plan për përmirësimin e Metrologjisë Ligjore për këtë periudhë. Përditëson studimet e kryera nga PTB). E zbaton atë.

ii. METE

28. Siguron mbështetje për implementimin e kësaj Strategjie dhe Projekteve BERIS.

29. Vendos kontakte me ministrinë e tjera dhe rregullatorët për bashkërendimin e infrastrukturës së matjeve.

iii. Të tjera

30. Të gjitha laboratorët e specializuara të referimit që janë krijuar më parë (ushqimor, veterinar, shëndetësor, të kontrollit mjedisor, mjekoligjor) duhet të akreditohen.

31. Laboratorët e specializuara të referimit mbi Ndërtimin, Kontrollin e Dopingut, Testimin e Materialeve dhe Telekomunikacionin duhet të krijohen pranë organeve përkatëse.

b. Vlerësimi i pajtueshmërisë dhe akreditimi

32. Organizon trajnim teorik për kryevlerësuesit dhe vlerësuesit në fushën e akreditimit të organizatoreve të testeve të zotesise

- 5 ditë trajnim teorik për vlerësuesit në Shqipëri;

- 3 ditë trajnim teorik për kryevlerësuesit në Shqipëri;

33. Integrimi i vlerësuesve të trajnuar për akreditimin e organizatoreve të testeve të zotesise në ekipet e vlerësimit të organizmave të vlerësimit nga Shtetet Anëtare të BE-së (si të trajnuar) (obj 39, faza II);

Vetëm për 2 kryevlerësues

34. Vlerësuesit me përvojë nga organizma akreditues të tjera që shoqërojnë ekipet e vlerësimit të DPA për akreditimin e organizatoreve të testeve të zotesise për vlerësim dhe sugjerime për përmirësim (obj 39, faza II);

Duhet të organizohet pas përfundimit të trajnimit praktik të vlerësuesve.

35. Akreditimet e përbashkëta të organizatoreve të testeve të zotesise, sa herë që të jetë e mundur (obj 39, faza II);

36. Organizon trajnim teorik për kryevlerësuesit dhe vlerësuesit në fushën e akreditimit të prodhuesve CRM

- 5 ditë trajnim teorik për vlerësuesit në Shqipëri;

- 3 ditë trajnim teorik për kryevlerësuesit në Shqipëri;

37. Integrimi i vlerësuesve të trajnuar për akreditimin e prodhuesve CRM në ekipet e vlerësimit të organizmave akreditues nga Shtetet Anëtare të BE-së (si të trajnuar) (obj 39, faza II);

Vetëm për 2 kryevlerësues

38. Vlerësuesit me përvojë nga organizmave akreditues të tjera që shoqërojnë ekipet e vlerësimit të DPA për akreditimin e prodhuesve CRM për vlerësim dhe sugjerime për përmirësim (obj 39, faza II);

Duhet të organizohet pas përfundimit të trajnimit praktik të vlerësuesve.

39. Akreditimet e përbashkëta të prodhuesve CRM, sa herë që të jetë e mundur (obj 39, faza II);

40. Korrigjimet dhe masat korrigjuese për sheshimin e papajtueshmërive të identifikuar në fushën e akreditimit të organeve të certifikimit të sistemeve të menaxhimit të mjedisit, duke përfshirë rishikimin/përditësimin e dokumentave të sistemit të menaxhimit, nëse është e nevojshme (obj. 40 në fazën II, vazhdimi i obj. 54 në fazën e mëparshme);

41. Trajnim i mëtejshëm për çështje specifike të identifikuar gjatë vlerësimit të formularit për akreditimin e të organeve të certifikimit të sistemeve të menaxhimit të mjedisit, (obj. 40 në fazën II, vazhdim i obj. 54 në fazën e mëparshme);

42. Korrigjimet dhe masat korrigjuese për sheshimin e papajtueshmërive të identifikuar në fushën e akreditimit të organeve të certifikimit të produkteve, duke përfshirë rishikimin/përditësimin e dokumentave të sistemit të menaxhimit, nëse është e nevojshme (obj. 39 në fazën II, vazhdim i obj. 54 në fazën II);

43. Trajnim i mëtejshëm për çështje specifike të identifikuar gjatë vlerësimit të formularit për akreditimin e të organeve të certifikimit të produktit (obj. 40 në fazën II, vazhdim i obj. 54 në fazën e mëparshme);

44. Korrigjimet dhe masat korrigjuese për sheshimin e papajtueshmërive të identifikuar në fushën e

akreditimit IBs, duke përfshirë rishikimin/përditësimin e dokumentave të sistemit të menaxhimit, nëse është e nevojshme (obj. 39 në fazën II, vazhdim i obj. 54 në fazën I);

45. Trajnim i mëtejshëm për çështje specifike të identifikuara gjatë vlerësimit të formularit për akreditimin e organeve të inspektimit (obj. 40 në fazën II, vazhdim i obj. 54 në fazën e parë);

46. Organizon një fushatë promocionale për publikun e përgjithshëm (objektivi 41 në fazën II, vazhdim i obj. 55 në fazën I);

47. Zhvillim i materialeve promovuese (objektivi 41 në fazën II, vazhdimi i obj. 55 në fazën I)

48. Përfundon një dokument (memorandum mirëkuptimi) me secilën prej ministrive kompetente, duke rënë dakord mbi përgjegjësitë e qarta të DPA në fushën e rregulluar dhe mbi dokumentat që duhet të sigurohen (Raport teknik? Çertifikatë akreditimi? Të dyja?) (objektivi 42);

49. Akreditim normal i ngjashëm me atë në fushën vullnetare + raporti teknik për kompetencën teknike të Organeve të Autorizuara në lidhje me direktivën perkatese (objektivi 42)

50. Përzgjedh kategorinë e produktit (objektivi 42);

51. Identifikon legjislacionin specifik (objektivi 42);

52. Identifikon procedurat e vlerësimit të pajtueshmërisë, të paraqitura nga rregullorja teknike dhe tipet e OVP-s të përfshira (labororet, organet e certifikimit të sistemeve të menaxhimit të cilësive, organet e certifikimit të produkteve, organet e inspektimit) (objektivi 42);

53. Identifikon kërkesat për organet e ngjashme të caktuara (objektivi 42);

54. Identifikon standardet e ngjashme të harmonizuara (objektivi 42);

55. Organizon kurse specifike trajnimi (objektivi 42);

56. Organizon trajnim praktik (objektivi 42);

57. Zhvillon format e nevojshme (listat specifike të kontrollit që përveç atyre të përdorura në fushën vullnetare, duhet të japin mundësinë për të verifikuar kompetencën e OVP, të zbatueshme për fushën specifike) (objektivi 42);

58. Zhvillon dhe organizon kurse trajnimi për OVP-s që kërkojnë paracaktim (objektive 42).

59. Promovon Shqipërinë dhe vlerat e saj duke organizuar një prej Asambleve të Përgjithshme të EA dhe Komitetit Teknik (obj. 43 në fazën II, vazhdim i obj. 57 në fazën I).

Masat specifike që duhen ndërmarrë 2018-2022

Ky kre parashtron masat specifike që kërkojnë për të arritur Objektivat Specifike (2018-2022).

a. Metrologjia

i. DPMK

1. Të rishikojë këtë dokument dhe ta ripunojë atë, nëse është e nevojshme, duke përdorur dokumentat e disponueshme deri tani dhe informacion tjetër përkatës. E përsërit atë në mes të çdo viti në mënyrë që ta mbulojë për 15 vitet e ardhshme

2. Të përgatisë planifikimin e Laboratoreve në ndërtesën e re

3. Të formojë një ekip teknik për mbikqyrjen e punimeve civile në emër të DPMK.

4. Të ndjekë procedurat për ndërtimin e ndërtesave të reja duke përfshirë konceptin, planifikimin, projektimin, ndërtimin dhe kontrollin

5. Të përgatisë një Plan 5 vjeçar Investimi, duke përfshirë një listë të pajisjeve që duhen prokuruar dhe punimet civile.

6. Të përgatisë një plan për Zhvillimin e Laboratoreve për 5 vitet e ardhshme dhe ta përditësojë atë në mes të çdo viti, duke përfshirë një plan për krahasimet ndërkombëtare

7. Të përgatisë Planin e Zhvillimit të Burimeve Njerëzore, duke përfshirë një Program 5 vjeçar Trajnimi për stafin egzistues dhe të ardhshëm

8. Të fillojë procesin e punësimit të stafit të ri të nevojshëm, kualifikimet e të cilit përcaktohen në Planin e Zhvillimit të Burimeve Njerëzore

9. Të përgatisë një plan për krijimin e një reparti makinerish në ndërtesën e re, në mënyrë që disa riparime dhe prodhime pajisjesh të mund të bëhen në ambientet e brendshme

10. Të përditësojë Sistemin e Cilësisë në DPMK

11. Të përcaktojë nevojat për infrastrukturën e teknologjisë së informacionit për 5 vitet e ardhshme dhe e përditëson atë në mes të çdo viti

12. Të implementojë Planin e Zhvillimit të Bibliotekës

13. Të fillojë procesin për prokurimin e mallrave sipas Planit 5 vjeçar të Investimit

14. Të hartojë një program trajnimi dhe shpërndarjeje informacioni për industrinë dhe ta implementojë atë

15. Të aplikojë për anëtarësim në WELMEC

16. Të punojë me ALBLAB, për të organizuar një konferencë të madhe ndërkombëtare, preferohet në ditën botërore të metrologjisë dhe 5 workshope të specializuara në fusha të ndryshme matjesh

17. Të sigurojë që stafi teknik i ANMI të marrë pjesë në të gjitha takimet e Komitetit Teknik EUROMET dhe në sa më shumë takime që të jetë e mundur në IMEKO

18. Të organizojë të paktën tre takime të Komitetit Teknik EUROMET në ndërtesën e re
19. Të publikojë të paktën 10 dokumenta në Matje ose në gazeta të ngjashme për 5 vitet e ardhshme. Të bëjë të njëjtën gjë për të zhvilluar 20 prezantime shkencore në konferenca ndërkombëtare. Të organizojë dy workshope ndërkombëtare (në nivel EUROMET),
20. Të përgatisë të gjithë kërkuesit që punojnë në laboratore si vlerësues teknikë për akreditimin e laboratoreve të kalibrimit
21. Të nxisë organizatat relevante që të operojnë laboratore kalibrimi dhe t'i ndihmojë ato të akreditohen
22. Të rrisë kapacitetin testues të ANMI, veçanërisht në fushat e testimit elektrik, mjedisor, kimik, mekanik dhe material
23. Të nxisë organizatat relevante që të bëjnë testime në ushqime/mikrobiologji, mjedis, teste elektrike, testimin e materialeve të ndërtimit, kimikateve dhe produkteve të naftës. T'i ndihmojë ato të akreditohen
- ii. METE
24. Siguron mbështetje për implementimin e kësaj Strategjie dhe të Projekteve BERIS.
25. Vendos kontakte me ministrinë e tjera dhe rregullatorët për bashkërendimin e infrastrukturës së matjeve.
- iii. Të tjera
26. Të gjithë laboratorët e specializuar të referimit që janë krijuar më parë (Ushqimor, Veterinar, Shëndetësor, të Kontrollit Mjedisor, Mjekoligjor, të Kontrollit të Dopingut, Ndërtimit, Testimit të Materialeve, Telekomunikacionit) duhet të akreditohen.

RRJEDHOJAT PER BURIMET

a. Kostot

Analiza e detajuar e kostos është pothuajse e pamundur në këtë fazë. Kur secila organizatë përgatit planin e saj të biznesit, në këtë fazë mund të përgatiten inventarët e kostos reale. Nga ana tjetër, duke përdorur zhvillimet e ngjashme në katër vendet e tjera që janë përdorur si model për zhvillim dhe duke përdorur Modelin e Zhvillimit, është e mundur të propozohet një plan investimi i cili jep një vlerësim pozitiv të kostove, veçanërisht për pjesën e metrologjisë ku nevojiten të bëhen shumica e investimeve.

Tabela e mëposhtme përmbledh kostot e investimit. Është e arsyeshme të pretendohen kosto rrjedhëse si mesatarisht 25 % të kostove të investimit. Megjithatë, ky raport duhet të përcaktohet për Shqipërinë nga organizatat përkatëse për vlerësim më të saktë të kostove totale. Derisa të bëhet kjo, llogaritet një vlerësim i përafërt i kostove rrjedhëse deri në vitin 2030 derisa investimet e metrologjisë të kenë një jetëgjatësi ekonomike. Pas vitit 2030, mund të nevojitet një "ripërpunim" thelbësor me qëllim që të zëvendësojë pajisjet e vjetëruara dhe jofunksionale, si dhe rregullimin e hapësirës laboratorike.

Për standardizimin dhe akreditimin, pjesa më e madhe e kostove rrjedhëse është për shkak të rrogave dhe shpenzimeve për shërbimet komunale. Nëse nevojitet, këto mund të vlerësohen lehtësisht dhe të përfshihen në tabelë.

Kostot e investimit paraqiten në tabelën e mëposhtme.

Kostot grupohen në katër faza:

Faza I:	2008-2012	Faza fillestare
Faza II:	2013-2017	Faza e zhvillimit
Faza III:	2018-2022	Faza e pjekurisë
Faza IV:	2023-2030	Faza e përfitimit

Faza fillestare është ajo në të cilën do të bëhen shumica e investimeve. Investimet për Standardizimin do të përfundojnë në këtë fazë. Shumica e zhvillimeve të Akreditimit do të ndodhin në këtë fazë. Në fazën e zhvillimit do të përfundojnë gjithashtu investimet në Akreditim. Në fazën e pjekurisë të treja organizatat IC do të zhvillohen më tej dhe kryesisht do të vazhdojnë investimet për metrologjinë. Në fazën e përfitimit, metrologjia do të gjenerojë të ardhura të konsiderueshme dhe të ardhurat e saj do të jenë më shumë sesa shpenzimet që bën në këtë fazë.

i. Kostot e investimit për zhvillimin e Metrologjisë në Shqipëri (në milion leke)

Kostot e investimit për metrologjinë grupohen në ndërtim të godinave të reja, mallra (si pajisjet, edhe softueri) dhe transferimi i ekspertizës.

(trajnim dhe konsulentë). Kostot operacionale grupohen si rroga, shpenzime për shërbime komunale, kosto në lidhje me metrologjinë si kalibrimet, krahasimet, riparimi dhe kosto të tjera.

Kostot e Investimit për pjesën e metrologjisë

A	Numri i	Pajisje	Kostot	Transferim	Investimi
Viti	Personelit	Programe	Punë Civile	Njohuri Teknike	Total

2008	103	88.125	25.000	78.000	191.125
2009	105	123.750	250.000	24.000	397.750
2010	120	38.750	187.500	27.000	253.250
2011	124	295.000		23.625	318.625
2012	128	105.000		15.500	120.500
2013	133	110.000		11.250	121.250
2014	136	260.000		11.750	271.750
2015	137	73.750		9.125	82.875
2016	137	128.750		8.250	137.000
2017	138	91.250		8.375	99.625
2018	138	45.000		140.000	185.000
2019	139	196.250	500.000	44.375	740.625
2020	140	62.500	375.000	31.875	469.375
2021	141	56.250		5.875	62.125
2022	142	1.250		4.250	5.500
2023	142			3.750	3.750
2024	143			3.250	3.250
2025	143			2.750	2.750
2026	144			2.250	2.250
2027	144			1.750	1.750
2028	145			1.250	1.250
2029	145			1.250	1.250
2030	145			1.250	1.250
Totali		1.675.625	1.337.500	460.750	3.473.875

Kostot e Investimit për pjesën e metrologjisë

A	Numri i Personelit	Pagesat	Shërbime Komunale	Riparime Krahاسimi Gradimi	Të Tjera	Kostoja Totale Rrjedhëse
Viti						
2008	103	45.750	3.125	875	10.000	59.750
2009	105	47.553	3.750	1.000	10.625	62.928
2010	120	55.298	5.000	1.125	13.125	74.548
2011	124	58.247	6.875	1.250	14.500	80.872
2012	128	61.291	8.125	1.375	15.750	86.521
2013	133	64.911	8.750	1.500	17.125	92.286
2014	136	67.673	9.125	1.750	18.250	96.798
2015	137	69.524	9.500	2.000	19.125	100.149
2016	137	70.915	10.000	2.500	20.000	103.415
2017	138	72.851	10.500	3.000	21.000	107.351
2018	138	74.308	11.000	3.500	21.875	110.683
2019	139	76.332	11.500	4.000	23.000	114.832
2020	140	78.408	12.500	4.625	24.375	119.908
2021	141	80.536	13.750	5.375	25.750	125.411
2022	142	82.718	15.000	6.000	27.250	130.968
2023	142	84.373	15.750	6.750	27.500	134.373

2024	143	86.654	16.250	7375	27.500	137.779
2025	143	88.387	16.500	8.125	27.500	140.512
2026	144	90.773	16.750	8.625	27.500	143.648
2027	144	92.589	17.125	9.125	27.500	146.339
2028	145	95.083	17.500	9.625	27.500	149.708
2029	145	96.990	17.875	9.375	27.500	151.740
2030	145	98.930	18.250	9.375	27.500	154.055
Totali		1.740.094	274.500	108.250	501.750	2.624.594

Kostot e Investimit për zhvillimin e Standardizimit në Shqipëri (ne leke)

Kostot e Investimit për Standardizimin jepen për sa i përket 3 objektivave kryesore. Një gjë e tillë e bën praktike zgjedhjen e objektivit të nevojshëm, dhënien e prioritetit dhe përgatitjen e projektit për qëllimin e zgjedhur.

Nuk egzistojnë punime civile të nevojshme dhe pajisjet/produktet përmbajnë si pajisje mekanike/hardware ashtu edhe programe/software dhe njohuritë teknike përmbajnë si trajnime ashtu edhe konsulencë.

/000 leke

	2008		2009		2010		2011		2012		
	Pajisje/ produkt e	Transferim i njohurive teknike	Pajisje/ produkte	Transferim i njohurive teknike	Pajisje/ produkte	Transferim i njohurive teknike	Pajisje/ produkte	Transferim i njohurive teknike	Pajisje/ produkte	Transferim i njohurive teknike	
Permbushja e 9 kushteve		6250		6250		6250		3750		3750	26 250
Adoptimi i EN	2500	5000		3750		1250					12 500
Aktivitetet promocional e	5000	625	3750	625	3750	625	3125		1875		19 375
											58 125

ii. Kostot e Investimit për zhvillimin e Akreditimit në Shqipëri (ne leke)

Kostot e Investimit për Akreditimin jepen për sa i përket objektivave. Një gjë e tillë e bën praktike zgjedhjen e objektivit të nevojshëm, dhënien e prioritetit dhe përgatitjen e projektit për qëllimin e zgjedhur.

Nuk egzistojnë punime civile të nevojshme dhe mallrat përmbajnë si pajisje mekanike/hardware ashtu edhe programe/software

Njohuritë teknike (shkurt know how) përmbajnë si trajnime ashtu edhe konsulencë.

/000 leke

Viti	Objektivi I	Objektivi II	Objektivi III	Objektivi IV	Objektivi V	Objektivi VI	Objektivi VII	Totali
------	-------------	--------------	---------------	--------------	-------------	--------------	---------------	--------

	Know how	Te nevojshme	Know how	Te nevojshme	Know how	Te nevojshme	Know how	Te nevojshme	Know how	Te nevojshme	Know how	Te nevojshme	Know how	Te nevojshme	
2008	1292 5		3200		4150	875	3287. 5	2875	1250	625	550				29737. 5
2009	2300		2500		912.5		2787, 5		1250	625					10375
2010	2300		2500		1825				1250	625			625		9125
2011	2300		2500		1825		2787, 5		1250	625					11287. 5
2012	2300		2500						3750	625					9175
2013									3750	625	5000		2500		11875
2014									1250	625	5000				6875
2015									1250	625	5000				6875
2016									1250	625	5000				6875
2017									1250	625	5000				6875
Tota l	2212 5		1320 0		8712. 5	875	8862. 5	2875	1750 0	6250	2555 0		3125		109025

Tabela e Konsoliduar për të tre institucionet e Infrastruktures se Cilesise:

	Punime	Te nevojshme	Transferim i njourive	Totali
2008	28125	106875	115237	250237
2009	268750	161875	44375	475000
2010	206250	63125	43625	313000
2011		298750	38037	336788
2012		143750	27800	171550
2013		110625	22500	133125
2014		260625	18000	278625
2015		74375	15375	89750
2016		129375	14500	143875
2017		91875	14625	106500
2018		45000	140000	185000
2019	500 000	196250	44375	740625
2020	375000	62500	31875	469375
2021		56250	5875	62125
2022		1250	4250	5500
2023			3750	3750
2024			3250	3250
2025			2750	2750
2026			2250	2250
2027			1750	1750
2028			1250	1250
2029			1250	1250
2030			1250	1250
Total	1378125	1801875	612950	3792950

Kostot e Investimit Total per te tre institucionet e Infrastruktures se Cilesise për çdo fazë:

Faza I (2008-2012)	Kostot e Investimeve (në milion leke)
Standardizim	58.125
Metrologjia	1418.750
Akreditimi	69.750
Totali	1546. 625
Faza II (2013-2017)	Kostot e Investimeve
Metrologjia	712.500
Akreditimi	39.375
Totali	751.875
Faza III (2018-2022)	Kostot e Investimeve
Metrologjia	1462.625
Totali	1462.625
Faza IV (2023-2030)	Kostot e Investimeve
Metrologjia	0,140
Totali	17.500
Totali	Kostot e Investimeve
Standardizimi	58.125
Metrologjia	3611.375
Akreditimi	109.125
Totali	3778.625

PERFITIMET E PRITSHME NGA SISTEMI I INFRASTRUKTURES SE CILESISE

Impakti Potencial i sistemit të IC-se

Nëse implementohet me sukses, sistemi i IC do të ketë një impakt të rëndësishëm mbi zhvillimin ekonomik dhe industrial të Shqipërisë. Përfitimet dhe kontributet mund të përmbledhen në pesë kategori kryesore:

Industria

Standardizimi, çertifikimi dhe mbrojtja e pasurisë intelektuale janë çështjet më themelore për një prodhim industrial të qëndrueshëm. Këto janë parametra të nevojshëm por jo të mjaftueshëm. Me qëllim zotërimin e një pjesë më të madhe të tregut, cilësia gjithashtu mbetet themelore dhe faktori më i rëndësishëm për të mbetet testimi dhe vlerësimi. Të gjitha testet dhe vlerësimet/matjet realizohen në laboratore të akredituara.

Organizatat e IC do të sigurojnë infrastrukturën e nevojshme të nevojshme për zhvillimin industrial të Shqipërisë. Në shoqëritë moderne aktivitetet që kanë të bëjnë me vlerësimin/matjen zënë 1-12% të Prodhimit të Brendshëm Bruto. Pritet që një gjë e tillë të ndodhë në Shqipëri mbas 5 deri në 10 vjetë.

i. Tregtia

Në shekullin e 21 asnjë vend nuk mund të ecë pa një tregti të gjerë me vendet e tjera. Kjo qëndron edhe për Shqipërinë. Mallra me vlerën e miliona Eurove tregtohen nga ana e kompanive Shqiptare qofshin ato private apo shtetërore. Për artikuj të importuar cilësia dhe konformiteti me standartet Shqiptare mbetet e rëndësishme. Në këtë rast përballemi me dy probleme: egzistencën e standarteve të duhura dhe implementimin e standarteve nëpërmjet testeve, vlerësimeve/matjeve dhe inspektimit. Këtu organizatat e IC do të luajnë një rol tepër kritik si për përgatitjen e standarteve ashtu dhe për implementimin e tyre nëpërmjet testeve, vlerësimeve/matjeve, inspektimeve, çertifikimit dhe akreditimit.

Në të njëjtën mënyrë, për mallrat e eksportuara nevojitet një farë bindje për konsumatorin potencial në mënyrë që prodhimet Shqiptare të jenë më të mira se konkurenca. Si për mallrat e importuara, kjo kërkon një kontroll cilësie të rreptë nëpërmjet testeve, vlerësimeve, inspektimit, çertifikimit dhe akreditimit. Organizata e IC do të jenë në gjendje të plotësojnë kërkesat e industrisë Shqiptare për të siguruar infrastrukturë të besueshme tregtare.

ii. Shkenca dhe Teknologjia

Kur një sistem modern vlerësimi/matje nevojitet dhe krijohet, kjo shkakton sinergji në zhvillimin shkencor dhe teknikë të vendit në fjalë. Kjo për shkak të faktit se shumë teste dhe vlerësime/matje kërkojnë teknika tejet të avancuara të cilat mund të mbështeten në një mjedis të shëndoshë shkencor dhe teknologjikë. Një gjë e tillë promovon më mirë produktet industriale dhe një tregti më të besueshme. Instituti i Metrologjisë do të jetë në gjendje të realizoj kontribute të njëjta nëse shvillohet si duhet dhe gëzon mbështetjen e qeverisë.

Në shumë programe të IC kthimi i investimit qëndron ndërmjet 5 and 42. Edhe nëse marrin shifrën më të ulët, Shqipëria do të përfitojë afërsisht 5 herë më shumë sesa fondet e realizuara nëpërmjet realizimit të kësaj Strategjie për kohëzgjatje ekonomike të investimeve. Kohëzgjatja ekonomike e investimeve është afërsisht 15 vjetë.

iii. Njohja Ndërkombëtare

Çdo organizim gjithmonë ka rregulla për antarësim. Një gjë e tillë vlen gjithashtu për njohjen e Sistemit IC të Shqipërisë nga komuniteti ndërkombëtar, veçanërisht nga Bashkimi Evropian, Amerika e Veriut, Japonia dhe shtete të tjera. Për ti komplikuar gjërat, egzistojnë organizata me rregulla të ndryshme. Shtetet janë anëtarë të Organizatës Botërore të Tregtisë (OBT) dhe/ose të Bashkimit Evropian. Por organizatat e IC duhet të jenë anëtare si të organizatave rajonale ashtu edhe të organizatave ndërkombëtare. Për shembull, organizatat e standartizimit duhet të bëhen anëtare të ISO, IEC (nivel ndërkombëtar), CEN, CENELEC dhe ETSI (Evropian). Në të njëjtën mënyrë për organizatat e akreditimit organizmat korrespondues janë ILAC, IAF (Ndërkombëtar), EA (Evropian). Si zakonisht situata në metrologji komplikohet më tej pasi egzistojnë tre tipe të metrologjive (shkencore, industriale dhe ligjore). Organizatat e metrologjisë janë BIPM, OIML dhe IMEKO (ndërkombëtare) dhe EUROMET, WELMEC, EUROLAB (Evropiane). Aktualisht si Organizata Botërore e Tregtisë (OBT) ashtu edhe BE kërkojnë antarësim dhe “pozitë të mirë” në këto organizata për lëvizjen e lirë të mallrave dhe tregtinë e lirë. Prandaj, antarësimi në këto organizata ndërkombëtare dhe njohja ndërkombëtare mbetet themelore për tregtinë me jashtë të Shqipërisë dhe për antarësimin e saj në BE.

iv. Përfitimet Ekonomike

Për investimet që do të realizohen ndërmjet viteve 2007 dhe 2023, planifikohet një harxhim total afërsisht prej 4375 milion leke, përfshirë trajnimin, godinat e reja dhe të gjitha kostot rrjedhëse. Ky harxhim përfshin gjithashtu investime jashtë DPMK Për kohëzgjatjen ekonomike të këtyre investimeve (deri në vitin 2030), të ardhurat direkte afërsisht parashikohen në 6625 milion leke dhe përfitimet indirekte planifikohen afërsisht në 45500 milion leke. Për shkak të investimeve në Infrastrukturën e Vlerësimit/Matjes në Shqipëri, Prodhimi i Brendshëm Bruto mund të rritet me rreth 0,11% çdo vit.

Vlerësimi i Kthimit të Investimit për Investimet Metrologjike

Grupi Investimit	(në milionë leke)				
	Faktorët ROI (1)		Kostoja	ROI	
	Direkte	Indirekte		Direkte	Indirekte
M (Masa, Presioni, Vakumi, Forca, Torque, Fortësi, Dëndësia)	362.500	5000	268.75	779375	10750.00
V (Rrjedhë, Volumi)	262.500	2000	52.50	97.532	840.00
L (Gjatësia, Këndi, Forma, Përmasat 3-D, Përmasat Dimensionale të Tjera)	300.000	2500	177.50	426.00	3550.00
A (Akustika, Vibracioni, Ultrasonik)	150.000	1000	50.00	53.310	400.00
T (Temperatura, Lagështia)	275.000	2125	92.50	203.50	1572.50
P (Fotometri and Radiometri)	112.500	875	58.75	52.875	411.25
F (Koha dhe Frekuenca)	100.000	750	52.50	42.00	315.00
E (Matjet Elektrike)	287.500	2250	76.25	175.375	1372.5
C (Matjet Kimike)	137.500	1500	123.75	136.125	1485.00
Q (Metrologjia Ligjore)	10000.000	47500	50.00	40000.00	19000.00
X (Pajisje për Matjet e Jashtme)	125.000	1250	561.25	561.25	5612.50
S (Mbështetje Teknike)	625000	125	53.75	26.675	53.75
I (Teknologjitë IT)	0	0	58125	0,000	0,000
B (Konstruktionet)	0	0	1337.50	0,000	0,000
Y (Projektimi dhe Kontrolli i Punimeve Civile)	0	0	253.125	0,000	0,000
K (Transferimi i Njohurive Teknike)	12.500	125	190.125	19.00	190.125
Kohëzgjatja e Investimit (2008-2030)					
Kohëzgjatja e Përfitimit (2008-2030)					
Kostot e Investimit			3375.00		
Kostot Rrjedhëse			2750.00		
Kostoa Totale			6125.00		
Përfitimet Totale				6875.00	45552.625
Raporti Përfitim/Kosto				1.526	10.543
Kosto/viti			266.25		
Përfitimi Direkt/Viti			298.875		
Efekti mbi PBB (GDP)/Viti			1980.50		
PBB (GDP) (2006)			1871.25		
Raporti (%)			0,11		
Kontrolli i Përputhshmërisë (Turqi)			0,09		

Vlerësimet fillestare tregojnë për një kosto afërsisht 3375 milion leke për investimet dhe 2750 mili leke për kostot rrjedhëse. Kthimi direkt i investimit parashikohet 6875milion lekemesatarisht dhe këto investime planifikohen të shkaktojnë rritjen e GDP me 0,11% çdo vit. Për të kontrolluar nëse kjo shifra ka kuptim, shifra korresponduese për Turqinë është 0,09%. Kjo është shumë e afërt dhe brënda pasigurisë së arsyeshme.

PERFITIMET E PRITSHME NGA SHERBIMET E METROLOGJISE

Të ardhurat e pritshme për DPMK për shërbimet e saj për industrinë grupohen në 5 grupe. Shërbimet bazë janë gradimi, testimi dhe verifikimi. Nga ana tjetër, do të egzistojnë të ardhura të rëndësishme të krijuara nga sigurimi i trajnimit dhe konsulencës, nga pjesëmarrja në projekte dhe tendera ndërkombëtar, nga shitja e botimeve, informacionit të bazuar në internet, nëpërmjet organizimit të mbledhjeve dhe sigurimit të shërbimeve riparuese dhe mirëmbajtëse.

Ne milion leke

A Viti	Kalibrimi Testimi Verifikimi	Trajnimi	Konsulenca Projekte Ndërkombëtare	Botime Të ardhura neto, aktivitete	Riparime Mirëmbajtje	Të ardhura Totale
2008	80.00	0.0625		0.006		80.07
2009	85.00	0.125		0.019		85.144
2010	90.00	0.250		0.062		90.312
2011	97.50	0.375	0.0625	0.187		98.125
2012	106.25	0.5625	0.0875	0.312	0.001	107.225
2013	116.25	0.937	0.125	0.625	0.06	118.000
2014	128.75	1.875	0.25	0.937	0.25	132.062
2015	141.25	5.00	1.25	1.56	0.50	149.562
2016	156.25	6.25	3.75	2.50	0.875	169.625
2017	175.00	7.50	6.250	3.125	1.125	193.000
2018	200.00	8.75	9.375	3.75	1.625	223.500
2019	231.25	10.00	12.500	4.375	2.25	260.375
2020	268.75	11.25	18.75	5.00	3.125	306.875
2021	306.25	11.875	25.00	5.625	4.375	353.125
2022	343.75	12.50	31.250	6.25	6.25	400.000
2023	375.00	11.875	31.250	5.625	7.50	431.250
2024	387.50	11.25	31.250	5.00	8.75	443.750
2025	412.50	10.625	31.250	5.00	10.00	469.375
2026	425.00	10.00	31.250	5.00	11.25	482.500
2027	425.00	10.00	31.250	5.00	12.50	483.750
2028	425.00	9375	31.250	5.625	12.50	483.750
2029	425.00	9.375	31.250	6.25	12.50	484.375
2030	425.00	9.375	31.250	6.25	12.50	471.875
Totali	5813.75	159.187	336.15	78.087	107.95	6517.625

Bilanci i pagesave për metrologjinë
Milion leke

A	Investimi	Kostoja	Kostoja	Të ardhura	Bilanci i
Viti	Total	Totale	Totale	nga	pagesave
		Rrjedhëse		shërbimet	
2008	191.125	59.750	250.875	80.069	-167.056
2009	397.750	62.928	460.678	85.144	-375.535
2010	253.250	74.548	327.798	90.312	-237.485
2011	318.625	80.872	399.497	98.125	-301.372
2012	120.500	86.541	207.040	107.125	-99.816
2013	121.250	92.286	213.536	118.000	-95.536
2014	271.750	96.861	368.548	132.062	-236.485
2015	82.875	100.149	183.024	149.562	-33.462
2016	137.000	126.22	240.414	170.000	-70.790
2017	99.625	107.351	206.976	193.000	-13.976
2018	185.000	110.683	295.683	222.250	-72.183
2019	740.645	114.832	855.457	260.375	-595.082
2020	469.375	119.908	589.283	306.875	-282.408
2021	62.125	125.411	187.536	353.125	165.588
2022	5.500	130.968	136.468	400.000	263.532
2023	3.750	134.373	138.122	431.250	293.127
2024	3.250	137.779	141.029	443.750	302.720
2025	2.750	140.512	143.262	469.375	326.113
2026	2.250	143.648	145.898	482.500	336.602
2027	1.750	146.339	148.088	483.750	335.661
2028	1.250	149.708	150.958	483.750	332.792
2029	1.250	151.740	152.990	483.750	331.385
2030	1.250	154.055	155.305	471.875	316.570
Totali	3473.875	2624.594	6098.469	6517.625	419.156

I. Monitorimi

Në fazën e implementimit të Strategjisë IC, monitorimi i duhur i progresit mbetet themelor për arritjen e suksesit. Organizatat e IC duhet të sigurojnë objektivat bazë dhe objektivat (mundësisht vjetor) menjëherë mbas përgatitjes së planeve të biznesit sipas Strategjisë së IC

b. Metrologjia

Numri i kalibrimeve çdo vit.

Numri i tipeve të kalibrimeve të realizuara në vitin në fjalë

Numri i klientëve të cilët përdorën shërbimet e kalibrimit

Përqindja e trajtimit nga ana e DPMK/ANMI të shërbimeve të metrologjisë në Shqipëri

Pjesa e tregut e DPMK/ANMI në kalibrime në Shqipëri

Numri i botimeve në vit

Koha mesatare për çdo kalibrim (minimum, mesatare, maksimum)

Numri i testeve të realizuara

Numri i tipeve të produkteve të testuara

Numri i klientëve të cilët përdorën testimin DPMK/ANMI dhe shërbimet e analizës

Përqindja e trajtimit nga ana e DPMK/ANMI e shërbimeve të testimit në Shqipëri

Pjesa e tregut e DPMK/ANMI në testim dhe analizë në Shqipëri

Koha mesatare për çdo test apo analizë (minimum, mesatare, maksimum)

c. Vlerësimi i Pajtueshmërisë dhe Akreditimi

Numri i certifikatave të akreditimit në vit;

Numri i OVP nga secila kategori e akredituar në secilin vit;

Numri i kompanive të certifikuara në secilin vit;

Numri i produkteve të certifikuara të shitura/vjetor.

Konsultimi

Projekt- Strategjia Sektoriale “Për zhvillimin e Infrastruktures së Cilesisë” ka kaluar procedurën e marrjes së mendimeve në Ministrinë e linjës, të cilat janë shprehur parimisht dakord. Përsa i përket disa sugjerimeve të tyre, u përpoqëm ti reflektonim në material.

LLOGARIDHENIA

Fusha	Viti 2012 Pajtueshmëria Ndërkombëtare	Probleme	Viti 2017 Pajtueshmëria ndërkombëtare	Probleme	Viti 2022 Pajtueshmëria ndërkombëtare	Probleme	
Rregullat teknike	E pjesshme	Mesatare	E pjesshme	Të vogla	E plotë	Nuk ka	
Mbikqyrja e tregut	E pjesshme	Mesatare	E pjesshme	Të vogla	E plotë	Nuk ka	
Standardizimi	E plotë	Nuk ka	E plotë	Nuk ka	E plotë	Nuk ka	
Metrologjia							
Standardet Kombëtare	E pjesshme	Mesatare	E plotë	Të vogla	E plotë	Nuk ka	
Kalibrimi	E pjesshme	Mesatare	E plotë	Të vogla	E plotë	Nuk ka	
Verifikimi	E pjesshme	Mesatare	E pjesshme	Mesatare	E plotë	Të vogla	
Testimi	Nuk ka	Madhore	E pjesshme	Mesatare	E plotë	Nuk ka	
Miratimi i tipit	Nuk ka	Madhore	E plotë	Të vogla	E plotë	Nuk ka	
Mbikqyrja metrologjike	E pjesshme	Mesatare	E plotë	Të vogla	E plotë	Nuk ka	
Akreditim	E pjesshme	Mesatare	E plotë	Të vogla	E plotë	Nuk ka	
Certifikimi	E pjesshme	Mesatare	E pjesshme	Të vogla	E plotë	Të vogla	
Markimi (psh. CE)	E pjesshme	Mesatare	E pjesshme	Të vogla	E plotë	Të vogla	
Bashkërendimi dhe Monitorimi	E pjesshme	Mesatare	E pjesshme	Të vogla	E plotë	Të vogla	

SHTOJCAT

Shtojca A

Referencat

Shtojca B

Lista e Dokumentacionit Përkatës Ligjor

Shtojca C

Kuadri i Strategjisë

Shtojca D

Rezultatet e Modelit të Zhvillimit për Metrologjinë

Shtojca E

Sistemi Egzistues i IC në Shqipëri

Shtojca F

Veprime të Menjëhershme Nevojiten

Shtojca G

Të Dhëna Ekonomike të Përdorura për Modelin

Shtojca A

Referencat

1. PAD, Projekti BERIS , Shqipëri, nga IBRD, Shtator 2006

2. Shqipëri, Projekti BERIS , Strategjia e IC , Raporti Fillestar,

3. Strategjia DPM dhe Plani i Biznesit, nga DPMK, Mars 2007.

4. Raporti Fillestar i Programit CARDS 2003, nga IRMM Nëntor 2004.

5. Raporti mbi analizën e rrjetit egzistues të gjurmueshëm dhe praktikave të kalibrimit pranë Drejtorisë së Përgjithshme të Metrologjisë dhe Kalibrimit, Shqipëri, nga PTB Qershor 2006.

6. Studim mbi nevojat e Industrive Shqiptare në fushën e kontrollit metrologjik të para paketimit dhe nevoja në vijim për specializimin e laboratorëve të testimit të qëndrave rajonale të DPMK për para paketimin siaps shtrirjes së Direktivave 76/211/EEC, 75/211/EEC, 75/1606/EEC dhe 80/232/EEC të BE, nga CEPEI/PTB, Nëntor 2006.

7. Studim mbi nevojat e mbrojtjes së konsumatorit dhe të mbrojtjes industriale në Shqipëri në kontrollin metrologjik të instrumentave matës dhe nevojën për zgjatje të kontrollit metrologjik të instrumentave sipas shtrirjes së Direktivave 2004/22/EC (MID) të BE dhe specializimi i qëndrave rajonale të DPMK, nga CEPEI/PTB, Nëntor 2006.

8. Shqipëri, Projekti BERIS , Strategjia e IC, Raporti Fillestar i Standartizimit, nga Philippe Dengler, Korrik 2007.

9. Shqipëri, Projekti BERIS, Strategjia e IC, Raporti Fillestar i Akreditimit, nga Daniela Clejanu, Korrik 2007.

Shtojca B

Lista e Dokumentacionit Përkatës Ligjor

- Ligji i Republikës së Shqipërisë “Mbi Njësitë Matëse dhe Kontrollin e Instrumentave Matës (Metrologji), nr. 8996, datë 30.01.2003

- Ligji i Republikës së Shqipërisë “Për Disa Ndryshime në Ligjin nr. 8996, datë 30.01.2003 ‘Mbi Njësitë Matëse dhe Kontrollin e Instrumentave Matës (Metrologji),” nr. 9542, datë 22.05.2006

- Vendimi i Këshillit të Ministrave “Mbi Njësitë Ligjore të Matjes” nr. 431, datë 26.06.2003.

- Vendim i Këshillit të Ministrave “Mbi Organizimin dhe Funksionimin e Drejtorisë së Përgjithshme të Metrologjisë dhe Kalibrimit”, nr. 216, datë 10.04.2004.

- Urdhëri i Kryeministrit “Mbi Aprovimin e Strukturës dhe Skemës së Organizimit të Drejtorisë së Përgjithshme të Metrologjisë dhe Kalibrimit”, no. 157, datë 05.10.2004

- Urdhëri i Ministrit të Financave “Mbi Tarifat për Lejimin, Regjistrimin dhe Pagesat për Verifikimin dhe Kalibrimin e Mjeteve Matës dhe Regulloret e Zbatimit të tyre”.

- Ligji Nr. 9824/01.11.2007 mbi akreditimin e organizmave të vlerësimit të konformitetit në Republikën e Shqipërisë;

- Vendim i Këshillit të Ministrave nr. 854/19.12.2003 mbi organizimin dhe funksionimin e Drejtorisë së Akreditimit;

- Urdhëri i Ministrit nr. 661/29.09.2006 mbi aprovimin e strukturës dhe organizimit të Drejtorisë së Akreditimit;

- Vendimi i Këshillit të Ministrave no. 77/12.02.2004 mbi strukturën dhe nivelin e pagave të punonjësve të DPA.

- Ligji Nr. 8464, datë 11.3.1999 “Për standardizimin”.

- Vendimi i Këshillit të Ministrave Nr. 242, datë 28.5.1999 “Për miratimin e kodit të përgatitjes, adoptimit, miratimit dhe zbatimit të standardeve”

- Vendimi i Këshillit të Ministrave 371, datë 4.8.1999 “Për kriteret dhe kompetencat në fushën e standardizimit, certifikimit dhe akreditimit”

- Vendimi i Këshillit të Ministrave Nr. 382, datë 23.7.2002 “Për shkëmbimin e informacionit për standardet dhe rregullat teknike”

- Urdhëri i Këshillit të Ministrave Nr. 36, datë 6.5.1999 “Për disa masa për antarësimin e Republikës së Shqipërisë në Organizatën Botërore të Tregtisë”.

Shtojca C

Kuadri i Strategjisë

a. Metrologjia

Fushat kyçe për sa i përket metrologjisë në strategjinë e IC do të përfshijnë:

- urdhra;

- kuadrin ligjor;
- strukturat organizuese;
- masat drejtuese;
- zhvillimin e burimeve njerzore, përfshirë nevojat trajnuese;
- politikat e financimit dhe investimit, përfshirë investimin për testim, trajnim dhe bashkërendim ndërkombëtar;

- planin për arritjen e njohjes ndërkombëtare;
- planin për forcimin e bashkërendimit rajonal dhe ndërkombëtar; dhe

Pjesa e Metrologjisë në strategjinë e IC duhet gjithashtu të përfshij:

- vlerësimi i nevojave të metrologjisë të industrive eksportuese më të rëndësishme të vendit lidhur me kontributin mbi GDP; dhe

- një plan implementimi për strategjinë që reflekton sekuencat dhe fazat e aktiviteteve të rekomanduara të reformës së bashku me përcaktime kohore për realizimin e investimeve shtesë; plani i implementimit duhet gjithashtu të tregoj kostot e vlerësuara për çdo veprim dhe burimin potencial të financimit.

- Planin për forcimin e dialogut ndërmjet DPMK dhe sektorit të biznesit në mënyrë që të mundësohen secili nga institucionet e IC për të përmbushur nevojat e.

- Përcaktimin e mekanizmave nëpërmjet të cilave DPMK do të merrte reagime/feedback nga industria; dhe

- rekomandime për projektimin e një sistemi monitorimi dhe vlerësimi për DPMK për të vlerësuar arritjen e mandatit institucional dhe sigurimin e treguesve mbi nevojën e ri-drejtimit/ndryshimit të planeve të zhvillimit të sistemit të IC dhe nevojave të sektorit të biznesit.

Çdo veprim strategjik i rekomanduar do të duhet të marrë parasysh madhësinë e vendit dhe kërkesën e pritshme për metrologji, dhe më shumë në përgjithësi, kërkesën për shërbime të IC nga industria. Strategjia do të bazohet në përvojën ndërkombëtare dhe praktikën e favorshme për vende me madhësi dhe GDP të njëjtë.

Detyrat e përcaktuara në ToR:

- Të rishikoj, siguroj komente dhe mbështes strategjinë kombëtare mbi metrologjinë sipas EU CARDS 2003 e cila reflekton- ndër të tjera- strategjinë e Marrëveshjes së Stabilizim Asocimit (MSA), afrimin e aktit të legjislationit si dhe raporteve përfundimtare të CARDS 2003 dhe rajonale CARDS 2002.

- Të assistoj DPMK në bashkërendimin e ngushtë të përgatitjes të një strategjie unike të IC (dmth. strategjia afat mesme për zhvillimin e integruar të sistemit kombëtar të IC) e cila do të reflektoj siç duhet strategjitë e akreditimit dhe standartizimit të përgëtitura nga ana e institucioneve përkatëse me ndihmën e ekspertëve ndërkombëtar.

Përfundimet/Outputet e pritshme të kësaj detyre janë si më poshtë:

- Rekomandime me shkrim mbi strategjinë kombëtare të metrologjisë përfshirë planin e veprimit për konsolidimin e laboratorëve të metrologjisë (përgatitur me mbështetjen e EU CARDS);

- Pjesa e draftit të metrologjisë të strategjisë së IC (përgatitur sipas parametrave të përmendur mësipër), përfshirë një raport fillestar ku identifikohen çështjet të cilat nevojiten të merren parasysh në Shqipëri, ku propozohet një metodë dhe një plan pune i detajuar për të trajtuar këto çështje;

- Përfundime/outpute me shkrim për konsideratë të DPMK, ekspertëve të akreditimit dhe standartisimit si dhe për grupet e punës dhe homologët lokal;

- Të dhëna/inpute të cilat konturojnë opsionet për trajtuar çështjet e ndryshme si dhe rekomandimet kyçe të bazuara në konsultime me ekspertët, institucionet dhe zyrtarët e nevojshëm ligjor lokal;

- Raporti përfundimtar konturon rekomandimet specifike për zhvillimin dhe asistencën e mëtejshme teknike të bazuar në rekomandimet kyçe dhe sgon të dhëna/inpute të marra nga përvoja ndërkombëtare.

ii. Programi, Afatet dhe Implementimi

Programi dhe Afatet jepen në Raportin Fillestar për Pjesën e Metrologjisë (Ref. 1).

iii. Metodologjia e Përdorur

Raporti konsideron afat shkurtër periudhën deri në 5 vjet dhe afat mesëm periudhën deri në 15 vjet në fushën e metrologjisë. Pra në këtë mënyrë, pjesa e metrologjisë e Strategjisë së zhvilluar është përgatitur për 15 vjet. Por kjo e bën të nevojshme që Strategjia të rishikohet çdo 5 vjet, nëse jo më shpejt.

Hapat e përdorura për përgatitjen e pjesës së Metrologjisë të Strategjisë konturohen më poshtë:

Hapi 1: Mbledhja e të Dhënave

Hapi 2: Analizimi i të Dhënave

Hapi 3: Zhvillimi i Strategjisë

Hapi 1: Mbledhja e të Dhënave

Më poshtë jepet lista e informacionit të nevojshëm për të përgatitur një Strategji të plotë. Natyrisht vetëm fushat që kanë të bëjnë me metrologjinë të trajtuara në këtë material.

Rishikimi i Sistemit Egzistues (Kërkesa)

- Rishikimi i Indikatorëve Ekonomik.

- Sigurimi i të dhënave mbi konsumatorët, konsumatorët potencial.

- Sigurimi i të dhënave mbi organizatat që përfaqësojnë grupe konsumatorësh.
- Sigurimi i të dhënave për planet e ardhshme të investimit të kompanive.
- Intervistimi i planifikuesve, aksionerëve kryesor.
- Sigurimi i Politikës Industriale të Zhvillimit të vendit.
- Rishikimi i marrëdhënieve ndërkombëtare, detyrimeve.
- Rishikimi i kërkesave ndërkombëtare.
- Rishikimi i sistemit rregullator.
- Rishikimi i kërkesës egzistuese për kontroll dhe inspektim.
- Rishikimi i kërkesës egzistuese për matjen e infrastrukturës për kontroll dhe inspektim.

Rishikimi i Sistemit Egzistues (Oferta)

- Rishikimi i sistemit të standartizimit
- Rishikimi i mekanizmave për kalimin në standarte vullnetare dhe regullore teknike.
- Rishikimi i sistemit të akreditimit
- Rishikimi i sistemit të metrologjisë (metrologjia shkencore, standartet kombëtar)
- Rishikimi i sistemit ligjor të metrologjisë (verifikimi, aprovimi i mënyrës)
- Rishikimi i sistemit të testimit të produktit
- Rishikimi i sistemit të certifikimit
- Rishikimi i sistemit të kontrollit dhe inspektimit
- Rishikimi i sistemit të vlerësimit të pajtueshmërisë
- Rishikimi i sistemit të mbrojtjes së konsumatorit

Hapi 2: Analizimi i të Dhënave

Detyrat e mëposhtme do të implementohen për analizimin e të dhënave të mbledhura.

Vlerësimi i Kërkesave (Ligjore, Organizative)

- Rishikimi i legjislacionit aktual (ligjet, dekretet)
- Rishikimi i praktikave aktuale reale
- Krahësimi i legjislacionit dhe praktikave
- Krahësimi i gjëndjes egzistuese të Sistemit të IC sipas kërkesave të Organizatës Botërore të Tregtisë dhe BE.

- Identifikimi i papajtueshmërinë.

- Përgatitja e të dhënave/inputsve të cilat do të përdoren për Modelin e Zhvillimit.
- Përcaktimi i sektorëve përkatës ekonomik kryesor për Shqipërinë deri në fund të vitit 2023.
- Përcaktimi i 4 vendeve si model: Për këtë funksion, vendet e mëposhtme janë zgjedhur:

- Italia (anëtare e G7, themeluese e BE, metrologji të zhvilluar, sistem shkencor metrologjik të klasifikuar, partneri më i madh tregtar i Shqipërisë)

- Austria (Me një PBB/GDP për frymë nga më të lartat në Evropë, tepër e fortë në metrologjinë ligjore, sistem të centralizuar, gjeografikisht afër Shqipërisë)

- Turqia (Ekonomi e Madhe, së fundmi i interesuar për metrologjinë, zhvillim të shpejtë kohët e fundit në metrologji, Vend Ballkanik, ngjashmëri kulturore me Shqipërinë, sistem të centralizuar)

- Sllovenia (Vend dhe ekonomi e përmasave të vogla, zhvillime të fundit në metrologji, Vend Ballkanik, sistem të klasifikuar të metrologjisë).

- Riorganizon të dhënat përkatëse mbi këto 4 vende duke përdorur të dhënat mbi Shqipëri.

- Përcakton parametrat e ndryshimit kohor për të përshtatur progresin e Shqipërisë me përvojat e kaluara të 4 vendeve të tjera.

- Përdor të dhënat e Shqipërisë në 4 vitet e fundit dhe i krahason ato me përvojat e kaluara të 4 vendeve të përzgjedhura.

- Nëse koeficienti i korrelacionit është më i lartë se 0.7, përdor Modelin e Zhvillimit (të shpjeguar në seksionin tjetër), përndryshe përdor vlerësimin më të Mirë nga Përvoja.

- Për këtë funksion, koeficienti i korrelacionit ishte 0.72. Kjo është tepër afër pasigurisë prej 20%, prandaj Modeli i Zhvillimit është përdorur.

Hapi 3: Zhvillimi i Strategjisë

Detyrat të cilat u implementuan për këtë hap janë:

Vlerësimi i Kërkesave (Fizike)

- Përdorimi i rezultateve të analizave të mësipërme
- Përdorimi i modelit të përzgjedhur më sipër
- Sigurimi vjetor i kërkesave për matjeve
- Përcaktimi i kërkesave lidhur me
- Standartet Kombëtare (Metrologji)
- Kalibrimet (Metrologji)
- Verifikimi (Metrologjia Ligjore)
- Aprovimi i tipit (Metrologjia Ligjore)

- Marrja e kërkesave në fushat e tjera nga ana e konsulentëve përkatës ose kërkesat e vlerësuara për
- Rregullat
- Mbiqyrtja Tregut, Inspektimi dhe Kontrolli
- Standardizimi
- Çertifikimi
- Akreditimi
- Për periudha 5 vjeçare për 15 vjet
- Krahasimi i kërkesave të siguruara prej konsulentëve të tjerë me kërkesa për infrastrukturën e matjes.
- Realizon ndryshime për metrologjinë nëse është e nevojshme
- Propozon sistemin e nevojshëm konform kërkesave të Organizatës Botërore të Tregtisë dhe BE.
- Vlerëson kohën e nevojshme dhe kohën në dispozicion për kalimin/tranzicionin.
- Vlerëson koston e tranzicionit/kalimit.
- Ri-analizon aftësinë e organizatave përkatëse për të thithur investime të reja lidhur me
- Ambientet fizike (godina, laboratore, sistemet IT, furnizimi me energji, kontrolli mjedisor, zhurmat, pluhuri, etj.)
- Burimet njerzore (aftësia për të pajtuar në punë njerëz kompetent, përvojën egzistuese, kapacitete për të mësuar, aftësi gjuhësore, pagesa, sistemin e promovimit, ruajtjen e stafit të trajnuar etj.)
- Zotërimi (Motivacionit, sistemit të marrjes së vendimeve, inovacionet, aftësia për të zgjidhur problemet).
- Mjedisi Operacional (prokurimi, rregulloret e pajtimit në punë, formalitetet doganore, transaksionet financiare, rregulla të tjera publike, detyrime)
- Kufizime të tjera të mundshme.
- Duke marrë parasysh fondet në dispozicion dhe aftësitë thithëse të investimeve të organizatave përkatëse, realizon modifikimet e nevojshme nëse nevojitet.
- Ri-vlerëson kohën që kërkohet dhe kohën në dispozicion për tranzicionin/kalimin.
- Ri vlerëson koston e tranzicionit/kalimit.
- Përgatit draftin e programit për një plan veprimi
- Përgatit vizionin për gjëndjen e Metrologjisë në Shqipëri në fund të çdo periudhe 5 vjeçare.
- Ri-formaton të gjithë paketën dhe finalizon Strategjinë.

iv. Modeli i Zhvillimit

Modeli i Zhvillimit bazohet në supozimet e mëposhtme:

Burimet e nevojave për infrastrukturën e matjes:

- Kërkesat ekonomike dhe sociale.
- Kërkesat rregullatore. Kjo nuk është identike me nevojat ekonomike dhe sociale. Në disa fusha egziston nevoja por matjet nuk janë sistemuar. Në disa fusha është abuzuar me kërkesat rregullatore dhe ato nuk përshtaten me nevojën.
- Kërkesat ndërkombëtare. Shqipëria po bëhet pjesë e botës së industrializuar dhe egzistojnë shumë kërkesa të forta për një partneritet të tillë, veçanërisht në fushën e lëvizjes së lirë të mallrave. Gati të gjitha kërkesat kanë lidhje me infrastrukturën e matjes/vlerësimit.
- Kostot e ndjekjes. Kur realizojmë vlerësime, duhet të sigurojmë ndjekjen e nevojshme për vlerësimin në fjalë. Një tjetër vlerësim realizohet për të siguruar ndjekjen e këtij sistemi të veçantë. Egzistojnë kur nevojitet të investohet në fusha të reja me qëllim uljen e kostove të ndjekjes në fusha të tjera. Për shembull, një institut metrologjik mund të zgjedh të investoj në një sistem parësor (me saktësinë më të lartë) edhe pse nuk egziston nevoja ekonomike, sociale apo ndërkombëtare. Megjithatë gradimi i pajisjeve dytësore/të vjetra jsh të shtetit kushton shumë dhe investimi në një sistem parësor është i justifikueshëm nga ana ekonomike.

Kufizimet për zotërimin e sistemit të nevojshëm, kur nevojitet.

- Ambientet në dispozicion. Metrologjia kërkon tre kushte kryesore për të funksionuar. Pajisje të përshtatshme, operator dhe kontroll mjedisor. Pra, godina për sistemimin e laboratoreve dhe sigurimin e kushteve mjedisore mbetet një kufizim serioz për investime.
- Personeli. Kjo mbetet një nga elementet më kritike të sistemit. Nëse personi që operon instrumentin më delikat të matjes/vlerësimit nuk është në gjëndje të kryej punën e tij ashtu siç duhet ose nuk zotëron metodat e matjes/vlerësimit, analizën e të dhënave, përgatitjen e çertifikatës, mirëmbajtjen e sistemit, atëherë matjet/vlerësimet nuk janë të vleshme.
- Burimet financiare. Përveç investimeve në sistemet kryesore, metrologjia kërkon një shumë të konsiderueshme të ardhurash rrjedhëse si për udhëtime, gradime, riparime dhe mirëmbajtje të pajisjeve të matjes/vlerësimit, harxhimeve etj. Nëse këto nuk sigurohen si duhet, metrologjia nuk mund të evoluojë.
- Zotërimi, motivimi, Kjo përfaqëson dëshirën për të kryer siç duhet dhe në kohë detyrën. Kjo mbulon të gjithë sistemin përkatës të vendim marrjes, parlamentin, qeverinë, METE, organizatat e IC dhe individët.
- Kufizimet logjistike. Këto janë çështje të formaliteteve lokale si pajtimi në punë, prokurimi, transporti, doganat, etj. Formalitetet brënda këtyre sistemeve mund të ngadalësojnë në mënyrë të konsiderueshme

zhvillimet. Përveç formalitete, organizatat financuese kanë burokracitë e tyre.

Modeli përdor burimet për nevojat si mundësues (promotor) të sistemit metrologjik dhe kufizimet si kufizues (frena) të sistemit.

Atëherë parametrat e vlerësohen për 15 vitet e ardhshme dhe investime optimale për një fushë të tillë vlerësimi janë siguruar. Më poshtë paraqitet teknika e përdorur.

Mundësuesit (promotorët)

E Nevojat Ekonomike (ndërmjet 0 dhe 5)

R Kërkesat Rregullatore (ndërmjet 0 dhe 5)

I Kërkesat për Njohje Ndërkombëtare (ndërmjet 0 dhe 5)

C Kërkesat për Ndjekje (ndërmjet 0 dhe 5)

Kufizuesit :

P Ambientet (ndërmjet 0,01 dhe 1)

S Stafit (ndërmjet 0,01 dhe 1)

F Kufizimet financiare (ndërmjet 0,01 dhe 1)

O Zotërimi/Motivimi (ndërmjet 0,01 dhe 1)

L Kufizime logjistike (ndërmjet 0,01 dhe 1)

Rezultati

G Potenciali i Rritjes

Bi Ngarkesa për mundësuesit

di Ngarkesa për kufizuesit

$G=(\beta EE+\beta RR+\beta II+\beta CC)*(\delta PP)(\delta SS)(\delta OO)(\delta LL)$ or

$G=(\beta EE+\beta RR+\beta II+\beta CC)*\alpha.P.S.O.L$

Ku α përfaqëson ngarkesën e kombinuar për frenuesit

Për këtë projekt, nuk kishte kohë të mjaftueshme për të matur ose përlllogaritur apo vlerësuar koeficientët e ngarkesës ndaj i konsiderojmë të gjitha si 1. Atëherë kemi:

$$G=(E+R+I+C).P.S.O.L$$

Këtu mundësuesit varen si nga fusha ematjes/vlerësimit ashtu edhe nga viti por kufizuesit varen vetëm nga viti.

Kështu për çdo fushë vlerësimi/matje (m) ose për një vit të dhënë (v) kemi

$$G_{m,y}=(E_{m,y}+R_{m,y}+I_{m,y}+C_{m,y}).(P.S.O.L)_y$$

Më vonë përdoret një metodë përsëritëse me dy etapa.

Etapa e Parë

1. “P,S,O,L” vlerësohet për çdo vit gjatë projektit. Kjo sasi gjithashtu quhet “Kapaciteti Thithës për Investim”.

2. “I” vlerësohet për çdo vit dhe për çdo fushë matje/vlerësimi (tabelat e CIPM/MRA janë përdorur për këtë qëllim.)

3. “E” vlerësohet për çdo fushë matje/vlerësimi dhe për çdo vit duke përdorur një nga dy metodat:

a. Metoda avancuar: Nëse vendi zotëron një Plan Zhvillimi Industrial, atëherë ky plan përdoret për të vlerësuar kërkesat ekonomike duke përdorur 1820 lloje produktesh dhe 116 lloje matjesh/vlerësimesh. Për Shqipërinë nuk egziston një Plan Zhvillimi Industrial, kështu që kjo metodë mund të mos përdoret.

b. Metoda e kundërt: Nëse vendi nuk zotëron një PZHI, atëherë për secilin nga 116 llojet e matjeve/vlerësimeve nevoja e vitit të parë vlerësohet duke përdorur 260 aktivitete ekonomike globale në 10 kategori SITC (Standard International Trade) Classification/Klasifikimi Standart Ndërkombëtar i Tregtisë). Viti i fillimit për këtë model merret viti 2001 pasi zotërojmë statistika të besueshme të tregtisë me jashtë që nga ai vit. Referoju Shtojcës XIII për treguesit ekonomik të përdorur. Më vonë, për çdo vit, norma e vlerësuar e GDP përdoret rritjen ekonomike në fushën e veçantë të matjes/vlerësimit. Një koeficient ngarkese përdoret për të përshtatur rritjen aktuale në lidhje me rritjen e GDP. Rastet ekstreme përbëjnë vlerësime magnetike me koeficient 0.05 dhe matje dimensionale me koeficient 3,6. Për këtë funksion, pragu për investim është përcaktuar 5. Kur nevoja totale përbën më shumë se 5 (nga një maksimum prej 20) investimi justifikohet.

4. “R” vlerësohet për çdo fushë matje në mënyrë vjetore duke përdorur “E” e vlerësuar. Për vende me sistem rregullator të fortë, (ish vendet komuniste, vendet e Evropës Veriore dhe disa vende të Evropës Qëndrore) përdoret një koeficient ndërmjet 0 dhe 1,4 në varësi të fushës së vlerësimit. 0 përfaqëson mungesën totale të sistemit dhe 1,4 përfaqëson afërsisht 40% të tregut të sistemuar për atë zonë të veçantë matje/vlerësimi. Shifrat korresponduese mbeten 0-0,8 për shtetet e Evropës Qëndrore, 0-1,1 për pjesën tjetër të Evropës dhe 0-0,6 pjesën

tjetër të botës me shumë përjashtime.

5. Atëherë Gm,y vlerësohet duke injoruar Cm,y. Pasi përcaktohet Gm,y, atëherë Cm,y përcaktohet midis 0,5% dhe 1/3 të nevojës së vlerësimit në varësi të tipit të vlerësimit. Cm,y mund të jetë ndërmjet 0 dhe 5.

Etapa e dytë

6. Atëherë Cm,y shtohet në formulë dhe Gm,y ri-vlerësohet duke dhënë rezultatin përfundimtar.

7. Atëherë përcaktohet sistemi i matjes/vlerësimit dhe pajisja laboratorike e nevojshme për çdo Gm,y. Nëse Gm,y rezulton më e madhe se 5, atëherë investimi është i justifikuar.

Tabelat, koeficientët universal, matricat korrelative të tërthorta dhe programet/software e nevojshme të cilët përbëjnë Modelin e Zhvillimit janë përpiluar nga ana e Autorit dhe konsiderohen të dhëna të patentuara. Megjithatë, të dhënat ekonomike të përdorura si inpute për Modelin e Zhvillimit jepen në Shtojcën G dhe përmbledhja e rezultateve jepet në Shtojcë D.

Shtojca D Rezultatet e Modelit të Zhvillimit për Metrologjinë

a. Vlerësimi i Kërkesave

Ashtu siç u diskutua në Shtojcën C (Kuadri i Strategjisë), egzistojnë katër grupe kërkesash. Dy prej tyre (Kërkesa ekonomike dhe Ndërkombëtare) përbëhen nga parametra të pamvarur dhe dy kërkesat e mbetura (Rregullat dhe Ndjekja) mund të përfitohen me anë të një formule.

Kërkesat Ndërkombëtare janë universale dhe varësia në një vend të vetëm është tepër e dobët krahasuar me të tjerët. Në përgjithësi, kërkesat kategorizohen nga madhësia e ekonomive dhe zhvillimi industrial. Pra, sfida më kryesore mbetet përcaktimi i Kërkesave Ekonomike.

Metoda e përdorur përshkruhet në shtojcën e mëparshme. Në këtë kapitull, rezultatet do të paraqiten në tre kategori:

- Kostot e Investimit (pajisje, programe/software dhe punime civile)
- Kërkesat e Personelit (për sa i përket numrit total të personelit)
- Kostot e Transferimit të Njohurive Teknike/Know-how (për sa i përket trajnimeve dhe consulencave)

Modeli Zhvillimit të përdorur paraqet kërkesa vjetore për çdo fushë matje/vlerësimi si dhe kapacitetin e thithjes së investimit. E dimë të gjithë se për 15 vitet e ardhshme Sistemi Shqiptar i IC do të jetë një sistem i bazuar në kërkesa. Me fjalë të tjera, kërkesa për shërbimet e IC gjithmonë do të jenë para kapaciteteve egzistuese në një kohë të caktuar. Kështu që kapaciteti thithës i investimit i Shqipërisë do të përcaktojë se “sesa shpejt mund të ecet”.

Në një angazhim të tillë, është më e lehtë nëse një teknikë prioritetesh egziston. Përdërisa jemi të kufizuar prej kapaciteteve investuese, lind nevoja t’i përgjigjemi pyetjes “ku duhet t’i vendos lekët e mija në fillim?” Tabelat e investimeve janë organizuar në mënyrë të tillë që përgjigja e kësaj pyetje themelore të dali në pah. Në tabelat e mëposhtme paraqiten tre faza të zhvillimit lidhur me ambientet:

- Godina Egzistuese 2007-2010)
- Godina e Re 2011-2018)
- Godina në të Ardhmen 2019-2023)

Investimet grupohen në paketa. Paketat paraqiten më poshtë. Në tabelat më ngjyrë, çdo rresht tregon një paketë specifike. Numrat në secilën kuti (ndërmjet 6 dhe 20) tregojnë se sa e rëndësishme është fusha e veçantë e matjes/vlerësimit në atë periudhë kohore. Përqindja është përcaktuar si pragu, kështu që investimet justifikohen vetëm nëse rëndësia e kalon shifrën 5. Ngjyrat (e gjelbër, e verdhë, blu, dhe portokalli) tregojnë kohëzgjatjen e investimit (përfshirë zhvillimin e burimeve njerzore, ndjekjen, akreditimin, çështjet e sistemit të cilësisë). Pra zotërimi i kapitalit nuk dë të thotë se matjet/vlerësimet do të fillojnë menjëherë pasi GDMC të pajiset me pajisjen e nevojshme. Zgjat disa vjet para se “vlerësimi profesional” të filloj. Kur koha dhe personeli janë të kufizuar, atëherë investimet programohen në periudha kohore. Tabelat reflektojnë këto fakte gjithashtu. Paketat e investimeve organizohen në mënyrë të tillë që në të ardhmen ato të financohen në mënyrë individuale përveç transferimit të njohurive teknike/know how të cilat lidhen ngushtë me investimet e reja dhe/ose personelin e ri. Këto tabela përbejnë thelbin e pjesës së metrolgjisë në Strategjinë e IC.

Paketë No	Fusha e Vlerësimit/matjes		Nevoja Totale	Kostoja e Investimit deri në 2023 (mil.leke)	Nevoja Totale për sa i Përket Investimit														Kostoja e Investimit mbas 2023 (mil.leke)	
					Struktura Egzistuese			Struktura e Re								Struktura në të Ardhmen				
					2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021		2022
Masa dhe Sasi që kanë të bëjnë me të				268.750															241.250	
M01	Masa (1 g- 1 kg)	18	18.750	12	12	12	14	14	14	16	16	16	18	18	18	18	18	18	25.000 37.500 62.500	
M02	Masa (2 kg- 50 kg)	16	12.500	12	12	12	14	14	14	16	16	16	16	16	16	16	16	16		
M03	Mass (> 50 kg)	14	12.500	8	8	8	10	10	10	10	12	12	12	12	14	14	14	14		
M04	Presioni (hidraulik)	12	12.500	6	6	6	10	10	10	10	10	12	12	12	12	12	12	12		
M05	Presioni (pneumatik)	12	10.000	6	6	6	10	10	10	10	10	12	12	12	12	12	12	12		
M06	Vakumi (dytësor)	6	3.750	Nuk nevojitet deri 2020											6	6	6			
	Vakumi (shtrirje statike)	5		Nuk nevojitet deri 2023														25.000		
	Vakumi (shtrirje dinamike)	5		Nuk nevojitet deri l 2023														37.500		
	Vakumi (shtrirje molekular)	5		Nuk nevojitet deri 2023														62.500		
	M07	Forca (me anë të shndëruesve)	9	12.500	6	6	6	6	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9		
M08	Forca (deri në 100 kN, deadweight)	13	37.500	8	8	8	8	8	8	13	13	13	13	13	13	13	13	13	62.500 50.000 3.750 143.750	
M09	Forca (> 100 kN, levë amplifikimi)	11	125.0000	6	6	6	6	6	6	11	11	11	11	11	11	11	11	11		
M10	Torque/Forca rrotulluese (dytësore)	9	6.250	Nuk nevojitet deri 2016							6	7	7	8	8	9	9			
	Torque/Forca rrotulluese (primare)	5		Nuk nevojitet deri 2023														62.500		
	M11	Fortësia (dytësore)	6	6.250	Nuk nevojitet deri 2014					6	6	6	6	6	6	6	6	6		
	Fortësia (primare)	2		Nuk nevojitet deril 2023														50.000		
	M12	Dendësia (solide)	11	6.250	6	6	6	6	6	11	11	11	11	11	11	11	11	11		
M13	Dendësia (liquid)	9	5.000	6	6	6	6	6	7	7	7	7	8	8	8	9	9	9		
	Dendësia (gaz)	4		Nuk nevojitet deri 2023														3.750		
	Rrjedhë		52.500															143.750		
V01	Rrjedhje e Gazit (sekondar)	7	10.000	6	6	6	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	125.000 10.000 6.250	
V02	Rrjedhja e Gazit (primar)	9	22.500	Nuk nevojitet deri 2015						6	6	7	7	8	8	9	9			
V03	Rrjedhje Liquide (sekondar)	9	7.500	6	6	6	7	7	7	8	8	8	9	9	9	9	9	9		
	Rrjedhje Liquide (primare, rënie e lirë)	4		Nuk nevojitet deri 2023														125.000		
	Shpejtësia e ajrit	4		Nuk nevojitet deri 2023														10.000		
	Shpejtësia e Liquidit	1		Nuk nevojitet deri 2023														6.250		
	V04	Volumi (solid)	8	7.500	Nuk nevojitet deril 2014						6	6	6	7	7	7	8	8		8

V05	Volumi (liquid)	11	5.000	8	8	8	9	9	10	10	11	11	11	11	11	11	11	11						
	Viskoziteti	4		Nuk nevojitet deri 2023															2.500					
Paketë Nr	Fusha e Matjes/vlerësimit	Nevoja Totale	Kostoja e Investimit deri 2023 (mil.leke)	Nevoja totale për sa i përket Investimit															Kostoja e Investimit mbas 2022 (mil.leke)					
				Struktura Egzistuese			Struktura e Re										Struktura në të ardhmen							
				2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022						
	Gjatësia		177.500																38.750					
L01	Ikalibra fundor (deri në 100 mm)	13	17.500	6	6	6	7	7	8	8	9	10	11	12	13	13	13	13	12.500					
	Kalibra fundor (më shumë se 100 mm)									6			8			10				10	12	12	12	
L02		12	25.000	Nuk nevojitet deri 2014																				
L03	Interferometer	10	50.000	Nuk nevojitet			10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10						
L04	Këndi	7	25.000	Nuk nevojitet deri 2020												6				7	7			
	Paraleliteti	4		Nuk nevojitet deri 2023																12.500				
	Fortësia e sipërfaqes	4		Nuk nevojitet deri 2023																10.000				
	Rrethi	5		Nuk nevojitet deri 2023																3.750				
L05	Forma e Matjes/vlerësimit	7	12.500	Nuk nevojitet deri 2013						6			6			7			7			7	7	7
L06	Matje 3-D	12	37.500	7	7	8	8	8	9	9	10	10	11	12	12	12	12	12						
	Teodilit (matje tokësore)	4		Nuk nevojitet deri 2023																5.000				
L07	Metro shirit	9	10.000	6	6	6	7	7	8	8	9	9	9	9	9	9	9	9						
	Largësimatës	1		Nuk nevojitet deri 2023																7.500				
	Koha dhe Frekuenca		52.500																51.250					
F01	Takeometër, frekuenca dytësore	8	5.000	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	7	7	8	6.250					
F02	Standartet e Frekuencës	12	37.500	Nuk nevojitet deri 2012			6	6	7	8	8	8	10	11	12	12	12	12						
F03	Sinkronizimi i Kohës	16	10.000	Nuk nevojitet deri 2012			6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	16						
	Përhapje e Kohës	5		Nuk nevojitet deri 2023																7.500				
	Këndi Fazës	0		Nuk nevojitet deri 2023																37.500				
	Standartet e gjatësisë së valëve	5		Nuk nevojiten deri 2023																				
	Akustika, Vibracione, Ultrasonik		50.000																260.000					
A01	Njehsorë i Lëvës së Tingullit	13	12.500	Nuk nevojitet			6	6	8	8	8	9	9	10	10	11	12	13	5.000					
	Audiometër (mjeksorl)	5		Nuk nevojitet deri 2023																				
A02	Mikrofon (metrologjikë)	10	12.500	Nuk nevojiten deri 2017										6			6	7	8	9	10			
A03	Vibracion (sekondar)	7	15.000	Nuk nevojitet deri 2019											6			6	7	7				

	Vibracion (primar)	5		Nuk nevojitet deril 2023		12.500
	Matje Ultrasonike (mjeksore)	5		Nuk nevojiten deri 2023		5.000
A04	Matje Ultrasonike (industriale)	9	10.000	Nuk nevojitet deril2019	6 7 8 9	
	Matje Anechoic Room	4		Nuk nevojiten deri 2023		187.500
	Matje Gravitacionale	5		Nuk nevojiten deri 2023		50.000

Paketë N°r	Fusha e Matjes/Vlerësimit		Nevoja Totale	Kostoja e Investimit deril 2023 (mil.leke)	Nevoja Totae për sa i Përket Investimit															Kostoja e investimit mbas 2022 (€)	
					Struktura Egzistuese				Struktura e re								Struktura në të ardhmen				
					2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022		
Matjet/Vlerësimet Termale			92.500																213.750		
T01	Termometra qelqi	10	5.000	7	7	8	8	9	9	10	10	10	10	10	10	10	10	10		18.750	
T02	Termoçift	10	62.500	7	7	8	8	9	9	10	10	10	10	10	10	10	10	10			
T03	SPRT (deri në Pikën e Caktuar ALnt)	16	25.000	6	6	7	7	8	8	9	10	11	12	14	16	16	16	16			
T04	SPRT (temperature e lartë)	8	6.250	Nuk nevojitet deri 2014						6	6	6	7	7	7	8	8	8			
	Temperature e Ulët (industriale)	5		Nuk nevojitet deril 2023															18.750		
	Temperaturë e Ulët (metrologji, kapsulë)	3		Nuk nevojitet deril 2023															18.750		
T05	Termometri Gradacioni	14	25.000	Nuk nevojitet deril 2017										6	7	10	12	13	14		25.000
	Matjet e Trupit Të Zi	4		Nuk nevojitet deri 2023																	
	Pikat Euthetike të Caktuara/Trupat e Zezë	5		Nuk vevojitet deri 2023															50.000		
	Termomenti Akustike	2		Nuk nevojitet deri 2023															43.750		
	Termometri Sipërfaqësore	5		Nuk nevojitet deri 2023															7.5000		
	Termometri Për Zhurma	2		Nuk nevojitet deri 2023															18.750		
T06	Lagështia (Kalibrim Industrial)	10	5.000	6	6	7	7	8	8	8	9	9	9	9	10	10	10	10		31.250	
T07	Lagështia (Gjenerim)	14	10.000	Nuk nevojitet deril 2013						6	6	8	8	10	11	12	13	13	14		
T08	Lagështia (Pika e vesës)	14	10.000	Nuk nevojitet deri 2014						6	7	8	9	10	11	12	13	14			
	Sasitë Termofizike	5		Nuk nevojitet deri 2023																	
Fotometry dhe Radiometri			58.750																39.375		
P01	Fotometri	8	22.500	Nuk nevojitet deri 2018										6	7	7	8	8		9.375	
P02	Radiometri	6	20.000	Nuk nevojitet deri 2015								6	6	6	6	6	6	6			
	Radiometri Cryogjenike	5		Nuk nevojitet deri 2023																	
P03	Kolormetri/ngjyrë	6	6.250	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6			
P04	Spektrofotometri	7	10.000	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	7		15.000	
	Optoelektronikë/fibëroptiks	1		Nuk nevojitet deri 2023																	
				Nuk nevojitet deri 2023																	
Matjet totale të radiacionit			2																15.000		

				Nevoja Total epër sa i përket Investimit																	
Paketë Nr	Fusha e Matjes	Nevoja Totale	Kostoja e Investimit deri 2023 (mil.leke)	Struktura Egzistuese			Strukturura e re										Struktura në Ardhmen				Kostoja e Investimit mbas 2022 (mil.leke)
				2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022			
	Electrical Measurements		76.250																		630.000
E01	Tensioni AC/DC (me anë të kalibratorit)	10	3.750	6	6	6	8	8	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10		
E02	Rrymë AC/DC (me anë të kalibratorit)	10	3.750	6	6	6	8	8	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10		
E03	Rezitencë DC (me anë të kalibratorit)	10	2.500	6	6	6	8	8	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10		
E04	Tensioni DC (tandarde referues tensioni)	7	3.750	6	6	6	6	6	6	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7		
	Efakti I xhozefsonit	5		Nuk nevojitet deri 2023																18.750	
E05	Rezistencë DC (Standard referues rezistence)	8	7.500	6	6	6	6	6	6	6	6	7	7	7	7	8	8	8	8		
	Efaktii Hall	5		Nuk nevojitet deri 2023																25.000	
	Përçueshmëria AC/DC	1		Nuk nevojitet deri 2023																5.000	
	Rezistenca AC	3		Nuk nevojitet deri 2023																6.250	
	Kapaciteti	5		Nuk nevojitet deri 2023																6.250	
	Induktiviteti	4		Nuk nevojitet deri 2023																7.500	
	Tensioni i Lartë	4		Nuk nevojitet deril 2023																125.000	
E06	Wat metër	10	15.000	6	6	6	8	8	8	8	9	9	9	9	9	10	10	10	10		
	Energjia	0		Nuk nevojitet deri 2023																2.500	
	Fusha Elektrike	1		Nuk nevojitet deri 2023																2.500	
	Fusha Magnetike	3		Nuk nevojitet deri 2023																15.000	
	Magnetizimi	3		Nuk nevojitet deri 2023																2.500	
E07	RF dhe Mikrovalë (Koaksial)	6	15.000	Nuk nevojitet deri 2019											6	6	6	6			
E08	Radiacioni Elektromagnetik	6	20.000	Nuk nevojitet deril 2019											6	6	6	6			
	Kalibrimi i Antenës	5		Nuk nevojitet deri 2023																20.000	
	Zhurma Elektrike	4		Nuk nevojitet deri 2023																10.000	
E09	Shkarkim Elektrostatik	6	5.000	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6		
	Konstante Dielektrike	0		Nuk nevojitet deri 2023																2.500	
	Pajtueshmëria Elektromagnetike (EMC)	5		Nuk nevojitet deri 2023																375.000	
	Ndjeshmëria Elektrike	2		Nuk nevojitet deri 2023																2.500	
	Ndjeshmëria Magnetike	2		Nuk nevojitet deri 2023																3.750	

Paketë Nr	Fusha e Matjes	Nevoja Totale	Kostoja e Investimit deri 2023 (mil.leke)	Nevoja Totale për sa i përket Investimit														Kostoja e Investimit mbas 2022 (mil.leke)	
				Struktura Egzistuese			Struktura e Re								Struktura në të Ardhmen				
				2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021		2022
	Metrologjia në Kimi	123.750																53.125	
C01	pH	7	5.000	Nuk nevojitet deri 2014						6	6	6	6	6	7	7	7	7	
C02	Përcjellshmëria Elektrolitike	6	6.2500	Nuk nevojitet deri 2017							6	6	6	6	6	6	6		
	Kolormetria	2		Nuk nevojitet deri 2023														5.000	
	Gravimetri	4		Nuk nevojitet 2023														7.500	
	Titrimetri	4		Nuk nevojitet deri 2023														3.125	
C03	Metoda Analitike (Organike)	11	43.750	Nuk nevojitet			6	6	6	7	7	7	9	9	9	11	11	11	
C04	Metoda Analitike (Inorganike)	11	43.750	Nuk nevojitet			6	6	6	7	7	7	9	9	9	11	11	11	
	Metrologjia e Gazit	5		Nuk nevojitet deril 2023														37.500	
C05	Metrologjia Mjekstore	10	25.000	5	5	5	6	6	6	6	7	7	7	7	8	8	10	10	
	Radiacioni Jonizues	56.250																125.000	
I01	Dosimetria/Radioaktiviteti	9	37.500	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9		
I02	Rrezet X	8	187.500	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8		
	Burimi Primar	5		Nuk nevojitet deri 2023														125.000	

Shpjegime:

Nevoja Totale (0-20) përbën nevojën e një instrumenti të dhënë në një kohë të caktuar. Në rast se nevoja është më e madhe se 5, atëherë investimi justifikohet.

Investimet ndahen në tre grupe:

Investime të cilat mund të realizohen në ambientet egzistuese.

Investime të cilat mund të realizohen në ambiente të reja ose që nuk nevojiten para 2011.

Investime të cilat kërkojnë një ambient të specializuar ose që nuk nevojiten para 2019.

Për një fushë të dhënë matjesh nevojiten 1 deri në 4 paketa të ndryshme në varësi të kufizimeve. Këto janë përfaqësuar me ngjyrat: e gjelbër, e verdhë, blu dhe portokalli.

Kostot e përafërta janë vlerësuar para 2023 dhe mbas 2023 në dy kollona të veçanta.

b. Paketat e Investimeve
million leke

Pak.	Fusha e Matjes/Vlerësimit	Kostoja Totale	Fillimi	Mbarimi
M01A	Masa/sasia (1 g- 1 kg)	5.000	2008	2008
M01B	Masa (1 g- 1 kg)	6.250	2011	2011
M01C	Masa (1 g- 1 kg)	3.750	2014	2014
M01D	Masa (1 g- 1 kg)	3.750	2017	2017
M02A	Masa (2 kg- 50 kg)	2.500	2009	2009
M02B	Masa (2 kg- 50 kg)	6.250	2012	2012
M02C	Masa (2 kg- 50 kg)	3.750	2015	2015
M03A	Masa (> 50 kg)	2.500	2010	2010
M03B	Masa (> 50 kg)	3.750	2013	2013
M03C	Masa (> 50 kg)	3.750	2016	2016
M03D	Masa (> 50 kg)	2.500	2019	2019
M04A	Presioni (hidraulik)	2.500	2008	2008
M04B	Presioni (hidraulik)	5.000	2011	2011
M04C	Presioni (hidraulik)	5.000	2017	2017
M05A	Presioni (pneumatik)	5.000	2008	2008
M05B	Presioni (pneumatik)	5.000	2012	2012
M05C	Presioni (pneumatik)	2.500	2018	2018
M06A	Vakumi (sekondar)	3.750	2020	2020
M07A	Forca (me anë të shndërruesve)	5.000	2009	2009
M07B	Forca ((me anë të shndërruesve)	7.500	2012	2012
M08A	Forca (deri në 100 kN, peshë e vdekur/deadweight)	31.250	2011	2011
M08B	Forca (deri në 100 kN, peshë e vdekur/deadweight)	6.250	2014	2014
M09A	Forca (> 100 kN, amplifikimi ngritës)	18.750	2013	2013
M09B	Force (> 100 kN, amplifikimi ngritës)	106.250	2014	2014
M10A	Forca rrotulluese (dytësore)	3.750	2016	2016
M10B	Forca rrotulluese (dytësore)	2.500	2021	2021
M11A	Fortësia (dytësore)	6.250	2014	2014
M12A	Dënsiteti (solide)	2.500	2010	2010
M12B	Dënsiteti (solide)	3.750	2015	2015
M13A	Dënsiteti (likuide)	2.500	2019	2019
M13B	Dënsiteti (likuide)	2.500	2016	2016
V01A	Rrjedhja e Gazit (sekondar/dytësor)	2.500	2009	2009

V01B	Rrjedhja e Gazit (dytësor)	7.500	2012	2012
V02A	Rrjedhja e Gazit (primar)	22.500	2017	2017
V03A	Rrjedhja Likuide (dytësore)	5.000	2010	2010
V03B	Rrjedhja Likuide (dytësore)	2.500	2011	2011
V04A	Volumi (solid)	7.500	2015	2015
V05A	Volumi (likuid)	2.500	2008	2008
V05B	Volumi (likuid)	2.500	2011	2011
L01A	Kalibra fundore (deri në 100 mm)	7.500	2008	2008
L01B	Kalibra fundore (deri në 100 mm)	5.000	2011	2011
L01C	Kalibra fundore (deri në 100 mm)	5.000	2017	2017
L02A	Kalibra fundore (më shumë se 100 mm)	20.000	2015	2015
L02B	Kalibra fundore (më shumë se 100 mm)	5.000	2018	2018
L03A	Interferometër	50.000	2019	2019
L04A	Këndi	25.000	2020	2020
L05A	Matja/Vlerësimi i Formës	12.500	2013	2013
L06A	Matjet 3-D	22.500	2011	2011
L06B	Matjet 3-D	15.000	2019	2019
L07A	Metro shirit	10.000	2012	2012
A01A	Njehsor i Nivelit Zërit	10.000	2011	2011
A01B	Njehsor i Nivelit të Zërit	2.500	2016	2016
A02A	Mikrofon (metrologjik)	12.500	2017	2017
Pack.	Fusha e Matjes	Kostoja Totale	Fillimi	Mbarimi
A03A	Vibracioni (dytësor)	15.000	2019	2019
A04A	Ultrasonikë (industrial)	10.000	2020	2020
T01A	Likuidi në Matjet e Xhamit	3.750	2008	2008
T01B	Likuidi në Matjet e Xhamit	1.250	2012	2012
T02A	Termoçifte	3.750	2008	2008
T02B	Termoçifte	2.500	2012	2012
T03A	SPRT (deri në Pikën e Caktuar Al)	12.500	2008	2008
T03B	SPRT (deri në Pikën e Caktuar Al)	6.250	2010	2010
T03C	SPRT (deri në pikën e Caktuar Al)	6.250	2016	2016
T04A	SPRT (temperaturë e lartë)	5.000	2014	2014
T04B	SPRT (temperaturë e lartë)	1.250	2019	2019
T05A	Termometria e Radiacionit	18.750	2017	2017
T05B	Termometria e Radiacionit	3.750	2019	2019

T05C	Termometria e Radiacionit	2.500	2021	2021
T06A	Lagështia (Gradimi Industrial)	2.500	2008	2008
T06B	Lagështia (Gradimi Industrial)	1.250	2013	2013
T06C	Lagështia (Gradimi Industrial)	1.250	2019	2019
T07A	Lagështia (krijimi)	6.250	2014	2014
T07B	Lagështia (krijimi)	3.750	2020	2020
T08A	Lagështia (pike e vesës)	5.000	2014	2014
T08B	Lagështia (pika e vesës)	5.000	2020	2020
P01A	Potometria	22.500	2018	2018
P02A	Radiometria	20.000	2015	2015
P03A	Kolormetria	6.250	2009	2009
P04A	Spektrofotometria	10.000	2011	2011
F01A	Takeometër, frekuenca dytësore	5.000	2008	2008
F02A	Standartet e Frekuencës	25.000	2012	2012
F02B	Standartet e Frekuencës	12.500	2018	2018
F03A	Sinkronizimi Kohor	7.500	2012	2012
F03B	Sinkronizimi Kohor	2.500	2018	2018
E01A	Tensioni AC/DC (me anë të kalibratorit)	3.750	2008	2008
E02A	Rryma AC/DC (me anë të kalibratorit)	3.750	2011	2011
E03A	Rezistenca DC (me anë të kalibratorit)	2.500	2015	2015
E04A	Voltazhi DC (standard referues tensioni)	2.500	2009	2009
E04B	Voltazhi DC (standard referues tensioni)	1.250	2016	2016
E05A	Rezistenca DC (standarde referues rezistence)	5.000	2010	2010
E05B	Rezistenca DC (Standarde referues rezistence)	2.500	2016	2016
E06A	Vat meter	10.000	2011	2011
E06B	Vat meter	2.500	2014	2014
E06C	Vat meter	2.500	2020	2020
E07A	RF dhe Mikrovale (koaksiale)	15.000	2019	2019
E08A	Radiacioni Elektromagnetik	20.000	2021	2021
E09A	Shkarkimi Elektrostatik	5.000	2008	2008
C01A	pH	2.500	2014	2014
C01B	pH	2.500	2019	2019
C02A	Përcjellshmëria Elektrolitike	6.250	2017	2017
C03A	Metodat Analitike (Organike)	18.750	2011	2011
C03B	Metodat Analitike (Organike)	12.500	2014	2014
C03C	Metodat Analitike (Organike)	6.250	2017	2017

C03D	Metodat Analitike (Organike)	6.250	2020	2020
C04A	Metodat Analitike (Inorganike)	18.750	2011	2011
C04B	Metodat Analitike (Inorganike)	12.500	2014	2014
C04C	Metodat Analitike (Inorganike)	6.250	2017	2017
C04D	Metodat Analitike (Inorganike)	6.250	2020	2020
C05A	Metrologjia Medicale	12.500	2012	2012
Pack.	Fusha e Natjes/Vlerësimit	Kostoja Totale	Fillimi	Mbarimi
C05B	Metrologjia ne Mjeksie	6.250	2015	2015
C05C	Metrologjia Mjekesi	6.250	2019	2019
XI1A	Dosimetria/Radioaktiviteti	37.500	2019	2019
XI2A	Laboratori I Rrezeve X	18.750	2019	2019
Q01A	Metrologjia Ligjore në Tiranë	12.500	2008	2008
Q02A	Metrologjia Ligjore në Fier	17.500	2008	2008
Q03A	Metrologjia Ligjore në Lezhë	10.000	2008	2008
Q04A	Metrologjia Ligjore në Korçë	10.000	2008	2008
X01	Laboratori Qëndror i Shëndetit	75.000	2009	2009
X02	Laboratori Qëndror i Testimit të Ushqimit	30.000	2009	2009
X03	Laboratori Qëndror i Mjedisit	17.500	2010	2010
X04	Laboratori Qëndror Mjeko-Ligjor	120.000	2011	2011
X05	Laboratori Qëndror Veterinar	15.000	2012	2012
X06	Laboratori Qëndror i Kontrollit Doping	50.000	2013	2013
X07	Laboratori Qëndror i Testimit të Materialeve/materials	81.250	2014	2014
X08	Laboratori Qëndror i Testimit të Materialeve të Ndërtimit	10.000	2015	2015
X09	Laboratori Qëndror i Telekomunikacioneve	106.250	2016	2016
S01	Reparte në strukturën egzistuese	3.750	2008	2008
S02	Reparte në strukturën e re	18.750	2013	2013
S03	Reparte në strukturën e ardhme	31.250	2021	2021
IT1	Investime në Sistemin IT	3.125	2008	2008
IT2	Investime në Sistemin IT	18.750	2011	2011
IT3	Investime në Sistemin IT	5.000	2014	2014
IT4	Investime në Sistemin IT	5.000	2017	2017
IT5	Investime në Sistemin IT	25.000	2019	2019
IT6	Investime në Sistemin IT	1.250	2022	2022
B01	Modifikime në ndërtesën egzistuese	25.000	2008	2008
B02	Konstruksioni i Ndërtesës së Re	437.500	2009	2010

B03	Konstruksioni i Ndërtesës në të ardhmen	875.000	2019	2020
Y01	Projektimi i Ndërtesës së Re	62.500	2008	2008
Y02	Kontrolli i Ndërtesës së Re	21.875	2009	2010
Y03	Projektimi i Ndërtesës në të Ardhmen	125.000	2018	2018
Y04	Kontrolli i Ndërtesës në të Ardhmen	43.750	2019	2020

Vërejtje: Markimet me ngjyrë jeshile nuk përfshihen në GDMC. Radiacioni Jonizues mund të jetë pjesë e GDMC mbas vitit 2019

c. Kërkesat për Personel të GDMC

Plani A.

Kërkesat për personel	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Masa dhe Dëndësia	2	2	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3
Presioni	1	2	2	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3
Forca dhe Fortësia	1	1	1	2	2	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3
Gjatësia, Këndi, Forma, 3D, Diment.	1	2	2	3	3	4	4	4	4	5	5	5	5	6	6	6
Volumi	1	1	2	2	2	2	2	3	3	3	3	3	3	3	3	3
Rrjedha	1	1	1	2	2	2	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3
Akustika, Vibracioni, Ultrasoniks				1	2	2	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3
Temperatura, Lagështia	2	2	2	3	3	3	3	4	4	4	4	5	5	5	6	6
Fotometria, Radiometria				1	2	2	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3
Koha dhe Frekuenca				1	2	2	2	3	3	3	3	3	3	3	3	3
Matjet/Vlerësimet Elektrike				4	4	5	5	5	5	5	6	6	6	6	6	6
Matjet/Vlerësimet (1)	3	3	3	1	2	3	4	4	5	5	5	5	5	5	5	6
Matjet/Vlerësimet Kimike				1	2	3	4	4	5	5	5	5	5	5	5	6
Radiacioni Jonizues													2	3	3	3
Totali, Studiusit	12	14	16	26	30	34	38	41	42	43	44	45	47	49	50	51
Metrologjia Ligjore (Përveç Tirana)	58	57	56	55	54	53	52	51	50	49	48	47	46	45	45	45
Kontrolli Metrologjik	12	13	14	15	16	17	18	19	20	20	20	20	20	20	20	20
Mbështetës dhe Administrativ	18	19	19	24	24	24	25	25	25	25	26	26	26	26	26	26
Totali i Përgjithshëm	100	103	105	120	124	128	133	136	137	137	138	138	139	140	141	142
Administrativ/Totali	0,18	0,18	0,18	0,20	0,19	0,19	0,19	0,18	0,18	0,18	0,19	0,19	0,19	0,19	0,18	0,18
(1) Laboratori i Aparaturave të Kumarit është pjesë e Matjeve/Vlerësimeve Elektrike																

d. Kostot e Transferimit të Njohurive Teknike/Know-How për GDMC

million leke

Transferimi i Know-How	Total	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
KM1 Masa dhe Densiteti	10.250	1.500	0.625	0.375	1.500	1.000	1.000	0.625	1.000	0.625	0.625	0.625	0.375	0.375		
KM2 Presioni dhe Vakumi	7.875	1.000	0.625	0.375	1.500	1.000	0.625		0.375			1.000		1.000	0.375	
KM3 Forca dhe Fortësia	9.875			1.500	0.625	1.500	1.875	2.250		1.000		0.375		0.375		0.375
KV1 Rrjedha	6.500	0.625	0.625	1.500	1.500		0.625			0.625			0.625			0.375
KV2 Volumi	5.000	1.000		0.625	1.500			0.625			0.625			0.625		
Gjatësia, Këndi, Form, 3-D																
KL1 Matjet/Vlerësimet	10.875	1.500	0.625	0.625	1.000	0.625			1.500		1.000	0.625	1.500	1.500		0.375
KA1 Akustika, Vibracioni, Ultrasoniks	6.375				1.500	0.625	0.375			0.375	1.500	1.000	0.625			0.375
KT1 Temperatura, Lagështia	10.250	1.500	1.500	1.000	0.375	1.000		1.000		0.375	1.500		1.000	0.625	0.375	
KP1 Fotometria dhe Radiometria	6.750		0.625		1.000	0.375			1.500	0.375		1.500	0.625	0.375	0.375	
KF1 Koha dhe Frekuenca	4.625	0.625				1.500	0.375			0.375		1.000	0.375			0.375
KE1 Matjet Elektrike	13.000	1.500	0.625	1.000	1.500	0.625	0.375	0.375	0.375	1.000	0.375	0.375	2.250	0.750	1.500	0.375
KC1 Matjet Kimike	9.125				2.250	1.000	0.375	1.875	0.625	0.375	1.500	0.375		0.375		0.375
KI1 Radiacioni Jonizues	4.875												2.6250	1.500	0.375	0.375
KB1 Mbështetja Teknike	8.500			0.625	1.875		0.625			0.625		0.625	3.1250	0.625	0.375	
KG1 Çështje të Përgjithshme/Horizontale	76.250	6.250	6.250	10.000	7.500	6.250	5.000	5.000	3.750	2.500	1.250	7.500	6.250	5.000	2.500	1.250

Vërejtje: Këto shpezime mbulojnë konsulentët në ambientet e tyre, në ambientet e GDMC si dhe trajnimin e stafit të GDMC jashtë shtetit.

Shtojca E Sistemi egzistues IC në Shqipëri

a. Metrologjia

i. Gjendja e përgjithshme

Sistemi egzistues i Metrologjisë në Shqipëri është i ngjashëm me sistemet e përdorura në Bashkimin Sovjetik dhe Kinë. Ky sistem nuk është tërësisht në përputhje me praktikën ndërkombëtare. Megjithatë, të gjithë aktorët e realizojnë këtë dhe ka një angazhim të fuqishëm për të transformuar sistemin egzistues në një sistem të pranueshëm për OBT-në dhe BE-në.

Fatkeqësisht, Shqipëria nuk ka një plan afatgjatë për zhvillimin e Sistemit të saj të Metrologjisë. Ky punim synon ta zgjidhë këtë problem.

Si projekti CARDS dhe BERIS janë përgatitur pa një strategji afatgjatë. Programi CARDS pothuajse ka përfunduar kështu që nuk mund të bëjmë dot asgjë. Megjithatë, BERIS sapo ka filluar dhe në këtë punim do të ketë informacion të mjaftueshëm për implementimin e projektit BERIS.

Në Shqipëri, DPMK është organizata kryesore për metrologjinë. Ajo ka kryesisht tre funksione kryesore dhe shtatë nënfunksiione:

Funksionet e DPMK:

1. Metrologjia shkencore dhe industriale

1.1 Standardet kombëtare të matjeve

1.2 Laboratorët e kalibrimit

2. Metrologjia ligjore (që përfshin degët rajonale)

2.1 Laboratorët e verifikimit

2.2 Laboratorët e testimit të produkteve

2.3 Miratimi tip

3. Mbikqyrja metrologjike

3.1 Inspektimi metrologjik

3.2 Laboratorët e kontrollit

Aktualisht, funksionet 2.1 dhe 3.1 operojnë me kapacitete mjaft të kufizuara.

1.2 po krijohet. 1.1 do të krijohet bashkë me 1.2.

Ka kapacitete mjaft të kufizuara në 3.2 me disa aparate të vogla funksionale matëse.

2.2 dhe 2.3 nuk egzistojnë për momentin.

Përveç DPMK, ka tre infrastruktura shtesë matjesh si pjesë e laboratoreve kombëtare të referimit të matjeve:

Universiteti Politeknik i Tiranës Tensioni dhe Rezistenca DC

Korporata e Energjisë Elektrike Kontoret elektrike

Instituti i Fizikës Bërthamore Rrezatimi jonizues

Në Shqipëri nuk ka laboratore kalibrimi të akredituara.

Për sa i përket testimit, ka 6 laboratore të akredituara për ushqime, lëndë plasëse, materiale ndërtimi dhe lëndë djegëse.

Disa ministri gjithashtu kanë përgjegjësi në lidhje me testimin dhe analizën. Shembuj për këto janë emetimet gazrave të makinave nga tubat e shkarkimit, ushqimet dhe fusha veterinare. Disa prej këtyre përgjegjësive përmbushen nëpërmjet instituteve të specializuara si ushqimi dhe veterinaria. Ato gjithashtu kanë disa degë rajonale. Nga ana tjetër, infrastruktura e matjeve dhe kapacitetet e matjeve nuk janë të mjaftueshme.

DPMK ka një pozicion të fuqishëm në vend dhe ky është një avantazh i madh.

Rëndësia e metrologjisë duket të kuptohet mjaft mirë nga aktorët e metrologjisë dhe sistemi i matjeve.

DPMK operon në varësi të Ministrisë së Ekonomisë, Tregtisë dhe Energjetikës (METE).

ii. Kuadri ligjor

Sistemi ligjor në lidhje me metrologjinë në Shqipëri, shpjegohet në Kapitujt e mesiperm.

Një faktor nxitës i metrologjisë shqiptare është Ligji 8996 i datës 30.01.2003 “Mbi Njësitë e Matjeve dhe Kontrollin e Instrumentave Matëse”. Ky ligj është amenduar nga Ligji 9542 i datës 22.05.2006 “Mbi disa ndryshime në Ligjin Nr.8996”.

Megjithatë, kuptohet që një ligj i ri mbi metrologjinë do të konkretizohet së shpejti.

Lista e ligjeve, rregulloreve dhe vendimeve përkatëse të qeverisë, jepet në Bashkëlidhjen B. Meqë Ligji i Metrologjisë do të ndryshojë së shpejti, janë bërë komente dhe sugjerime për ligjin e propozuar. Sigurisht, këto komente dhe sugjerime mund të përdoren për legjislacionin egzistues meqë ideja pas këtyre komenteve dhe sugjerimeve është mjaft e qartë dhe e vlefshme për çdo ligj.

iii. Kuadri Institucional

Mekanizmi operacional

Edhe pse DPMK operon nën varësinë e Ministrisë së Ekonomisë, Tregtisë dhe Energjetikës, operacionet e saj mbikqyren nga Këshilli i Metrologjisë i cili përbëhet nga 13 anëtarë, duke përfshirë anëtarë nga organizatat e akreditimit dhe standardizimit, si dhe nga Instituti i Fizikës Bërthamore.

DPMK është e organizuar në katër drejtori:

Drejtoria i Metrologjisë Shkencore dhe Industriale (DIM)

Drejtoria e Metrologjisë Ligjore (DLM)

Drejtoria e Supervizionit Metrologjike (DMS)

Drejtoria e Shërbimeve Mbeshtetese

Drejtuesit e drejtorive raportojnë Drejtorit të DPMK. .

Ka gjithashtu një vend pune për Zëvendës Drejtor. Ky vend pune teknik momentalisht është i lirë.

Shumë prej vendimeve teknike merren në tre nivele:

Laborator

Drejtori

Drejtori i DPMK

Financiarisht, DPMK është gjysëm e pavarur. Burimet e siguruar nga buxheti shtetit janë nën kontrollin e rreptë të qeverisë, por të ardhurat e gjeneruara nga DPMK nëpërmjet shërbimeve të dhëna për industrinë, mund të përdoren relativisht lirisht, me përjashtim të rrogave.

Aktualisht, DPMK ka të ardhura të qëndrueshme megjithëse infrastruktura e matjeve është mjaft e dobët. Sipas buxhetit të vitit 2007 të DPMK, kontributi i qeverisë është 24 mil. leke dhe të ardhurat e planifikuara janë 115 mil Leke. Në të ardhmen, është e arsyeshme të supozohet se DPMK nuk do të ketë nevojë për kontribut qeveritar. Ky është lajm i mirë në shumë vende dhe qeveritë mbështetin këto organizata me qëllim që t'u japë mundësinë të gjenerojnë më shumë të ardhura. Megjithatë, në disa vende, qeveritë kanë tendencën të kontrollojnë këto tipe të ardhurash, në të vërtetë duke eliminuar një potencial të konsiderueshëm për to. Kjo nuk ka ndodhur në Shqipëri. Këshillohet që DPMK-së t'i jepet më tepër fleksibilitet për menaxhimin e financave të saj.

Mundësia për të shpenzuar të ardhurat e veta të gjeneruara, është një nxitës i fuqishëm dhe një shtysë kryesore në shumë raste të suksesshme në metrologji. Mekanizmat operues të shumë organizatave varen nga fleksibiliteti për menaxhimin financiar.

Meqë sistemi i DPMK është i vogël (aktualisht nga 100 persona), nuk ka vështirësi serioze operacionale. Sidoqoftë, nëse do angazhohen mbi 600 persona dhe në operacione rajonale më aktive, mund të priten më tepër komplikime.

Mekanizmi operacional i DPMK dhe katër drejtorive përshkruhet gjerësisht në "Strategjinë dhe Planin e Biznesit të DPM". Më poshtë jepet një përmbledhje e shkurtër.

Vendimarrja

Që një projekt të jetë i suksesshëm, procesi i vendimarrjes është një prej faktorëve më të rëndësishëm. Në DPMK, rolet janë të qarta në lidhje me sistemin e vendimarrjes, me një përjashtim në Sektorin Elektrik. Nga ana tjetër, mungesa e njohurive teknike ngadalëson procesin e vendimarrjes, veçanërisht nëse ka ide konkurruese ose propozime që duhet të shqyrtohen. Vendimarrësit kanë nevojë për shumë më tepër kohë për të vendosur se çfarë është e gabuar dhe çfarë e drejtë. Kjo pritet të vazhdojë për 4-5 vjet të tjera derisa vendimarrësit relevantë dhe kryesorë të kenë më shumë përvojë dhe të krijojnë nënsisteme vendimarrjeje.

Aktualisht, DPMK mbështetet në informacionin nga burime të ndryshme por nuk është e pajisur për të filtruar ato me vlerë të ulët të shtuar dhe trajton ato më relevante.

Deri tani, nuk ka patur përjasje kontradiktore serioze në programet CARDS, BERIS dhe programe të tjera, por kjo mund të ndodhë. DPMK duhet të përgatitet për këto raste dhe duhet të zhvillojë një politikë nëse ndodh ndonjë situatë e padëshiruar.

Sistemet e jashtme të vendimarrjes si METE dhe Banka Botërore nuk mund të vlerësoheshin në këtë vizitë. Ka prova se përvoja egzistuese në METE për të drejtuar një projekt të Bankës Botërore, duhet të përmirësohet. Kjo mund të bëhet mjaft e rëndësishme për çështje të ndërlikuara prokurimi.

Vendimarrja administrative duket të funksionojë mirë, meqë DPMK ka një staf administrativ relativisht të vogël.

Përdorimi i fondeve

Aftësia për të përdorur fondet në dispozicion është shumë e rëndësishme për rezultatin e një projekti. DPMK deklaroi se ata mund të përdorin të ardhurat e veta nga shërbimet e dhëna për industrinë mjaft lirisht, me përjashtim të rrogave ose pagave. DPMK ende varet nga Qeveria për disa prej financave të saj, por kjo nuk do të ndodhë pasi periudha fillestare e investimeve të bëhet operacionale.

Rregullat e prokurimit publik nuk janë faktor serioz për mundësimin e implementimit të projekteve të ndryshme dhe zbatimin e Strategjisë së zhvilluar.

Përgatitja e specifikimit teknik për pajisje delikate metrologjike mbetet një sfidë për çdo institut metrologjike. Natyrisht, DPMK do të ketë nevojë për ndihmë të jashtme dhe orientim për këtë qëllim.

Burimet njerëzore, Personeli

Gjetja dhe punësimi i stafit të kualifikuar janë thelbësore për suksesin e DPMK.

Çdo vit fiskal, DPMK propozon për stafin e ri dhe numri përfundimtar vendoset nga Ministria. Në të vërtetë, numri i stafit, rogat dhe buxheti total caktohen nga Këshilli i Ministrave.

Për punësimin, DPMK përgatit kushtet e veçanta për stafin që do të punësohet. Kombinuar me kushtet e

përgjithshme për punësimin, kandidatët testohen nga një komitet i krijuar nga DPMK. Dy nga pesë anëtarët e komitetit është nga jashtë sistemit të DPMK. Vendimi i Komitetit duhet të miratohet më tej. Normalisht, ky është një proces 3-4 mujor.

Rrogat janë të ulta dhe nuk ka sistem ngritjeje në karrierë. Nuk ka pothuajse asnjë sistem të ngjashëm performance në punë për përcaktimin e pagave.

Kjo përfshin katër probleme:

1. Gjetja dhe bindja e personave me kualifikimet më të larta që të punojnë pranë DPMK
2. Mbajtja e personave pasi ata trajnohen dhe fitojnë më shumë përvojë.
3. Ndjenjat për operimin e pajisjeve shumë të kushtueshme dhe përgjegjësia që vjen me këtë proces.
4. Ndjenjat ndaj klientëve të tyre që operojnë sisteme me cilësi më të ulët, kanë më pak përgjegjësi dhe paguhet më shumë.

Këto katër çështje janë problemet e të gjitha instituteve të metrologjisë. Pothuajse në të gjitha institutet e metrologjisë, pagat e stafit teknik janë më të larta sesa ato të laboratoreve dhe universiteteve dytësore.

Prokurimi

Ka dy kufij financiarë për prokurimin. Më poshtë, 4 mil Leke, DPMK është e autorizuar për prokurimin për sa kohë që buxheti është i mjaftueshëm. Deri në 30 mil Leke, prokurimet duhet të tenderohen. Mbi 30 mil Leke, tenderat duhet të jenë tendera të hapura. DPMK nuk ka shprehur ndonjë shqetësim në lidhje me procedurat e prokurimit.

Formalitetet doganore

Një prej çështjeve kryesore është importimi i mallrave dhe i disa shërbimeve. Nëse ka pengesa në këtë fushë, këto pengesa duhet të eliminohen para fillimit të projektit, ndryshe, mund të çenohet sukseset e projektit.

Bazuar në diskutimet në DPMK, nuk duket të ketë probleme në këtë fushë. Rreth 2-3 ditë do të jenë të mjaftueshme për pajisjet e metrologjisë që të çlirohen nga detyrimet doganore.

Klientët dhe kërkesa

Marrëdhëniet ndërmjet DPMK dhe sektorit privat bazohen në kërkesën nga industria dhe shërbimet e dhëna nga DPMK, me qëllim plotësim të kërkesës. Në të gjitha vendet e industrializuara, sistemet IC janë shtysat kryesore për industrinë dhe një prej elementëve thelbësorë të tregtisë. Aktualisht, pothuajse të gjithë klientët e DPMK përcaktohen nga Rregulloret Qeveritare dhe natyra e detyrueshme e standardeve. Nuk ka vlerësim të kërkesës dhe klientëve potencialë.

Në planin afatgjatë, klientët e DPMK deklarohen si më poshtë:

Metrologjia: Testi i DPMK dhe laboratorët e analizave, laboratorët e sektorit privat, laboratorët qeveritarë, spitalet, universitetet, ushtarakët.

Testet dhe analizat: prodhuesit, tregtarët që përdorin matje në tregti, qeveri, organe rregullatore dhe dogana.

Nuk ka asnjë përjasje sistematike për vlerësimin e nevojave aktuale dhe të për të ardhmen.

Nuk ka asnjë mënyrë sistematike për mbledhjen e mendimeve të klientëve në lidhje me operacionet e DPMK (mekanizmi i fidebikut të klientit).

Infrastruktura bazë/kontrolli mjedisor

Laboratorët egzistues nuk janë të mjaftueshme për metrologjinë në lidhje me përshtatshmërinë e hapësirave dhe kontrollit mjedisor. Laboratorët nuk kontrollohen nga pikëpamja mjedisore por vetëm para dhe pasi mjedisi i matjeve është monitoruar me aparatura të thjeshta. Madje kjo nuk bëhet për të gjitha laboratorët.

Nuk egziston asnjë sistem regjistrimi të të dhënave të aparateve për monitorimin e kushteve mjedisore. Për sa i përket hapësirës dhe vendndodhjes, laboratorët janë të pamjaftueshme. Në shumë raste, pjesa e laboratorit përdoret si hapësirë për zyrë për personat që përmbushin funksione administrative.

Ambjentet egzistuese ndodhen në mes të Tiranës në një rrugë mjaft të zhurmshme dhe me trafik. Nuk ka asnjë mënyrë për të parandaluar zhurmat dhe vibrimet. DPMK ka bërë të gjitha përpjekjet duke përdorur tavolina mermeri/granite me qëllim pakësimin e vibrimeve në disa laboratore. Kjo nuk është e mjaftueshme.

Në shumë prej laboratorëve, nuk ka mbrojtje për pluhurin dhe ndonjë ndotje tjetër.

Laboratorët egzistues gjithashtu kanë nevojë për për rrymë të pandërprerë energjie dhe një sinjal të përshtatshëm sistemi tokësor.

Në mënyrë të përmblodhur, ambientet egzistues nuk mund të klasifikohen si laboratore metrologjike.

Pajisjet/Sistemet

Shumë prej pajisjeve egzistuese janë të vjetëruara dhe në disa raste pothuajse të papërdorshme. Nevojitet një përmirësim rrënjësor. Ka disa pajisje të reja të prokuruar në kuadër të Programit CARDS dhe disa pajisje duhet të blihen nën Projektin BERIS. Shumë sisteme përdoren dhe për metrologjinë, dhe për verifikimin. Kjo është e lejueshme me kusht që gjurmueshmëria të mbështetet sipas rregullave metrologjike.

Kompetenca operacionale

Stafi është i përzier. Ka të rinj, të motivuar, me aftësi të nivelit të mirë në gjuhën angleze, gjermane, italiane dhe frënge, si dhe persona në moshë më të madhe dhe me përvojë, pa aftësi gjuhësh të huaja. Nga ana tjetër, një pjesë e mirë e përvojës është për shkak të sistemit të vjetëruar të metrologjisë ligjore dhe kanë nevojë

të përmirësohen. Në të dyja rastet, nevojitet një program intensiv transferimi ekspertize (nëpërmjet trajnimit dhe konsulencës).

Gjuha e huaj (veçanërisht anglishtja) është problem për shumë persona në DPMK. Nga ana tjetër, disa persona mund të flasin italisht, gjermanisht dhe frëngjisht që mund ta lehtësojnë hartimin e programeve të trajnimit, megjë të dy institutet italiane të metrologjisë janë më se të hapura për të siguruar trajnime dhe ka një program të vazhdueshëm me PTB e Gjermanisë.

Meqë një pjesë e mirë e përvojës vjen nga metrologjia e vjetër klasike ligjore, pothuajse i gjithë stafi ka nevojë për trajnim në metrologjinë industriale dhe shkencore. Madje mund të duhet pak kohë për të kaluar në mënyrë imagjinare nga verifikimi në kalibrim. Kjo përmendet gjithashtu në Raportin Fillestar të CARDS. Momentalisht, DPMK-së i mungojnë “vëllezrit dhe motrat më të rritura” për t’i orientuar dhe trajnuar ata. Është për t’u dyshuar që ky problem të mund të zgjidhet me konsulencë të ndryshme afatshkurtra. Edhe përcaktimi i nevojës për konsulencë afatshkurtër, kërkon përvojë në fushën e kalibrimit. Kur shfaqet një çështje teknike, nuk ka burim informacioni në Shqipëri që një anëtar stafi i ri në moshë të marrë një përgjigje të duhur. Ky është një kufizim për zhvillimin. Megjithatë, pas 5 vjetësh, ky nuk do të jetë më problem.

Gjurmueshmëria

Gjurmueshmëria është vendosur vetëm në zona të kufizuara. Disa laboratore përdorin gjurmueshmërinë e përfutur nga prodhuesi, disa i kalibrojnë pajisjet e tyre nga institute të tjera metrologjike dhe pjesa tjetër nuk kanë sistem gjurmueshmërie. Sistemi egzistues nuk është në lartësinë e standardeve ndërkombëtare. Së bashku me programet e investimit dhe prokurimit, duhet të zgjidhet problemi i gjurmueshmërisë. Gjendja egzistuese e gjurmueshmërisë jepet në seksionin mbi Rishikimin e Laboratoreve DPMK.

Standardet Kombëtare të Matjeve

Në kundërshtim me disa deklarata në disa punime dhe pretendime të mëparshme në disa dokumenta, aktualisht nuk ka standarde kombëtare matjesh në DPMK sipas praktikave të pranuara ndërkombëtarisht për arsyet e mëposhtme.

- Gjurmueshmëria duhet të vendoset në nivelin e duhur.
- Pasaktësitë duhet të vlerësohen siç duhet.
- Kapaciteti dhe Pasaktësia e Matjeve duhet të demonstrohen nga krahasimet ndërkombëtare.
- Historia e standardit duhet të dokumentohet në mënyrë të përshtatshme, në mënyrë që të mund të parashikohet sjellja e ardhshme ndërmjet kalibrimeve.
- Standardet kombëtare duhet të kenë sisteme kompetente matjesh që i përdorin ato dhe duhet të përdoren në mjedis të përshtatshëm për operim dhe ruajtje.

Peshat në Laboratorin e Masës, presat në Laboratorin e Presionit, Pikat Fikse dhe SPRT në Laboratorin e Temperaturës janë kandidatë shumë të mirë për të qënë standarde kombëtare. Këto mund të klasifikohen si Standarde Kombëtare me vendosjen e kushteve të akreditimit (që kërkon pjesëmarrje në të paktën në një krahasim) dhe kalibrimet profesionale fillojnë dhe sigurojnë gjurmueshmëri në të paktën një pajisje kalibrimi jashtë DPMK.

DPMK do të tërheqë shumë vizitorë në sajë të projekteve BERIS dhe CARDS 2006 dhe për shkak të kuriozitetit.

Mirëmbajtja

Nuk ka reparte makinerish, elektrike, punime druri, punime xhamash në DPMK. Nuk egziston asnjë kapacitet mekanik ose riparimesh elektronike.

Infrastruktura IT dhe Biblioteka

Sistemet e informacionit si biblioteka dhe qendra e kompjuterit nuk janë të mjaftueshme për punën dhe që të dyja kanë nevojë të përmirësohen.

Nevojat e ardhshme për operacionet e DPMK

Me qëllim zbatimin e Strategjisë së zhvilluar, mund të jenë të nevojshme dy funksione:

- Një njësi qendrore koordinimi pranë METE-s për të trajtuar të gjithë projektet e Infrastrukturës së Cilësisë me detyrat e mëposhtme

- Të bashkërendojë implementimin e të gjitha projekteve egzistuese dhe të ardhshme të IC
- Të identifikojë burimet e financimit për Projektet e reja IC
- Të ndihmojë organizatat IC që të zhvillojnë dhe propozojnë projekte të reja për financim ndërkombëtar

- Të ndihmojë dhe t’i raportojë strukturave më të larta menaxhuese të METE-s për të mbikqyrur implementimin e Strategjisë së zhvilluar IC.

- DPMK mund të ketë nevojë për shërbimet e mëposhtme në formë të jashtme për një kohë të caktuar derisa brenda DPMK të ndërtohet kapaciteti i mjaftueshëm. Për sigurimin e këtyre shërbimeve, mund të nevojitet një Konsulent Afatgjatë (si person ose si organizatë). Koha e kërkuar për konsulencën mund të jetë dy javë në DPMK për çdo 2 muaj për vitin e parë dhe dy javë për çdo tre muaj në periudhën e mëpasshme.

Konsulenti afatgjatë mund të asistojë DPMK- në

- Përcaktimin e nevojave për konsulentët afatshkurtër

- Hartimin e programeve të trajnimit

- Bërjen e planifikimit të karrierës dhe programeve të zhvillimit të burimeve njerëzore

- Vendosjen e gjurmueshmërisë në nivelin e duhur

- Rregullimin e kontakteve me institute të tjera metrologjie

- Rishikimin e ToR's për shërbimet që duhet të prokurohen

- Rishikimin e Specifikimeve Teknike për mallrat që duhet të prokurohen

- Përgatitjen e Specifikimeve Teknike për ndërtesën

- Përgatitjen e planifikimit për laboratorët

- Zhvillimin e tregut të brendshëm dhe të jashtëm për matjet

- Bashkërendimin e aktiviteteve në lidhje me akreditimin

- Implementimin e Projektit dhe Strategjisë BERIS

- Pajtueshmërinë me rregullat lokale të prokurimit dhe të Bankës Botërore

- Ruajtjen e Standardeve Kombëtare

- Pajtueshmërinë me kërkesat dhe praktikat ndërkombëtare

- Planifikimin e mekanizmave të fidbekut të klientit

Ky konsulent afatgjatë gjithashtu mund të ndihmojë METE-n të drejtojë PIU-n në mënyrë efikase.

iv. Drejtorite në GDMC

Aktualisht ka tre drejtori teknike në GDMC.

Metrologjia shkencore dhe industriale

Një prej tre drejtorive teknike është Drejtoria e Metrologjisë Shkencore dhe Industriale që ka tre sektorë:

Masa dhe sasitë e ngjashme

Laboratori i masës

Laboratori i presionit

Laboratori i forcës

Laboratori i fortësisë

Matjet Elektrike dhe Testimi i Makinerive të Lojrave të Fatit

Laboratori i Matjeve Elektrike

Laboratori i Testimit të Makinerive të Lojrave të Fatit

Matjet Kimike dhe Mekanike

Laboratori i gjatësisë

Laboratori i volumnit

Laboratori i procesit teknologjik (qarkullimit)

Metrologjia ligjore

Drejtoria e Metrologjisë Ligjore operon brenda fushës së veprimit të metrologjisë klasike ligjore dhe ka një ambjent kryesor në selinë e GDMC, Tirana dhe tre Qendra të tjera rajonale me 36 zyra në rrethe. Struktura bazë jepet si më poshtë:

Qendra Rajonale	Numri i Zyrave në rrethe
-----------------	--------------------------

Tirane	8
--------	---

Lezhe	12
-------	----

Korçe	7
-------	---

Fier	9
------	---

Matjet bazë janë masa, volume dhe sasitë në mallrat e para-ambalazuara.

1200 kg gramare janë të vendosura në Qendrën e Fierit.

Qendrat janë mjaft të varfra për sa i përket pajisjeve dhe pajisjet egzistuese janë të vjetëruara. Në disa raste, ambjentet ose janë të pamjaftueshme, ose pothuajse nuk egzistojnë.

Operacionet e Metrologjisë Ligjore jashtë Tirane konsumojnë afërsisht fuqinë punëtore të DPMK. Ky është problem serioz që duhet trajtuar.

Shumë prej operacioneve të Metrologjisë Ligjore janë vetëm në letër, pa ambjente të përshtatshme, pajisje dhe staf të trajnuar. Natyrisht, kjo mund të duket si një "taksë" tjetër nga qeveria meqë tarifat mblihen pa i siguruar klientit një shërbim të përligjur.

Operacionet e Testimit të Produkteve dhe Miratimit Tip nuk egzistojnë dhe kjo do të jetë mjaft e kushtueshme nëse DPMK vendos të bëjë gjithçka vetë. Privatizimi i disa prej shërbimeve do të trajtohet në Draft Strategjinë.

Mbikqyrja metrologjike

Kjo është një drejtori e re pranë DPMK. Krijimi i një njësie të re ndërsa asnjë prej funksioneve bazë nuk është në lartësinë e standardeve ndërkombëtare duket mjaft i çuditshëm. Kjo është shprehur nga Autori për stafin relevant të DPMK. Ishte kuptuar që kjo që bërë pjesërisht për kërkesat e BE-së.

Në metrologjinë ligjore ka dy funksione kryesore:

- Verifikimi (i aparaturave egzistuese të matjeve)
- Miratimi tip (i pajisjeve të reja që duhet të nxirren në treg)

Të dyja këto funksione kanë tre mekanizma kryesore operacionale:

- Matjet në laborator në DPMK (ose Qendrat Rajonale apo Zyrat në rrethe)
- Matjet në terren (kur pajisjet matëse nuk mund të lëvizin, si vinçat, serbatorë të mëdhenj ruajtjeje,

peshore të rënda etj)

- Inspektimet në terren (marrja e mostrave për matje dhe të sigurohet që është zbatuar ligji)

Drejtoria e Mbikqyrjes Metrologjike ka 12 persona (njëlloj si e gjithë infrastruktura e kalibrimin) dhe aktualisht merret me sasitë në mallrat e para-ambalazhuara.

v. Rishikimi i Laboratoreve të DPMK

Vërejtje të Përgjithshme

Ekonomia shqiptare po zhvillohet me hapa të shpejtë dhe kompanitë shqiptare po prodhojnë më shumë dhe po orientohen më tepër drejt eksportit. Nga ana tjetër, populli shqiptar po vuan për shkak produkteve të cilësisë së ulët që po hyjnë në tregun shqiptar. Ka kërkesë të konsiderueshme për një sistem tërësisht funksional matjesh në Shqipëri, i cili është i nevojshëm për të siguruar që mallrat shqiptare të prodhuara, si dhe produktet e importuara, konfirmojnë standarde ose rregullore të pranueshme. Pavarësisht këtij fakti, infrastruktura metrologjike në Shqipëri nuk është e mjaftueshme. Arsytet për këtë “pamjaftueshmëri” shpjegohen më poshtë bashkë me një vëzhgim të shpejtë dhe vlerësim të laboratoreve egzistuese të DPMK në selinë e vendosur në Tiranë.

Ambjentet egzistuese

Siç u diskutua më sipër, ambientet egzistuese nuk janë të përshtatshme për operacionet e një institute metrologjike për shkak të difekteve serioze dhe problemeve në:

- Hapësirën/aksesin në laboratore
- Monitorimin dhe kontrollin mjedisor
- Nën sistemin elektrik
- Zhurmën elektromagnetike
- Vibrimet
- Pluhurin/cilësinë e ajrit

Ambjentet e reja të propozuara

Është rënë dakord nga gjithkush që DPMK ka nevojë për ambiente të reja sa më parë që të jetë e mundur. Jane studiuar tre zona potenciale për laboratorët e reja të DPMK.

Zona në qendër të qytetit

Madhësia : E përshtatshme

Aksesi nga klientët: I përshtatshëm

Zhurma, vibrimi: Të përshtatshme, trafik i rënduar në rrugë. Asnjë mundësi për ndërtimin e godinës larg nga rruga.

Uji nëntokësor: I panjohur, duhet të matet për ndërtimin e laboratoreve nëntokësore.

Rrugës për në aeroport

Madhësia: E përshtatshme

Aksesi nga klientët: I përshtatshëm

Zhurma, vibrimi: Disa probleme, trafik i rënduar në rrugë, por godina mund të ndërtohet rreth 80 m nga rruga.

Uji nëntokësor: I panjohur, duhet të matet për ndërtimin e laboratoreve nëntokësore.

Afër aeroportit

Madhësia: E përshtatshme

Aksesi nga klientët: I përshtatshëm

Zhurma, vibrimi: Të përshtatshëm, shumë afër aeroportit dhe shumë afër për rrugët e ngritjeve dhe zbritjeve të avionëve.

Uji nëntokësor: I panjohur, duhet të matet për ndërtimin e laboratoreve nëntokësore.

Vlerësimi i kufizimeve mbi madhësinë e mundshme të godinave të reja:

Dy investime të mëdha në Laboratorët UME (Turqi):

	Zona totale	Zona e Labor.	Lab/Raporti Total	Kostoja për njësi
Faza 1	7500 m ²	2000 m ²	20,27	550 €/m ²
Faza 2	35000 m ²	10000 m ²	0,29	420 €/m ²

Duke supozuar që është më e vështirë (dhe më e kushtueshme) të ndërtohet një godinë me teknologji të lartë në nivel lokal (kryesisht për shkak të raportit më të lartë të materialeve të importuara që nevojiten për

ndërtim), ne mund të supozojmë që kostoja për njësi e ndërtesës së parë të metrologjisë në Shqipëri do të jetë rreth 800 €/m2 deri në zonën totale prej 2000 m2 dhe 750 €/m2 deri në zonën totale prej 5000 m2.

Duke përdorur përvojën e fituar në dy ndërtesat e UME, hapësira e laboratorit do të jetë rreth 28% e hapësirës totale.

Duke përdorur këto dy informacione, mund të vlerësohet madhësia maksimale e ndërtesës që mund të ndërtohet në kuadrin e Projektit BERIS në varësi të buxhetit. Për shembull:

Buxheti (mil €)	Madhësia totale (m2)	Hapësira e Lab(m2)
1,0	1250	350
1,5	1875	525
2,0	2650	750
2,5	3300	925
3,0	4000	1125
3,5	4660	1300

Monitorimi dhe kontrolli mjedisor

Siç u shpjegua më parë, mjedisi fizik i matjeve nuk është i pranueshëm në DPMK për shkak të problemeve të përmbledhura si më poshtë:

- Nuk ka proces automatik për regjistrimin e të dhënave të aparateve dhe marrje të dhënash, ndoshta në masë në të ardhmen.

- Pajisje dore pa kalibrim të rregullt.

- Nuk ka pajisje në disa laboratore por të marra hua kur nevojiten

- Në disa laboratore, mjedisi monitorohet por nuk mund të kontrollohet.

- Në disa laboratore nuk ka monitorim.

- Kur kontrolli mjedisor provohet në laboratore (masa, presioni), përdoret një sistem normal ajri të kondicionuar i tipit shtëpiak. Nuk ka ajër të pastër të ngopur në system, hidrokarbure dhe CO2 nga fryma e njerëzve mbetet dhe grumbullohet në laborator.

Nuk ka listë të kontrolleve të kërkuara mjedisore në lidhje me sistemet e planifikuara të matjeve. Nuk ka listë të pajisjeve të kërkuara të monitorimit mjedisor.

Pajisjet

Ka katër grupe pajisjesh matëse në DPMK:

- Të vjetra, por të përdorshme

Forca

Fortësia

Gjatësia

Volumi

- Të vjetra dhe të dala jashtë përdorimit

Fortësia

Gjatësia

- Të reja, por që nuk funksionojnë siç duhet për shkak të:

Mungojnë pjese apo sisteme

Temperatura

Softwer jo operacional

Masa, (sistem automatic monitorimi mjedisor)

Mungesë e ekspertizës së nevojshme, përvojës, stafit të pamjaftueshëm

Presioni

- I ri dhe operacional

Masa

Ka një listë pajisjesh që duhet të prokurohen nëpërmjet Projektit BERIS dhe ajo përfshihet në “Strategjinë DPM dhe Planin e Biznesit”.

Nuk ka asnjë plan afatmesëm të pajisjeve që duhet të prokurohen.

Stafi

Laboraret e DPMK kanë mungesë të theksuar plotësimi me personel. Normalisht, 2 anëtarët të stafit me diploma universitare dhe aftësi gjuhësh të huaja duhet të punojnë në secilin laborator. Planifikimi i burimeve njerëzore do të paraqitet në Draft Strategjinë e IC.

Stafi egzistues është diplomuar si më poshtë:

- Matematikë

- Fizikë

- Kimi

- Inxhinieri elektronike

- Inxhinieri elektrike
- Inxhinieri mekanike

Stafi egzistues i është nështruar trajnimit metrologjik në PTB, BEV, OMH, MIRS,.
 Nuk ka asnjë plan afatmesëm për plotësimin me personel të laboratoreve.
 Duhet të përgatiten kualifikimet e kërkuara të stafit që do të punësohet
 Nuk ka plan trajnimi afatmesëm.
 Nuk ka planifikim afatmesëm karriere.

Gjurmueshmëria

Një studim gjithëpërfshirës u krye nga PTB në lidhje me rrugët e gjurmueshmërisë të matjeve të DPMK. Megjithatë është e nevojshme rishikimi i gjendjes së gjurmueshmërisë në laboratore.

Gjurmueshmëria nuk është vendosur ashtu si duhet në shumë laboratore. Ka pesë gjendje gjurmueshmërie në laboratore:

- Asnjë gjurmueshmëri
- Është bërë kalibrimi i pajisjeve, por që nga ky process ka kaluar shumë kohë. Kalibrimi nuk është më i vlefshëm.
- Vetëm disa prej pajisjeve në laborator janë kalibruar, pjesa që mbetet nuk ka gjurmueshmëri.
- Kalibrimet e bëra jo nga një organizatë kapacitet teknike dhe përvoja e të cilës janë shumë herë më të larta sesa DPMK.
- Gjurmueshmëria është vendosur ashtu si duhet.
- DPMK ka nevojë për orientimin e duhur për të vendosur sistemin e gjurmueshmërisë sipas standardeve të EUROMET.

Çështjet e Sistemit të Cilësisë

Kryesisht ka dy fusha të sistemit të cilësisë në laboratorët e matjeve me nënkomponentët përkatës:

- Fushat e specializuara (specifike për secilin laborator)

Metodat

Procedurat

Rrugët e gjurmueshmërisë

Vlerësimi i pasaktësisë

Mirëmbajtja e pajisjeve

Ruajtja e Standardeve Kombëtare

Kërkimi dhe zhvillimi i standardeve të reja të matjeve

- Fushat e përgjithshme (mund të trajtohen në një paketë)

Politikat mbi

Zhvillimin e Burimeve Njerëzore

Marrëdhëniet e klientëve

Nënkontraktimi

Menaxhimi total i cilësisë

Prokurimi

Udhëtimi

Mirëmbajtja e ambienteve

Kushtet mjedisore

Çertifikimi i personelit

Çështje të tjera ISO 17025

DPMK ka nevojë për orientimin e duhur për të ndërtuar sistemin e cilësisë në secilin laborator. Një ekspert afatgjatë mund të trajtojë çështje të përgjithshme (grupi i fundit) në secilin laborator dhe në DPMK. Megjithatë, ekspertët e specializuar afatshkurtër do të nevojiten për çështje të specializuara (veçanërisht për procedurat e matjeve, protokollet dhe buxhetet mbi pasaktësitë).

Vlerësimi i Nivelit të Laboratorike

Një analizë e detajuar e laboratoreve egzistuese të DPMK, jepet në kapitujt me lartë.

vi. Kapacitetet e matjeve

Kapacitetet e matjeve të DPMK momentalisht janë mjaft të kufizuara. Nga ana tjetër, me operimin e pajisjeve të dhëna nga CARDS dhe BERIS, kapacitetet do të rriten ndjeshëm në krahasim me sistemin egzistues. Gjendja aktuale e DPMK përmbledhet si më poshtë.

Përgjegjësitë kombëtare sipas klasifikimit ndërkombëtar:

Masa dhe madhesite rrjedhese prej saj	DPMK
Gjatësia	DPMK
Termometria	DPMK
Elektriciteti dhe Magnetizmi	DPMK, UPT, KESH
Rrezatimi Jonizues	Instituti i Fizikës Bërthamore
Fotometria dhe radiometria	nuk ka
Akustika, vibrimet dhe ultratingujt	nuk ka
Qarkullimi	nuk ka
Koha dhe frekuenca	nuk ka
Metrologjia në Kimi	nuk ka

Kapacitetet e matjeve në nënfusha:

Masa dhe madhesite rrjedhese prej saj

Masa
Presioni (vetëm hidraulik)
Fortësia
Volumi

Gjatësia

Matjet e kalibrave fundore
Metrot shirit

Termometria

Termometrat me kontakt, SPRT

Elektriciteti dhe Magnetizmi

Tensioni DC

Tensioni dhe rryma alternative (AC),

Metrologjia Ligjore (Verifikimi)

Masa

Volumi

Mallrat e para-ambalazuara

Kapacitetet inegzistente ose të neglizhueshme të matjeve

Në Kalibrim

Masa dhe madhesite rrjedhese prej saj

Presioni (pneumatik)
Presioni (për pajisjet e zakonshme)
Vakumi

Forca përdredhëse

Densiteti i trupave të ngurtë

Densiteti i gazit

Gjatësia

Këndi

Paraleliteti

Rrumbullakësia

Thyerja e sipërfaqes

Matjet e formave

Matjet 3D

Matjet teodolite (matjet tokësore).

Volumi dhe rrjedhjet

Volumi i trupave të ngurtë

Rrjedhja e lëngjeve

Rrjedhja e gazit

Shpejtesia e lëngjeve

Shpejtesia e gazrave

Viskoziteti

Akustika, Vibrimet dhe Ultratingujt
Akustika, instrumenta për matjen e nivelit të tingullit, audiometra
Vibrimi dhe përsheptimi
Ultratingulli (si mjekësor dhe industrial)
Matjet Gravitacionale

Optika
Radiometria
Fotometria
Kolorimetria
Spektrofotometria
Fiberoptika

Elektriciteti dhe Magnetizmi
Tensionii AC/DC
Rryma elektrike AC/DC
Rezistenca AC/DC
Kapaciteti
Induktanca
Rezistenca e ploter
Rrezatimi elektromagnetik
Kalibrimi i antenës
Tensioni i lartë
Rryma e lartë elektrike
Fuqia (energjia) elektrike
Energjia elektrike
Fusha elektrike
Fusha magnetike
Zhurma elektrike
Shkarkimi elektrostatik
Konstantja Dielektrike
Ndjeshmëria elektrike
Ndjeshmëria magnetike

Koha dhe frekuenca
Koha
Frekuenca
Këndi fazor

Termometria

Termociftet
Termometria e rrezatimit
Lagështia
Matjet termo-fizike
Metrologjia në Kimi

Instrumentat për transaksionet zyrtare dhe tregtare
Matjet e gjatësisë së thjeshtë dhe instrumentat e matjes së gjatësisë
Instrumenta të matjes së sipërfaqes
Tela dhe kablllo
Instrumenta të posaçëm për matjen e thellësisë dhe instrumentat matës të thellësisë për lëngjet
Pesha mesatare të saktësisë në përdorim tregtar
Taksimetra
Pesha
Etiketues të peshës/çmimit dhe etiketues të peshës
Instrumenta matës për volumin e lëngshëm
Instrumenta peshimi jo-automatike
Instrumenta peshimi, automatike:
Shumator i ndërprerë,
Shumator i vazhdueshëm (peshues me rrip)

Mbushje gravimetrike (me vetërrjedhje),
 Platforma peshimi binarësh,
 Peshues me kapje,
 Peshore kontrolluese dhe makina niveluese të peshës
 Automjete në lëvizje.
 Serbatorë të palëvizshëm ruajtjeje
 Matje kapacitetesh (serbatorë/kontenierë)
 Instrumenta matës volume të jo-lëngjeve
 Instrumenta matëse për volumin e lëngjeve
 Ujë
 Naftë
 Naftë e lëngshme
 Qumësht me shumicë
 Lubrifikant
 Naftë ngrohjeje
 Lëngje të tjera
 Instrumenta matës të volumit të gazit
 Instrumenta për matjen e elektricitetit
 Voltazh matjeje dhe transformatorë rryme elektrike,
 Komutatorë kohe,
 Rezistenca e qarkut të mbyllur me difekte, rezistenca e lidhjes me tokën, vazhdimi i përcjellësit
 mbrojtjes, instrumenta për matjen e rezistencës së veçimit
 Instrumenta matës të nxehtësisë
 Instrumenta matës të ujit të ftohtë
 Instrumenta matës të ujit të ngrohtë
 Instrumenta matës për gradimin e drithrave dhe qumështit
 Instrumenta matës për dendësinë
 Manometra
 Alkoolmatës dhe hidrometra alkooli,
 Instrumenta për matjen e forcës,
 Pajisje për matjen e forcës së përdredhjes ose çiftit
 Termometra
 Instrumenta për matjen e nivelit të tingullit
 Dozimetra
 Instrumenta për matjen e aktiviteteve
 Bllaqe testimi fortësie dhe dhëmbëzues për fortësinë
 Refraktometra (të përgjithshëm)
 Lëndë ushqimore
 - Refraktometria për prodhime bujqësore
 - Instrumenta për matjen e përmbajtjes së lagështirës për drithrat
 - Instrumenta për matjen e sakarinës për sheqerin në lëngun e panxharit
 - Termometra për konservimin e ushqimeve

 Instrumenta për shërbime shëndetësore dhe mbrojtjen mjedisore
 - Instrumenta peshimi
 - Termometra klinikë
 - Dozimetra dhe njehsues ndotjeje
 - Instrumenta për matjen e nivelit të tingullit
 - Instrumenta matëse të aktiviteteve
 - Instrumenta për matjen e tensionit
 - Instrumenta të tjerë matës mjekësorë

 Instrumentat e matjeve për sigurinë
 - Manometra
 - Termometra
 - Dozimetra
 - Instrumenta matës të aktiviteteve

 Instrumentat matëse për trafikun rrugor dhe zbatimi
 - Kalibra për presionin e gomave të makinave

- Sisteme peshimi të boshteve dhe rrotave
- Kronotakografë
- Takeometra (njehsues rrotullimi)
- Instrumenta për matjen e shpejtësisë së trafikut
- Akselerometra
- Etilometra (analizues të frymëmarrjes)
- Instrumenta për matjen e nivelit të tingullit
- Dozimetra dhe njehsues të ndotjes
- Instrumenta për matjen e emetimeve nga tubat e shkarkimit.

Në Testime dhe Analiza

Nuk ka asnjë kapacitet ose kapacitet të neglizhueshëm në testimin e produkteve.

Nuk ka kapacitete në fushat e mëposhtme të testimit.

Testimi mjedisor

Testimi material

Nuk ka kapacitete në fushat e mëposhtme të analizës

Analiza materiale

Mikrobiologjia

vii. Marrëdhëniet ndërkombëtare

Faktori i marrëdhënieve ndërkombëtare është mjaft i rëndësishëm meqë në një kuptim të caktuar, të gjitha këto aktivitete bëhen për tregtinë ndërkombëtare e cila është një komponent kryesor i marrëdhënieve ndërkombëtare. Kështu, me fjalë të tjera, marrëdhëniet ndërkombëtare janë të nevojshme për zhvillimin e tregtisë ndërkombëtare.

DPMK është një aplikant korrespondues i EUROMET.

DPMK nuk është anëtare e WELMEC.

Shqipëria është anëtare me të drejta të plota e OIML dhe IMEKO.

Shqipëria nuk është as anëtare, as a asociuar në Konventën e Metrologjisë. Kjo e bën pothuajse të pamundur për komunitetin ndërkombëtar që të pranojë certifikatat e kalibrimit të lëshuara nga DPMK. Rekomandohet fuqimisht që Shqipëria të asociohet në Konventën e Metrologjisë dhe që DPMK të nënshkruajë MRA sa më parë që të jetë e mundur.

DPMK merr pjesë në disa aktivitete të EUROMET si takime të komitetit teknik dhe disa krahasime ndërkombëtare.

DPMK ka marrëdhënie të fuqishme me PTB e Gjermanisë. Aktualisht, PTB ka një projekt funksional për DPMK.

b. Vlerësimi i pajtueshmërisë dhe Akreditimit

i. Vërejtje të Përgjithshme

Infrastruktura e vlerësimit të pajtueshmërisë përbëhet nga:

- Laboratore të të gjitha tipeve:

Laboratore kalibrimi;

Laboratore fizike dhe kimike testimi;

Laboratore mjekësore;

- Organe certifikimi të sistemeve të menaxhimit për:

QMS;

EMS;

Sistemet e menaxhimit OH&S;

Sistemet e menaxhimit të sigurisë ushqimore;

Të tjera;

- Organe të certifikimit të produkteve;

- Organe të certifikimit të personelit;

- Organe të inspektimit.

Të gjitha këto OVP operojnë sipas rregullave të qarta të deklaruara në standardet përkatëse dhe varen gjerësisht nga infrastruktura metrologjike. Të paktën për të gjitha tipet e laboratoreve, organet e certifikimit të produkteve dhe organet e inspektimit, një infrastrukturë e besueshme metrologjike që ofron gjurmueshmërinë e kërkuar dhe një buxhet të mjaftueshëm në lidhje me pasaktësitë, është një kusht i padiskutueshëm. Saktësia e gjyqimeve të shumë prej OVP të tjera, megjithatë, është ndikuar qoftë edhe në mënyrë jo të drejtpërdrejtë. Bashkimi Europian nuk ka përcaktuar kërkesat specifike për fushën metrologjike por ia ka lënë këtë akreditimit

kur vlerësohet kompetenca e OVP që aplikojnë për akreditim.

ii. Situata aktuale

Në Shqipëri, ose ka një numër të vogël OVP dhe mungesë pajisjesh, ose nuk ka fare. Projekti CARDS 2003 ka ndërmarrë disa hapa për të mbështetur modernizimin e OVP shqiptare por kapaciteti i tyre ende mbetet mjaft i dobët. Ka ndërgjegjësim të ulët në industri, konsumatorët dhe madje edhe autoritetet publike në lidhje me çështjet e cilësisë, akreditimit ose standardizimit. Gjithashtu për shkak të dobësive të ekonomisë që nuk kërkon shërbimet e ofruara nga OVP dhe përpjekjeve të mëdha që nevojiten të krijojnë një infrastrukturë moderne dhe të besueshme vlerësimi pajtueshmërie, është e vështirë të propozohet një investim i madh me qëllim që ta realizojë këtë. Nëse ne marrin në konsideratë edhe rezultatet e vlerësimit të sistemit metrologjik të kryer nga ekspertët i metrologjisë në projekt që rezultoi se vetëm pas 5 vjetësh, metrologjia mund të pritët të fillojë të ketë besueshmërinë e kërkuar, konkluzioni i vetëm mund të jetë se është ende mjaft herët për një investim të tillë. Megjithatë, ndërkohë, duhet të merren masa për të rritur ndërgjegjësimin mes përfituesve të shërbimeve të dhëna nga OVP dhe të fillohet përgatitja e ekspertëve që janë të aftë të punojnë në infrastrukturën e OVP, kur është e nevojshme.

Shtojca F: Veprime Immediate Nevojiten

a. Metrologji

i. Mbështetja e BERIS dhe Strategjisë së IC

Me qëllim implementimin e Strategjisë së Zhvilluar, dy funksione mund të jenë të nevojshme:

- Në njësi kordinimi qendrore në METE për të trajtuar të gjithë projektet e Infrastrukturës së Cilësisë për realizimin e detyrave të mëposhtme:

- Të kordinoj implementimin e të gjitha projekteve egzistuese të IC dhe projekteve në të ardhmen

- Të identifikoj burime financimi për projektet e reja të IC

- Të ndihmoj organizatat e IC për të zhvilluar dhe propozuar projekte të reja për financim ndërkombëtar

- Të ndihmoj dhe t'i raportoj drejtuesve të lartë të METE për të kontrolluar implementimin e Strategjisë së IC.

- DPMK mund të ketë nevojë për shërbimet e mëposhtme nga jashtë për pak kohë derisa një kapacitet i mjaftueshëm realizohet brenda DPMK. Me qëllim sigurimin e shërbimeve të tilla, një Konsulent Afatgjatë (si individ apo organizatë) mund të nevojitet. Koha e kërkuar për konsulentë mund të jetë dy javë në DPMK për çdo 2 muaj gjatë vitit të parë dhe dy javë për çdo tre muaj më vonë.

Konsulenti afatgjatë mund të asistoj DPMK në:

- Përcaktimin e nevojave për konsulentë afat shkurtër

- Projektimin e programeve trajnuese

- Projektimin e panifikimit të karrierës dhe zhvillimin e programeve të burimeve njerzore

- Vendosjen siç duhet të ndjekejes së detyrave

- Organizimin e kontakteve me institute të tjera metrologjike

- Rishikimin e ToR për shërbimet që do të prokurohen

- Rishikimin e Specifikimeve Teknike për mallrat që do të prokurohen

- Përgatitjen e Specifikimeve Teknike për ndëryim

- Përgatitjen e planit të laboratorëve

- Zhvillimin e tregut të brendshëm dhe të jashtëm të matjeve

- Kordinimin e aktiviteteve që kanë të bëjnë me akreditimin

- Implementimin e Projektit dhe Strategjisë së BERIS

- Pajtimin me regullat e Prokurimit lokale dhe të Bankës Botërore

- Mirëmbajtjen e Standarteve Kombëtare

- Pajtimin me kërkesat dhe praktikat ndërkombëtare

- Projektimin e mekanizmave të reagimit/feedback-ut të konsumatorëve

Konsulenti Afatgjatë në fjalë mund gjithashtu të ndihmoj METE të drejtoj PCU me efikasitet.

ii. Veprime immediate që rekomandohen të ndërmerren

Arsyeja për veprimet imediate të rekomanduara do të jetë pjesë e Strategjisë. Por, në mënyrë të përmblodhur, DPMK duhet të ketë të paktën tre laboratore në nivel ndërkombëtar me qëllim kualifikimin si një institutë metrologjik. Fatmirësisht, egzistojnë tre kandidatë për këtë qëllim.

Veprimet specifike që do të ndërmerren:

- Monitorimi Mjedisor dhe kontrolli në Laboratorët e Masës dhe Presionit duhet të përmirësohet drejt

një nivel të pranueshëm për akreditim para fillimit të gradimit profesional.

- Nën sistemi elektrik duhet të rishikohet dhe sigurohet energji e pandërprerë me zhurmë elektrike të pranueshme për Laboratorët e Masës, Presionit, Temperaturës dhe Energjisë.

- Duhet përmirësuar themeli elektrik/Electrical grounding për krijimin e lidhje në laboratorin e temperaturës.

- Mungesa e srafit duhet të zgjidhet në Presion (dy persona të tjerë, një për presionin, tjetri për forcën dhe fortësinë, inxhinierë mekanikë, 35 vjeç ose më të rinj, me aftësi të mira në Anglishten e folur), në Gjatësi (një person, inxhinier mekanikë, 35 vjeç ose më të ri, me aftësi të mira në Anglishten e folur), në Temperaturë (një person, fizikant ose inxhinier elektronik, 35 vjeç ose më të ri, me aftësi të mira në Anglishten e folur).

- Pajisjet për laboratorët e Masës, Presionit dhe Temperaturës duhet të përfundohen për të filluar gradimet dhe akreditimin. Hapsira në dispozicion në këto labore të është e mjaftueshme për pajisjet e reja. List e pajisjeve mund të jetë:

Laboratori i Masës:

- Sistem matës i ndjeshmërisë magnetike (për të mbrojtur ekuilibrin e shtenjtë egzistues dhe krahasuesit nga ngarkesat magnetike me cilësi të ulët).

- Paketa e ngarkesës E1, e cila do të funksionoj si standart kombëtar. Një nga paketat egzistuese E2 do të përdoret si paketë reference për të graduar paketat E2 (Normalisht E1 duhet të përdoret për të graduar E2 por gradimi i E2 me E2 do të pranohet vetëm për një farë kohe). Paketat e tjera E2 do të përdoren si standart pune dhe do të përdoren për F1 ose për nivele më të ulta). Çdo 6 muaj, të dy paketat E2 do të krahasohen me njëra tjetrën. Në rastin e një ndryshimi (kuptimplotë nga ana metrologjike), çdo paket do të gradohet duke përdorur standartin kombëtar (paketën E1). Ky gradim do të përsëritet çdo vit për tre vitet e para. Bazuar në rezultatet dhe historinë e ngarkesës, periudhat e gradimit të brendshëm do të përcaktohen më vonë. Paketa E1 do të gradohet në një institutë metrologjik i cili është drejtpërdrejtë i dallueshëm nga Standartit Ndërkombëtar i Referencës BIPM K dhe i cili ka demonstruar paqartësi të paktën 5 herë më mirë se paqartësia e planifikuar.

- Sistemi i pastrimit të Ngarkesës (një sistem avulli prej alkoli për të pastruar ngarkesat para matjeve, kur nevojitet, me qëllim heqjen e pluhurit dhe gjurmëve të gishtave).

- Sistemi i Monitorimit CO2 (ky është i rëndësishëm edhe në këtë fazë të zhvillimit pasi frymëmarrja e njerzve, e pasur me CO2, mbetet në laborator e nuk nxirret jashtë me anë të sistemit të kondicionimit të ajrit. Nëse sistemi i kondicionimit të ajrit zëvendësohet me një sistem profesional që përdor të paktën 15% ajër të pastër, ky investim mund të shtyhet për një fazë tjetër).

Laboratori Presionit

Një sërë peshorësh pneumatike për matjen e presionit të peshës së vedekur/dead weight (asnjë institutë metrologjik nuk realizon as një lloj matjesh presioni pasi këkesa e industrisë është më madhe/rëndë nga ana pneumatike. I investimi egzistues është për matje hidraulike.

Një sërë shndërrues të përshtatshëm presioni (çdo institut metrologjik duhet të pajiset për të gaduar si aparatura aktive si prodhues presioni ndryshe nga peshorësh për matjen e presionit të peshës së vedekur/dead weight ashtu edhe pajisje pasive si shndërrues presioni dhe instrument matës presioni).

Laborator Temperature

- Urë Matje për vlerësimet e SPRT (për të lidhur dy paketat egzistuese të sistemeve, pikat e fiksuara dhe SPRT. Pa një Urë këto sisteme janë të pavleshme. Kjo urë duhet të prodhohet nga një prej tre kompanive (ASL, Measurement International, Guildline). ASL mbetet akoma më e mira dhe përdoret nga 80% e instituteve më të mira të metrologjisë. Asnjë urë tjetër nuk është e përshtatshme pamvarësisht nga rezultati i procesit të tenderit. Pajisjet metrologjike mbeten një sfidë serioze për proësin e tenderit kështu që specifikimet teknike duhet të përgatiten me shumë kujdes me qëllim që të mos arrihet në një pajisje të padëshiruar dhe jo të përshtatshme.

- Një sërë termoçifte (për gradimin e pajisje të zakonshme që përdoren për testim dhe qëllime të ligjshme të metrologjisë

- Furrë shkrirje për gradimin e Termoçifteve (për të krahasuar termoçiftet industriale).

- Një likuid i thjeshtë në sistemin e matjes së qelqit (për të graduar termometrat e merkurit dhe alkolit që përdoren në industri dhe sistemet shëndetsore)

- Likuid metrologjik për referencën e gradës në termometrat e qelqit (për të shërbyer si referencë kombëtare).

Laboratori i përmasave mbetet në radhë për sa i përket kërkesave të matjes dhe akreditimit. Kështu që mund të jetë një ide e mirë për të bërë disa komente për këtë laborator gjithashtu.

Laboratori i Matjeve Dimensionale

- Staf i administrativë duhet të lëj laboratorin sa më shpejt që të jetë e mundur.

- Laboratori duhet të modifikohet në të njëjtën mënyrë si Laboratori i Masës.

- Duhet të prokurohet një krahasues vertikal i shkurtër gage block.

Me rekomandimet e mësipërme akreditimi Laboratorit të Masës mund të realizohet në fund të vitit 2008, Laboratorët e Presionit dhe Temperaturës në fund të 2009, Laboratori Dimensional në fund të 2010.

Këto rekomandime duhet të kontrollohet nga ana e ekspertëve të specializuar me afat të shkurtër me

qëllim finalizimin e veprimeve afat shkurtër.

Shtojca G Të Dhëna Ekonomike që Përdoren për Modelin

6 tabelat e mëposhtme janë përdorur për të vlerësuar zhvillimin ekonomik të Shqipërisë dhe zhvillimet e ardhme. Të dhënat u përfatuan prej Institutit Shqiptar të Statistikave (INSTAT), BE dhe Organizatës Botërore të Tregtisë.

Të dhënat makroskopike (treguesit bazë ekonomik) që janë përdorur për inputin i përkasin periudhës 1993-2005 për të cilat egzistojnë të dhëna të besueshme.

Të dhënat mikroskopike (detaje për produktet) që janë përdorur për input-in i përkasin periudhës 2001-2005 për të cilat egzistojnë të dhëna të besueshme.

a. Supozimet e Përcaktuara

- Gjatë viteve 2007-2023 rritja mesatare e PBB/GDP do të jetë 5%.

- Në vitin 2022, përbërja e PBB/GDP do të jetë: Agrikultura 15%, Industria 40%, dhe Shërbimet 45%. Deri në atë pikë ndryshimi do të jetë linear.

- Në vitin 2022 bilanci tregtar parashikohet –8,0% i PBB/GDP.

- Tregtia në secilin grup produktesh parashikohet të rritet me të njëjtin shpejtësi siç është paraqitur në Tabelët 5 dhe 6.

- Investimet Totale Direkte të Huaja gjatë viteve 2008-2023 parashikohen me 8 miliardë Euro dhe parashikohet të rriten në mënyrë lineare gjatë viteve 2007-2023.

b. Tabelat e Përdorura

Tabela 1: Treguesit Ekonomik Bazë

Treguesi	2000	2001	2002	2003	2004	2005
PBB/GDP (milion USD)	3.694,5	4.102,4	4.496,8	5.702,2	7.581,0	8.379,0
Norma e Rritjes së PBB/GDP	7,7	6,5	4,7	6,0	6,0	5,5
PBB/GDP për capita/frymë	1.086,3	1.329,0	1.460,0	1.833,5	2.434,0	2.550,0
Norma Vjetore e Inflacionit	4,2	3,5	2,1	3,3	2,2	2,0
Norma Vjetore e Papunësisë	16,9	14,6	15,8	15,0	14,6	14,2
Defiçiti Buxhetor (%GDP)	-8,2	-7,9	-6,6	-4,9	-4,9	-3,8
Borxhi Publik (%GDP)	71,3	66,8	65,1	60,7	55,3	54,9
Borxhi Jashtëm (%GDP)	29,4	25,8	23,4	20,7	17,8	16,8
Bilanci Tregtar (milion USD)	-821,0	-1.027,0	-1.155,1	.1.336,3	-1.591,6	-1.553,6
Bilanci Tregtar (%GDP)	22,2	25,0	25,7	23,4	21,0	18,5
Investimet Direkte të Huaja (Euro)	156,6	230,7	141,4	157,4	267,4	212,6

Tabela 2: Përbërja e PBB/GDP

Spektori	1993	2000	2005
Agrikultura	54,6%	51,0%	23,0%
Industria	22,9%	26,3%	32,0%
Shërbimet	22,5%	22,7%	45,0%

Tabela 3: Të Dhëna të Tregtisë me Jashtë sipas Vendeve (1993-2005)

EKSPORTI SIPAS VENDEVE (1993 – 2005) Në milion Lekë

VENDI	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Italia	5.125	6.930	9.641	12.727	10.398	18.678	33.680	26.423	31.145	34.362	40.811	45.350	47.675
Greqia	2.238	1.380	1.858	2.859	4.308	6.163	6.528	4.728	5.712	5.986	6.980	7.448	6.886
Serbia-Mali i Zi	4	22	-	-	54	92	469	781	1.370	1.049	1.284	3.090	3.262
Gjermania	535	637	1.143	1.524	1.442	1.783	3.209	2.396	2.415	2.561	1.857	1.928	2.188
Turqia	170	143	1.161	684	195	170	152	245	444	477	451	1.178	1.133
Maqedonia	1.397	624	742	677	555	467	573	322	1.021	695	372	787	1.033
SH.B.A	457	1.476	639	261	308	518	177	333	289	760	277	318	658
Franca	220	280	429	445	403	377	299	283	291	291	254	317	457
Bullgaria	88	73	18	4	3	15	4	12	14	14	23	164	361
Suedi	-	80	70	-	123	-	4	92	79	133	77	301	301

IMPORTI SIPAS VENDEVE (1993 – 2005) in milion Lekë

Country	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Italia	17.630	21.327	24.438	39.419	43.562	55.344	54.114	55.244	60.737	72.601	75.640	76.699	76.770
Greqia	10.420	13.531	16.335	19.831	24.748	35.891	38.437	41.498	48.946	45.679	45.287	43.644	43.070
Turqi	1.760	2.690	2.786	4.119	4.157	4.152	8.179	8.401	11.590	12.796	14.830	16.764	19.624
Gjermani	7.030	3.346	3.379	5.681	4.066	4.793	8.980	9.567	11.150	11.804	12.777	14.583	14.312
Rusia	402	259	230	219	64	1.038	492	2.764	2.437	5.454	6.387	6.590	10.563
Ukraina	46	137	162	342	379	1.069	908	457	2.039	2.543	5.656	5.860	7.495
Bullgaria	3.188	4.657	4.859	3.722	2.519	3.404	4.062	3.735	3.771	3.997	4.963	4.731	7.345
Austria	558	805	1.414	1.072	1.557	1.865	2.931	1.698	1.547	2.675	3.646	2.648	4.561
Spanja	16	14	942	80	634	1.142	2.908	1.827	2.323	2.900	3.870	3.518	4.432
SH.B.A	1.432	679	882	1.566	201	468	3.787	2.298	2.048	3.588	2.248	3.569	3.752

Tabela 4: Tregtia me Jashtë sipas Produkteve (1993 – 2005) (në milion Lekë)

Produktet	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Importet CIF	58.336	57.019	66.147	98.060	95.022	126.271	159.465	157.109	190.155	210.368	225.983	236.072	262.191
Artikuj Ushqimor, pije, duhan	16.016	15.254	18.472	33.930	26.162	34.684	44.259	34.965	36.920	42.910	44.884	45.985	46.055
Minerale, Lëndë djegëse, elektricitet	1.770	5.843	6.797	5.224	7.567	10.948	11.125	20.771	26.133	26.984	26.779	25.046	31.507
Produkte Kimike dhe Plastike	6.326	3.787	6.044	6.956	8.474	13.573	14.132	13.437	15.656	18.406	20.812	22.697	26.590
Lëkurë dhe përpunim lëkure	244	441	823	2.064	2.148	2.846	2.998	2.734	3.948	5.168	6.718	6.155	5.607
Përpunim druri dhe artikuj letre	682	740	1.214	2.209	2.843	4.061	4.796	3.971	4.701	6.448	7.201	7.710	8.527
Tekstile dhe Këpucë	5.526	7.166	9.811	14.978	15.079	22.011	32.839	22.614	26.635	30.885	32.721	31.718	32.224
Metale dhe materiale Ndërtimi	3.233	3.561	4.906	7.117	9.439	12.671	13.975	18.475	23.574	26.927	29.711	30.655	39.063
Makineri, pajisje dhe pjesë rezerveë	21.714	17.874	15.290	21.788	19.829	20.330	27.632	33.169	45.056	45.058	49.042	55.778	61.962
Të tjera	2.827	2.353	2.789	3.795	3.480	5.147	7.710	6.972	7.532	7.582	8.113	10.328	10.656
Eksportet FOB	12.499	13.387	18.710	22.001	21.044	31.104	48.430	37.037	44.096	47.490	54.487	62.121	65.818
Artikuj Ushqimor, pije, duhan	2.375	2.206	2.598	3.733	4.209	4.981	4.184	3.823	3.968	4.456	4.509	5.071	5.386
Minerale, Lëndë djegëse, elektricitet	2.772	3.284	2.950	2.138	1.213	3.496	2.432	999	841	1.275	1.427	2.544	3.436
Produkte Kimike dhe Plastike	480	309	244	344	216	292	331	336	572	323	381	428	702
Lëkurë dhe përpunim lëkure	103	236	556	870	1.152	995	1.034	1.198	1.571	2.067	1.367	1.375	1.274
Përpunim druri dhe artikuj letre	586	451	1.384	896	1.367	1.269	1.586	1.375	1.509	1.612	2.236	1.707	2.075
Tekstile dhe Këpucë	3.843	5.794	7.660	10.814	9.009	16.467	32.320	24.070	28.843	30.735	35.192	37.855	38.102
Metale dhe materiale Ndërtimi	1.284	629	1.844	2.465	2.191	1.665	2.337	3.194	3.793	4.576	6.274	9.105	10.374
Makineri, pajisje dhe pjesë rezerveë	414	279	255	369	1.197	878	2.780	714	1.499	1.308	1.934	2.447	2.750
Të tjera	643	199	1.219	372	491	1.061	1.426	1.330	1.499	1.139	1.168	1.590	1.718
Bilanci Tregtar (Ekspo – Impo.)	-45.838	-43.632	-47.437	-76.059	-73.977	-95.167	-111.035	-120.072	-146.059	-162.877	-171.496	-173.951	-196.373
Artikuj Ushqimor, pije, duhan	-13.642	-13.047	-15.874	-30.197	-21.954	-29.703	-40.075	-31.142	-32.952	-38.455	-40.376	-40.914	-40.668
Minerale, Lëndë djegëse, elektricitet	1.002	-2.559	-3.848	-3.086	-6.355	-7.453	-8.692	-19.772	-25.292	-25.710	-25.353	-22.502	-28.071
Produkte Kimike dhe Plastike	-5.846	-3.478	-5.800	-6.613	-8.258	-13.281	-13.801	-13.102	-15.084	-18.083	-20.431	-22.269	-25.888
Lëkurë dhe përpunim lëkure	-141	-206	-267	-1.193	-996	-1.851	-1.963	-1.536	-2.377	-3.101	-5.351	-4.780	-4.333
Përpunim druri dhe artikuj letre	-96	-289	170	-1.314	-1.475	-2.792	-3.211	-2.596	-3.192	-4.836	-4.966	-6.003	-6.451
Tekstile dhe Këpucë	-1.683	-1.373	-2.151	-4.163	-6.070	-5.544	-519	1.456	2.208	-150	2.471	6.137	5.877
Metale dhe materiale Ndërtimi	-1.948	-2.932	-3.062	-4.652	-7.248	-11.006	-11.638	-15.282	-19.781	-22.350	-23.437	-21.550	-28.689
Makineri, pajisje dhe pjesë rezerveë	-21.300	-17.595	-15.034	-21.418	-18.632	-19.451	-24.852	-32.455	-43.557	-43.750	-47.109	-53.331	-59.212
Të tjera	-2.183	-2.154	-1.571	-3.424	-2.989	-4.086	-6.284	-5.643	-6.033	-6.442	-6.945	-8.738	-8.938

Tabela 5: Exportet 2001-2005 (mijë USD)

Exportet 2001-2005					
Grupi i Produktit	2001	2002	2003	2004	2005
001 – Kafshë të gjalla përveç peshkut	157	339	35	761	960
011 – Mish gjedhi, i freskët, i ftohtë ose i ngrirë		20	108		
012 - Lloj tjetër Mishi dhe mbetje të ngrënshme mishi, i freskët, i ftohtë ose i ngrirë (përveç mishit apo mbetjeve të tij të papërshtatshme për konsum nga njerzit)	69	333	1,052	0	337
016 – Mish dhe mbetje të ngrënshme të tij, i kripur, në shëllirë, i tharë ose i tymosur; Pluhur të ngënshtëm dhe ushqime mishi ose me mbetje mishi					2
017 – Mish dhe mbetje të ngrënshme të tij, i gatuar ose konservuar, n.e.s.	16		35	47	32
022 – Qumësht dhe krem dhe produkte qumështi përveç gjalpit ose djathit	39	2	4	1	21
023 – Gjalp dhe yndyrna të tjera dhe vajra me prejardhje nga qumështi	5				
024 – Djath dhe qumësht i prerë	5		25	19	
025 – Vezë , zogj dhe e verdhë veze e freskët, e thatë, ose e ruajtur, e ëmbëlsuar apo jo; alimin veze	217	30	591	526	573
034 – Peshk, i freskët (i gjallë ose jo), i ftohtë apo i ngrirë	575	598	771	916	1,672
035 - Peshk, i tharë, i kripur ose në shëllirë ; i tymosur (i gatuar ose jo para ose gjatë procesit të tymosjes); pluhur, ushqim dhe tophat e peshkut, të përshtatshme për njerzit	281	2			
036 - Krustaceanë, molusqe dhe invertebrorë aquatik, në guaskë apo jo, të fraskët (të gjallë apo jo), të ftohtë, të ngrirë, të tharë, të kripur ose në shëllirë; krustaceanë	900	361	82	150	12
037 – Peshk, krustaceanë, molusqe dhe invertebrorë të tjerë aquatik, të gatuar apo konservuar, n.e.s.	5,131		12,591	15,810	16,447
041 - Grurë (përfshirë speltë) dhe meslin, i pa bluar			3		
042 – Oriz	8	19	19	1	1
043 - Elbë, i pa bluar	7				
044 - Misër (duke mos përfshirë misrin e njome/embël), i pabluar				4	
046 – Ushqim dhe mielli i grurit dhe meslinit	4		545	367	3
048 – Përgatitjet e Drithrave dhe miellit ose niseshtja e frutave ose perime	185	5	29	107	107
054 - Perime, të freskëta, të ftohta, të ngrira ose thjesht të konservuara (përfshirë perimet e thata bishtajore); rrënjë, zhardhokë dhe produkte të tjera perimesh të ngrënshme, n.e.s.,	868	1,523	1,498	2,822	1,580
056 - Perime, rrënjë dhe zhardhokë, të gatshëm ose konservuar, n.e.s.	356	367	203	1,038	1,271
057 – Fruta dhe fruta kokërr (jo korrat me vaj), të freskëta apo të thata	73	92	458	365	671
058 - Fruta, të konservuara, dhe përgatitje frutash (përfshirë lëngjet e frutave)	83	43	48	32	15
059 – Lëngjet e Frutave (përfshirë mushtin e rrushit) dhe lëngje frutash, të pafermentuara dhe që nuk përmbajnë pije shtesë, që përmbajnë ose jo sheqer apo ëmbësues të tjerë	695	313	269	446	8
061 - Sheqerna, melasë dhe mjaltë	356	4	38	5	
062 – Sheqer Embëlsirash	25	9	6	20	15
071 – Kafë dhe përbërës Kafëje	150	363	355	766	1,268
072 – Kakao				9	
073 – çokollatë dhe përgatitje të tjera ushqimore që përmbajnë kakao, n.e.s.	10	5		42	239

074 – çaj dhe maté		7	1		4
075 – Erëza	85	85	70	55	221
081 – Ushim për kafshët (jo drithëra të pa bluar)	523	494	139	371	461
098 – Produkte dhe përgatitje të ngënshe, n.e.s.	405	76	48	90	22
111 – Pije jo-alkoholike, n.e.s.	557	549	560	5,783	6,142
112 – Pije Alkoholike	52	63	166	261	335
121 - Duhan, i pa përpunuar;mbetje duhani	5,645	4,410	4,673	2,627	5,315
122 – Duhan, i përpunuar (me apo pa zëvendësues duhani)	127	1,163	251	563	192
211 – Lëkurë dhe lëkurë kafshësh (përveç gëzofit), të pa përpunuar	1,518	4,240	4,250	5,789	5,634
222 – Fara Vajore dhe fruta vajore të të gjitha llojeve që përdoren për nxjerrjen e vajrave të caktuar të lehtë perimor (përfshijto pluhur)		6	13	24	9
223 - Fara Vajore dhe fruta vajore, të plota apo të thyera, të një lloji që përdoren për nxjerrjen e vajrave të tjerë perimor të caktuar (përfshirë pluhur e farave vajore	43	39	41	163	11
231 – Kauçuk natyral, balata, gutta-percha, guayule, chicle dhe kauçuk natyral të ngjashëm, në formë primare (përfshirë lëng qumështor/latex) ose në pllaka, fletë apo breza të ngushtë	103	0		1	
232 – Gomë sintetike; gomë e përmirësuar; mbetje, copëra dhe mbeturina gome të paforcuara		10	2	317	593
244 – Lëndë Druri tape, natyral, i papërpunuar dhe mbetje (përfshirë dru tape natyral në kallëp apo fletë)				0	15
245 – Lëndë Druri për djegie (përfshijto mbetjet e drurit) dhe gjymydruri	938	1,254	993	925	1,186
246 – Lëndë Druri ashkël apo me copa dhe mbetje druri	74	29	104	187	111
247 – Lëndë Druri e pasistemuar ose pak e sistemuar	540	580	140	24	52
248 – Lëndë Druri, pak e përpunuar dhe binarët e shinave	3,684	3,920	4,986	4,436	4,173
251 – Masë e butë dhe mbetje letre	5	0	6	14	95
261 – Mëndafsh		1		22	
263 – Pambuk		2			
268 – Leshë dhe flokë të kafshëve të tjera (përfshirë wool tops/të leshta)	19	38	65	138	191
269 – Veshje dhe artikuj të tjerë tekstil që vishen; lecka	130	385	561	703	1,021
272 – Plehra, të papërpunuar				14	4
273 – Gurë, rërë dhe zall/zhavorr	300	239	615	1,181	1,107
274 – Squfur dhe pirite hekuri të papërpunuara		3		12	
277 – Gërryes Natyral, n.e.s. (përfshirë diamant industrial)	0	3	6	137	111
278 – Minerale të tjera të Papërpunuara	172	172	676	632	2,725
281 – Xeheror hekuri dhe koncentre				962	3,095
282 – Mbetje ferror dhe skrap;kallëpe të rishkrira hekuri ose çeliku	334	26	1,422	8,856	8,310
283 – Xeheror bakri dhe koncentre; mat/matte bakri;bakër çimento/cement copper	40	37	42	54	2,880
284 – Xeheror dhe koncentre nikeli; mat/matte nikeli, skorje oksidesh nikeli dhe produkte të tjera të mesme të metalurgjisë së nikelit	6		155	201	4
285 – Xeheror dhe koncentre Alumini (përfshirëoksid alumini/alumina)		50	21		
286 – Xeheror dhe koncentre Uraniumi ose toriumi			4		
287 – Xeheror dhe koncentre të metaleve bazë, n.e.s.	727	524	5,242	4,567	6,681

288 – Mbetje dhe skrap i metaleve bazë jo ferore, n.e.s.	4,670	6,439	7,660	12,985	17,627
289 – Xehedor dhe koncentre të metaleve të çmuara; mbetje, skrap dhe plehra të tjera të metaleve të çmuara (përveç floririt)		0	2	25	2
291 – Materiale shtazore të papërpunuara, n.e.s.	21	33	53	127	99
292 – materiale perimore të papërpunuara, n.e.s.	9,862	10,736	11,835	14,064	15,679
321 - Qymyr, të pluhurizuar apo jo por të pa grumbulluar/aglomerat	20	5	5	100	134
322 - Briket, linjit dhe torfë	149			3	37
325 – Koks dhe gjysëm koks (përfshirë qymyriin e drurit) të qymyrgurit, linjitet ose torfës i grumbulluar/aglomerat apo jo; karbon retort/retort carbon	121	539	292	29	111
333 – Vajguri/Petroleum oils dhe vajra të përfutuara nga minerale bituminoze, të papërpunuara	36				9,946
334 – Vajguri dhe vajra të përfutur nga mineralet bituminoze (jo të papërpunuar); përgatitje, n.e.s., që përmbajnë në peshë 70% ose më shumë të vajgurit	3,415	59	1,836	10,803	19
335 – Produkte të mbetjeve të vajgurit, n.e.s., dhe materiale që kanë lidhje me të	460	1,716	2,315	4,315	6,504
342 – Propan dhe butan i lëngëzuar	209	27	139	372	83
343 – Gaz Natyral, i lëngështuar apo jo	6	6	9	27	93
344 – Gazra Petroli dhe hidrokarbure të tjera, n.e.s.		41	8		
421 – Vajra dhe yndyrna perimesh të caktuara, të lehta, të papërpunuara, të rafinuara ose të ndara	4	11	213	279	294
422 - Vajra dhe yndyrna perimesh të caktuara, të lehta, të papërpunuara, të rafinuara ose të ndara por jo të lehta			113	57	
431 – Yndyrna dhe vajra shtazor ose perimor, të përpunuar; parafinë; përzierje jo të ngënshe ose përgatitje të yndyrnave dhe vajrave shtazor ose perimor, n.e.s.			117		6
511 - Hidrokarbone, n.e.s., dhe derivatet e tyre të halogjenizuara, squfurizuara, nitratuara ose azotizuara	2		8	2	
512 - Alkol, fenol, fenol-alkol dhe derivatet e tyre të halogjenizuara, squfurizuara, nitratuara ose azotizuara		0		4	
513 – Acide Carboksile dhe anhidratet e tyre, halide, perokside dhe peroksiacide; derivatet e tyre të halogjenizuara, sufurizuara, nitratuara ose azotuar	0		0	1	2
515 – Përbërje organo-inorganike, përbërje heterociklike, acide nukleike dhe kripërat e tyre, dhe sulfonoamidet			43		
516 – Kimikate të tjera organike	54				21
522 – Elemente kimike inorganike, okside dhe kripëra halogjene	648	242	621	418	754
523 – Kripërat e metaleve dhe peroksi kripëra, të acideve inorganike	971	227	407		116
524 – Kimikate të tjera inorganike; përbërje organike dhe inorganike të metaleve të çmuara	42	0		0	1
525 – Materiale Radioaktivë dhe të lidhur me to				2	
531 – Lëndë ngjyrosëse sintetike organike dhe ngjyruet dhe preparate të bazuara në to	0	2	13	1	0
532 – Ekstrakte ngjyruet dhe tanin/nxirje dhe materiale për tanin/nxirje sintetike			1		16
533 - Pigmente, bojra, verniqe dhe materiale të ngjashme me to	88	104	72	181	180
541 – Produkte Medicinale dhe farmaceutike, ndryshe nga medikamentet e grupit 542	69	14	29	28	61
542 - Medikamente (përfshirë medikamente veterinare)	754	579	797	626	627
551 – Esencë vajtore, parfumë dhe materiale aromatizues	97	48	139	191	104
553 - Parfumeri, kozmetik ose preparate tualeti (përfshirë sapun)	43	24	34	94	74
554 - Sapun, preparate pastrimi dhe lustrimi	46	40	61	402	306
562 - Plehra, të prodhuara	7	2	5	26	225
571 – Polimer të etilenit, në forma primare		0			7

573 – Polimere të vinil kloridit ose olefine/olefins të tjera të halogjenizuara, në forma primare		9			
574 - Poliacetale, ndryshe nga polietaret dhe rrëshirat epokside, në forma primare; polikarbonate, rrëshira alkide, ester polialil dhe poliesterat të tjera, në forma primare	2	0	15	44	19
575 – Plastika të tjera, në formë primare	7	0	5	4	51
579 - Mbetje, copëza dhe skrap, prej plastike		0	0	3	38
581 – Tuba dhe zorrë dhe pajisje të tyre, prej plastike	40	56	22	21	25
582 - Plates, sheets, film, foil and strip, of plastics	26	13	20	14	17
591 - Insekticide, rodenticide, fungicide, herbicide, produkte kundër-çeljes dhe preparate të rritjes së luleve, dezinfektues dhe produkte të ngjashme,		52	7		1
592 - Niseshte, inulin dhe gluten gruri; substanca albuminoide; ngjitës	18	62	3	13	16
593 – Eksplozivë dhe produkte piroteknike	83		11	15	53
597 – Substanca Shtesë të përgatitura për vajra mineral dhe të ngjashëm; likuide të përgatitura për transmise hidraulike; preparate kundra ngrirjes dhe fluide të përgatitura për shkrirjen e akullit;lub			1	0	7
598 – Produkte të përziera kimike, n.e.s.	75	112	178	168	359
611 – Lëkurë	8,980	6,988	5,997	6,553	6,321
612 – Prodhime lëkure ose përbërje lëkure, n.e.s.; takëme kuajsh dhe parzmore			6	8	25
613 - Gëzof, të tharë ose të njomë (përfshirë kokën, bishtin, putrat dhe pjesë të tjera apo prerje), të mbledhura ose jo (pa shtuar materiale të tjera)		21	13	407	17
621 – Materiale gome (psh. pelte, pllakëz, fletë, shufër, fije, tub prej gome)	10	0	3	52	46
625 – Goma automjetesh, gjerësia e gomave e këmbyeshme, kapakët e rrotave dhe tubat e brendshëm për rrota të të gjitha llojeve	3	3	2	14	31
629 – Artikuj gome, n.e.s.	77	64	122	243	432
634 - Rimeso, kompensatë, dërrasë tallazhi dhe dru tjetër i përpunuar, n.e.s.	1,656	820	161	167	153
635 –Prodhimi druri, n.e.s.	1,801	1,711	2,381	3,664	4,835
641 – Letër dhe karton	21	45	380	433	126
642 – Letër dhe karton, prerë në forma apo madhësi dhe artikuj letre apo kartoni	1,248	1,732	3,742	6,025	9,666
651 – Fill Tekstil	90	42	85	184	241
652 – Pëlhura pambuku, të ëndura (që nuk përfshijnë pëlhura të veçanta apo të ngushta)	54	21	22	45	18
653 - Pëlhura, të ëndura, prej materialeve tekstile të krijuara nga dora e njeriut (që nuk përfshijnë pëlhura të veçanta apo të ngushta)	17	11	45	34	46
654 – Pëlhura të tjera tekstile, të ëndura	4		8	0	4
655 – Pëlhura të punuara me shtiza ose grep (përfshirë pëlhurat e thurura tubore/tubular, n.e.s., pëlhurë me topa dhe zbukurime), n.e.s.	68	87	3	21	63
656 - Tyl, dantellë, qëndisje, fjongo, stoli dhe artikuj të tjerë të vegjël	16	57	55	15	31
657 – Fill i veçantë, pëlhura tekstili të veçanta dhe produkte që kanë lidhje me to	641	213	12	452	86
658 – Artikuj të përbërë, plotësisht ose kryesisht prej materialeve teksile, n.e.s.	2,693	1,953	1,247	872	2,020
659 – Shtresat e dyshemesë etj.		3	3		1
661 – Qëlqere, çimento dhe materiale ndërtimi të fabrikua (përveç materialeve të qelqit dhe argjilës)	804	923	1,166	1,081	1,586
662 – Materiale ndërtimi prej argjile dhe materiale ndërtimi zjarrrdruues	722	406	508	770	745
663 – Artikuj mineral, n.e.s.	176	152	253	424	717
664 – Xham	80	68	40	12	37

665 – Qelqe	41	117	255	461	371
666 – Qeremike	190	184	204	379	580
671 – Hekur i derdhur, spiegeleisen, hekur tampon, grimca hekuri ose çeliku dhe aliazhe ferrori	6,645	136	17,140	18,505	29,876
672 – Kallëpe dhe forma të tjera primare prej hekuri ose çeliku; produkte gjysëm të përfunduara prej hekuri ose çeliku	8	12	423	2,429	120
673 – produkte të sheshta dhe petëzuara prej hekuri ose prej çeliku jo aliazh, jo të veshur ose kromuar apo galvanizuara	2	73	0	19	8
674 - produkte të sheshta dhe petëzuara prej hekuri ose prej çeliku jo aliazh, jo të veshur ose kromuar apo galvanizuara		9	48	172	85
675 – Produkte të sheshta dhe petëzuara prej çeliku aliazh	150	152	88	60	89
676 – Shufra, kënde, forma, dhe pjesë prej hekuri dhe çeliku (përfshirë platforma)	381	199	27	9,430	7,560
677 – Binar apo material konstruksioni për trase hekurudhore prej hekuri ose çeliku		6	13		2
678 – Tel prej hekuri ose çeliku	7		505	71	34
679 – Tuba dhe profile të zgavërta, dhe tuba ose pajisje për tuba prej hekuri ose çeliku	31	26	95	10	1,762
681 - Argjend, platin dhe metale të tjera të grupit të platin	11		43	7	88
682 – Bakër	349	304	270	115	281
683 – Nikel	46	74	64	92	99
684 – Alumin	2,226	1,865	1,786	2,966	5,965
685 – Plumb		10	145	263	294
686 – Zink	1	2	37	5	1
687 – Kallaj					11
689 – metale të përziera bazë jo ferror që përdoren në metalurgji		22	118		11
691 – Struktura dhe pjesë strukturash, n.e.s., prej hekuri, çeliku ose alumini	171	112	405	420	135
692 – Kontenierë metali për grumbullim ose transport	870	276	295	1,032	1,891
693 – Produkte prej teli (përfshirë tel elektrik i izoluar) dhe rrjetat për gardhim	37	17	257	21	15
694 – Gozhdë, vidhë, dado, bulon, perçinë dhe gjëra të ngjashme prej hekuri ose çeliku, bakri apo alumini	229	68	33	12	6
695 – Vegla për përdorim me dorë ose për makineri	364	129	186	1,848	710
696 – Takëme thikash dhe pirunjësh	13	3	27		4
697 – pajisje shtëpie prej metali bazë, n.e.s.	153	73	177	148	314
699 – Artikuj prej metali bazë, n.e.s.	7,581	12,286	17,718	24,552	25,108
711 – Ngrohës uji/bolier me avull apo bolier të tjerë që prodhojnë avull, bolier ujë super të nxehtë dhe impianti ndihmës për përdorimin e tyre; pjesë të tyre të këmbimit	2	5	43		
712 – Turbina avulli dhe turbina të tjera me avull dhe pjesët e tyre të këmbimit, n.e.s.	9		14		
713 – motor me piston me djegje të brendshme dhe pjesët e këmbimit të tyre, n.e.s.	78	1,009	146		660
714 – Motor jo elektrik (ndryshe nga ata të grupeve 712, 713 dhe 718); pjesët e këmbimit, n.e.s., të tyre			3		
716 – Impiant elektrik rrotullues dhe pjesët e këmbimit të tyre, n.e.s.	332	450	2,016	3,965	5,476
718 – Makineri që prodhojnë energji dhe pjesët e këmbimit të tyre, n.e.s.	119	6	0	2	1
721 – Makineri bujqësore (përfshirë traktorët) dhe pjesët e këmbimit të tyre	0	71	279	430	100
722 - Traktorë (përveç atyre të titujve 744.14 dhe 744.15)	99		10	149	
723 – Pajisje dhe impiante të inxhinierisë së ndërtimit dhe kontraktuesve ; pjesët e këmbimit të tyre	3,093	3,348	2,586	2,199	840
724 – Makineri tekstili dhe lëkure dhe pjesët e këmbimit të tyre, n.e.s.	146	105	412	253	566
725 - Fabrikë letre dhe makineri për prodhimin, prerjen e letrës dhe makineri të tjera për prodhimin e artikujve të letrës; pjesëve të		9		29	21

tyre					
726 – Makineri shtypshkrimi dhe lidhej libri, dhe pjesët e tyre	2	0	104	2	5
727 – Makineri për prodhimin e ushqimeve (përjashto ushqimet të shtëpisë); pjesët e tyre	6	33	64	87	12
728 – Makineri dhe pajisje të tjera të specializuara për industri të veçanta; pjesët e tyre, n.e.s.	162	75	416	1,092	468
731 – Mjete makinerie për përpunimin e metalit ose materiale të tjera	9	4	13	5	40
733 – Mjete makinerie për përpunimin e metalit, karabite e skorjeve të metalit, pa zhvendosur materialin	31	10	9	22	7
737 – Makineri për përpunimin e metalit (ndryshe nga vegla makinerie), dhe pjesët e tyre, n.e.s.	16	23	21	95	12
741 – Pajisje për ngrohje dhe ftohje dhe pjesët e tyre, n.e.s.	34	145	46	101	38
742 – Pompa për likuide, të lidhura apo jo me aparaturë matje; likuid ngritës; pjesët e këmbimit për pompa dhe elevatorë të tillë	34	18	57	339	850
743 – Pompa (ndryshe nga pompat për likuide), ventilator dhe kompresor të tjerë me ajër apo gaz; mbulesa ventilimi ose riciklimi të bashkuara ventilatorit, të montuara apo jo	1,069	53	145	493	82
744 – Pajisje manovrimi mekanike, dhe pjesët e tyre, n.e.s.	450	80	57	1,809	491
745 – Makineri jo elektrike, mjete dhe aparatura mekanike, dhe pjesët e tyre, n.e.s.	31	17	1,231	220	113
746 – Sferë ose kuzhineta cilindri				3	
747 – Tapë, valvula dhe pajisje të ngjashme për tuba, kazan bolieri, çisternë, vaskë dhe pajisje të ngjashme, përfshirë valvola për uljen e presionit dhe valvul termostatike	81	35	61	325	1
748 – Bosht transmesioni (përfshirë shufër me gunga dhe bosht me gunga) dhe manivelë; që mbajnë konstruksione dhe mbështetje të thjeshta të boshtit; ingranazh dhe grup ingranazhesh; dado; kuti shpejtësie		2			
749 – Pjesë jo elektrike dhe aksesori makinerie, n.e.s.	8	74	6	106	47
751 – Makineri zyre		2	0		6
752 – Makineri për përpunimin automatik të të dhënave dhe elementët e tyre; lexues magnetik ose optik, makineri për regjistrim të dhënash në bazë të dhënash në formë të koduar	35	31	162	161	42
759 – Pjesë këmbimi dhe aksesori (përveç kapakëve, çantave të transportimit dhe artikujve të tillë) të përshtatshëm për përdorim vetëm dhe kryesisht për makineritë brënda grupeve 751 dhe 7	21	90	633	1,487	1
761 – Marrës televizivë (përfshirë video monitorët dhe video projektorët), nëse inkorporojnë apo jo marrës të transmetimit me radio ose zë ose regjistrim me video		32		29	5
762 – Marrës të transmetimit me radio, që inkorporojnë apo jo aparatura regjistrimi apo riprodhimi apo aparat matës		1			4
763 – Regjistruer zëri ose aparat riprodhues; regjistruer apo riprodhues i imazheve televizive ose zërit;	41			16	89
764 – Pajisje telekomunikacioni, n.e.s., dhe pjesët e këmbimit, n.e.s., dhe aksesori të aparaturave sipas grupeve 761, 762 dhe 763	1,364	1,365	2,582	1,101	1,427
771 – Makineri me fuqi elektrike (ndryshe nga impiantet elektrik rrotullues të grupit 716), dhe pjesët e tyre	361	393	732	1,008	1,435
772 – Aparatura elektrike për aktivizimin ose mbrojtjen e qarqeve elektrik ose për t'u lidhur me ose në qarqe elektrik (psh. çelësa, rele, siguresa,	416	738	835	1,636	433
773 – Pajisje për shpërndarjen e elektricitetit, n.e.s.	15	28	1,197	1,069	2,780
774 – Aparatura elektrodagnostike për qëllime medikale, kirurgjike, dentale ose veterinare dhe aparatura radiologjike		21		6	40
775 – Pajisje elektrike dhe jo elektrike të tipit të shtëpisë, n.e.s.	205	193	559	157	312
776 – Valvula dhe tuba termionikë, catodë e ftohtë ose foto-catodë (psh. valvola dhe tuba vakumi ose avulli apo të mbushura me gaz, valvula dhe tuba korigjues prej harku mërkuri,		5	1	8	1
778 – Makineri dhe aparatura elektrike, n.e.s.	107	47	244	2,787	1,763
781 – Vetura dhe automjete të tjera motorike të projektuara kryesisht për transport personash (ndryshe nga automjetet motorike për	187	26	275	235	805

transportin e dhjetë apo më shumë personave)					
782 – Automjete motorike për transportin e mallrave dhe automjete motorike për qëllime të veçanta	1,033	524	421	131	86
783 – Automjete motorike rruge, n.e.s.		1		4	142
784 – Pjesë këmbimi dhe aksesori të automjeteve motorike të grupeve 722, 781, 782 dhe 783	92	237	432	754	674
785 – Motoçikletë (përfshirë biçikletë me motor) dhe biçikleta, të motorizuara apo jo; karrocë për invalid			2	84	26
786 – Rimorkio dhe gjysëm rimorkio; automjete të tjera, që nuk lëvizin në mënyrë mekanike; të projektuara posaçërisht dhe kontenierët e pajisur të transportit		68	41	27	202
791 – Automjetet e Hekurudhës (përfshirë trena me jastëk ajri) dhe pajisjet përkatëse	0		24		4
792 – Mjete fluturuese dhe pajisjet përkatëse; mjete hapsinore (përfshirë satelitë) dhe mjete hedhëse të mjeteve hapsinore; pjesët e tyre	1	0	5	628	222
793 – Aniye, barka (përfshirë mjete lundruese me jastëk ajri) dhe struktura pluskues	0	2		34	31
811 – Konstrukione parafabrikat	28	38	4	10	292
812 – Instalime dhe montime sanitare, hidraulike dhe për ngrohje, n.e.s.	207	367	514	796	902
813 – Instalime dhe Montime për ndriçim, n.e.s.	1	4	9	14	31
821 – Mobilje dhe pjesët e tyre; shtretër, dyshekë, mbështetës dysheku, jastëk dhe orendi të tjera me mbushje	3,442	5,255	5,700	8,304	8,418
831 – Valixhe, çantë tualeti, çantë zyrtare, valixhe e vogël, çantë shkolle shpine, çantë për dylbi, çantë për kamera, instrumentesh muzikore, zyzesh	247	3,445	814	371	56
841 – Pallto burrash apo djemsh, pelerinë, xhakëtë, kostume, pulovra, pantallona, këmbisha, pantallona të shkurtra, të brendshme dhe ndërresë nate, dhe artikuj të ngjashëm prej pëlhure tekstili, të pa punuar me shtiza	44,901	151,722	262,383	80,625	8,730
842 - Pallto grash apo vajzash, pelerinë, xhakëtë, kostume, pulovra, pantallona, këmbisha, pantallona të shkurtra, të brendshme dhe ndërresë nate, dhe artikuj të ngjashëm prej pëlhure tekstili, të pa punuar me shtiza,	17,102	18,149	21,888	22,147	1,745
843 - Pallto burrash apo djemsh, pelerinë, xhakëtë, kostume, pulovra, pantallona, këmbisha, pantallona të shkurtra, të brendshme dhe ndërresë nate, dhe artikuj të ngjashëm prej pëlhure tekstili, të punuar me shtiza apo jo	4,765	6,207	8,957	12,849	1,223
844 - Pallto grash apo vajzash, pelerinë, xhakëtë, kostume, pulovra, pantallona, këmbisha, pantallona të shkurtra, të brendshme dhe ndërresë nate, dhe artikuj të ngjashëm prej pëlhure tekstili, të punuar me shtiza ose jo	13,595	17,869	22,454	25,735	3,054
845 – Artikuj veshje, prej pëlhure tekstili , tëpunuar me shtiza apo grep apo jo, n.e.s.	27,651	23,722	32,761	46,281	41,430
846 – Aksesori për veshje prej pëlhurave etekstile, të punuara me shtiza apo grep ose jo (përveç atyre për bebe)	1,722	2,233	4,716	7,936	8,690
848 – Artikuj për veshje dhe aksesori veshje jo prej pëlhurave tekstile; veshje që mbahen në kokë prej të gjitha materialeve	108	94	199	229	1,083
851 – Këpucë	86,429	94,978	133,379	165,237	181,302
871 – Instrumenta dhe aparatura optikë, n.e.s.		35		7	
872 – Instrumenta dhe pajisje, n.e.s., për qëllime medicale, kirurgjike, dentale ose veterinare	33	95	152	322	368
873 – Njehsor dhe matës, n.e.s.					1
874 – Instrumenta dhe aparatura matje, kontrolli dhe analizimi, n.e.s.	189	68	28	508	635
881 – Pajisje dhe aparatura fotografik, n.e.s.		39	35	1,134	203
882 – Pajisje fotografike dhe kinematografike	10	1			
883 – Film kinematografik, i hapur dhe zhvilluar, që inkorporon ose jo kolonë zanore ose që konsiston vetëm në kolonë zanore	1		53	1	1
884 – Mallra Optikë, n.e.s.		6	6		
885 – Ora dore dhe muri		12		10	
891 - Armë dhe municione	453	436	334	578	642

892 – Material i printuar	444	1,126	5,481	515	458
893 - Artikuj, n.e.s., prej plastike	660	482	370	1,178	2,784
894 – Karrocë fëmijësh, lodra, lojra dhe artikuj sportivë	853	1,159	2,251	2,335	3,943
895 – Pajisje zyre dhe artikuj shkrimi, n.e.s.	45	39	41	218	41
896 – Vepra arti, vepra të koleksionistëve dhe antika	121	31	30	189	50
897 - Bizhuteri, të arta dhe argjenta, dhe artikuj të tjerë të çmuar ose materiale gjysëm të çmuara, n.e.s.	4,524	352	357	766	1,070
898 – Instrumenta muzikor dhe pjesët dhe aksesorët e tyre; albume, disqe, kaseta, regjistrime të tjera zëri ose të ngjashme (përjashto mallrat e grupeve 763 dhe 883)	1	1	39	3	22
899 – Artikuj të përzier industrial, n.e.s.	756	449	543	884	1,488
961 – Monedheë (përveç prej ari/loriri), që nuk përbën ofertë ligjore		12			

Tabela 6: Importet 2001-2005 (mijëUSD)

Importet 2001-2005					
Grupi i produktit	2001	2002	2003	2004	2005
001 – Kafshë të gjalla përveç peshqve	1,729	3,112	4,002	4,936	11,255

011 – Mishi i gjethëve, i frskët, i ftohur ose i ngrirë	1,138	3,059	4,394	7,368	6,852
012 – mish tjetër dhe mbetje mishi të ngrënshëm, i frskët, i ftohur ose i ngrirë (përvec mishit dhe mbetjeve të mishit të papërshtatshëm për konsum njerëzor)	14,587	21,646	33,373	32,931	33,092
016 – Mish dhe mbetje mishi të ngrënshëm, të kriposur, në ujë me kripë, të tharë ose të tymosur, brumra të ngrënshëm dhe ushqime mishi ose mbetje mishi	53	57	188	133	145
017 – Mish dhe mbetje mishi të ngrënshëm, të përgatitura ose të konservuara n.e.s.	1,680	2,086	2,578	3,114	3,700
022 – Qumësht dhe ajkë dhe produkte qumështi të ndryshme nga gjalpi dhe djathi	3,454	4,798	6,211	7,261	8,558
023 – Gjalpë dhe yndyra të tjera dhe vajra që rrjedhin nga qumështi	916	1,301	1,553	2,173	1,712
024 – Djathë dhe gjizë	2,110	2,476	2,847	3,610	4,306
025 – Vëzë, të verdha vezësh të zogjve dhe të verdha vezësh, të freskëta, të thara ose të konservuara në ndonjë formë tjetër, të ëmbëlsuara apo jo, albuminë veze	68	40	2	19	163
034 - Peshk, i freskët (i gjallë ose jo), i ftohur ose i ngrirë	1,014	1,162	1,215	1,519	1,913
035 -Peshk, i tharë, i kriposur ose në ujë me kripë, peshk i tymosur (i gatuar ose jo përpara ose gjatë procesit të tymosjes); brumra ose miellra, ushqime dhe fileto peshku, të përshtatshme për konsum njerëzor	3,632	7,811	9,032	4,353	2,976
036 – Krustace, molusqe dhe jovertebrorë ujorë, qoftë në guackë apo jo, të freskët (të gjallë apo jo), të ftohur, të ngrirë, të tharë, të kriposur ose në ujë me kripë;	61	158	59	233	206
037 - Peshq, krustace, molusqe dhe jo vertebrorë të tjerë ujorë, të përgatitur ose të konservuar n.e.s.	536	651	873	7,316	10,173
041 - Grurë (duke përfshirë atë të shkoqur) dhe meslin, i pabluar	21,854	27,377	35,593	55,249	46,965
042 - Oriz	5,191	5,949	6,137	6,108	7,449
043 - Elb i pabluar	1	133	272	693	237
044 - Misër (duke mos përfshirë misrin e ëmbël), i pabluar	4,385	3,455	4,379	7,935	6,174
045 - Drithra, të pabluara (të ndryshme nga gruri, orizi, elbi dhe misri)	369	6	107	73	42
046 – Ushqim dhe miell gruri të meslinit	19,055	19,857	9,618	12,307	8,553
047 – Ushqime dhe miellra të tjera drithrash	42	269	548	991	149
048 – Prepare drithrash dhe prepare mielli ose tërshëre frutash ose perimesh	18,871	24,933	31,377	34,474	37,110
054 – Perime, të freskëta, të ftohura, të ngrira ose thjesht të konservuara (duke përfshirë perimet e thara të gjelbra); rrënjët, zhardhokët dhe produkte të tjera perimesh të ngrënshme n.e.s.,	9,653	12,233	14,523	20,045	16,050
056 – Perime, rrënjë dhe zhardhokë, të përgatitura ose të konservuara n.e.s.	2,786	3,808	4,324	6,062	5,762
057 – Fruta dhe arra (duke mos përfshirë arra yndyrore), të freskëta ose të thara	31,812	28,711	36,343	47,968	51,593
058 - Fruta, të konservuara dhe prepare frutash (duke përjashtuar lëngjet e frutave)	1,312	1,793	1,703	1,512	1,898
059 – Lëngjet e frutave (duke përfshirë mushtin e rrushit) dhe lëngjet e perimeve, të pafermentuara dhe që nuk përmbajnë shtesë pijesh alkoolike, me përmbajtje apo jo sheqeri të shtuar ose sheqeri tjetër	5,818	7,927	10,283	8,531	8,613
061 - Sheqerna, melasa dhe mjaltë	13,424	15,924	15,896	15,748	22,693
062 – Ëmbëlsira sheqeri	1,911	2,485	2,483	2,867	2,927
071 – Kafe dhe zëvendësues të kafes	6,061	5,500	6,845	7,586	8,494
072 - Kakao	142	96	127	339	270
073 – Çokollatë dhe prepare të tjera ushqimore që përmbajnë kakao n.e.s.	4,469	4,877	4,708	5,315	6,595
074 – Çaj dhe matë	417	562	430	706	721
075 - Erza	94	123	109	226	429

081 – Lëndë ushqimore për kafshë (pa përfshirë drithra të pabluara)	2,570	3,360	4,314	3,936	5,357
091 – Margarinë dhe yndyrë e ngjashme me të	1,863	1,914	2,339	2,957	3,188
098 – Produkte dhe preparate të ngrëngshme n.e.s.	4,934	6,517	10,155	13,263	15,301
111 – Pije jo-alkoolike n.e.s.	5,907	7,770	8,355	10,754	13,458
112 – Pije alkoolike	15,947	15,757	18,237	18,511	19,082
121 - Duhan, i paprodhuar ose i papërpunuar; pleh duhani	265	85	60	296	2
122 - Duhan, i prodhuar ose i përpunuar (me përmbajtje ose jo zëvendësuesish duhani)	28,492	32,319	41,427	44,820	48,361
211 - Lëkura (përveç gëzofrave), të papërpunuara	914	2,557	2,222	2,199	703
212 -Gëzofra, të papërpunuar (duke përfshirë kokat, bishtat, putrat dhe pjesë ose prerje të tjera, të përshtatshme për përdorim të gëzofpunuesve), të ndryshme nga lëkurat e grupit 211	34	21		1	
222 – Fara yndyrore dhe fruta me prejardhje yndyrore të një lloji të përdorur për nxjerrjen e vajrave të buta të fiksuara të perimeve (me përjashtim të miellrave dhe ushqimeve)	34	60	63	186	404
223 – Fara yndyrore dhe fruta me prejardhje yndyrore, të plota ose të prera, të një lloji të përdorur për nxjerrjen e vajrave të tjera të fiksuara të perimeve (duke përfshirë miellrat dhe ushqimet e farave yndyrore)	34	53	19	364	469
231 – Gomë natyrale, balata, gutta-perça, guayul, lëngu i qumësht i sapodilës dhe goma të ngjashme natyrale në forma fillestare (duke përfshirë rrëshirën) ose në fletë ose rripa	10	5	73	73	98
232 – Gomë sintetike; gomë e riparuar; mbetje, prerje dhe mbetje të gomës së paforcuar	39	69	331	389	437
244 – Tapë natyrale, i papërpunuar dhe mbetje (duke përfshirë tapën natyrale në blloqe ose fletë)	1	0		17	0
245 – Dru si lëndë djegëse (me përjashtim të mbetjeve të drurit) dhe qymyrit të drurit	7	10	1	64	24
246 – Druri në ashkla ose pjesë të vogla dhe mbetje druri	13	44	19	20	15
247 – Druri i papërpunuar	274	129	191	196	326
248 – Druri, thjesht i punuar dhe traversa hekurudhore druri	2,111	2,251	5,377	7,823	12,130
251 - Brumë dhe mbetje letre	23	46	95	147	116
261 - Mëndafsh			0	42	19
263 - Pambuk	141	104	47	15	74
264 - Jutë dhe fibra të tjera shtresa fibroze tekstili, n.e.s., të papërpunuara ose të përpunuara por jo të tjerrura; rimorkim dhe mbetje të këtyre fibrave (duke përfshirë mbetjet e fijeve dhe çorape grash me gurë të çmuar ose të stolisura)	3	1	1		
265 – Fibra tekstili perimesh (të ndryshme nga pambuku dhe juta), të papërpunuara ose të përpunuara por jo të tjerrura, mbetje të këtyre fibrave	9	20	2	34	25
266 – Fibra sintetike, të përshtatshme për tjerje	13	101	233	130	168
267 – Fibra të tjera artificiale të përshtatshme për tjerje; mbetje të fibrave artificiale	362	389	525	435	392
268 – Lesh dhe qime kafshësh të tjera (duke përfshirë turra leshi)	19	0	38	15	314
269 – veshje dhe artikuj të tjerë tekstili për veshje; lecka;	6,241	6,990	6,850	9,264	9,615
272 – Plehërues, të papërpunuar	172	564	71	281	216
273 – Gur, rërë dhe zhavorr	3,245	4,604	5,535	6,239	7,802
274 – Sulfur dhe pirite hekuri të papjekur	1		11	8	
277 – Gërries natyrorë, n.e.s. (duke përfshirë diamantet industriale)	1	13	28	23	20

278 – Minerale të tjera të papërpunuara	2,051	2,857	2,093	3,021	2,722
281 – Xeheror dhe koncentre hekuri		68	26	162	23
282 – Mbetje hekuri; kallëpe mbetjesh rishkrirëse të hekurit ose çelikut	4	207	206	406	9,909
283 – Xeherorë dhe koncentre bakri; përzierje bakri; përzierje qeramike dhe metali e bakrit	5		2	11	0
284 – Xeherorë dhe koncentre nikeli, përzierje nikeli, përzierje qeramike dhe metali oksidi nikeli dhe produkte të tjera të ndërmjetme të metalurgjisë së nikelit		0	2	23	2
285 – Xeherorë dhe koncentre alumini (duke përfshirë disa nga format e oksidit të aluminit)		2	1		3
287 – Xeherorë dhe koncentre metalesh bazë, n.e.s.	33	22		5	
288 – Mbetje jo-hekuri të zi metalesh bazë, n.e.s.	283	300	532	586	911
289 – Xeherorë dhe koncentre metalesh të çmuara; mbetje metalesh të çmuara (të ndryshme nga ari)			9		
291 – Materiale të papërpunuara shtazore, n.e.s.	108	114	254	158	258
292 - Materiale të papërpunuara perimesh, n.e.s.	1,185	1,672	2,382	3,261	3,440
321 - Qymyr, i pluhurëzuar apo jo, por jo i aglomeruar	235	86	577	864	550
322 – Briketa (qymyri), linjit dhe torfë	26	2	80	344	149
325 – Koks dhe gjysmë koks (duke përfshirë qymyrin djegës) të qymyrit, të drurit ose të torfës, të aglomeruar ose jo; karbon laboratorit të mbyllur	2,436	1,972	3,718	6,216	4,173
333 – Vajra naftë dhe vajra që përfitohen nga minerale bituminoze, të papërpunuara	4	1	5	8	0
334 - Vajra naftë dhe vajra që përfitohen nga minerale bituminoze, jo të papërpunuara; preparate, n.e.s., që përmbajnë peshë deri 70% ose më shumë të vajrave të naftës	62,943	58,238	85,538	116,976	178,478
335 – Produkte të mbetjes së naftës, n.e.s., dhe materiale të ngjashme	3,342	1,584	1,537	1,372	1,094
342 –Propan dhe butan i lëngshëm	9,513	8,912	9,235	9,252	24,978
343 – Gaz natyror, i lëngshëm apo jo	322	2,016	6,539	10,871	9,866
344 – Gazra naftë dhe hidrokarbure të tjera të gazta, n.e.s.	21	754	68	786	20
345 – Gaz qymyri, gaz i lëngshëm gaz prodhues dhe gazra të ngjashme të ndryshme nga gazrat e naftës dhe hidrokarbure të tjera të gazta			1	1	
351 – Rrymë elektrike	53,084	62,445	52,859	27,632	7,914
411 – Vajra dhe yndyra shtazore	1,401	1,218	1,748	2,365	3,257
421 – Yndyrna dhe vajra të fiksuara perimesh,të lehta, të papërpunuara, të rafinuara ose të grimcuara	16,690	19,047	25,931	28,442	30,744
422 – Yndyrna dhe vajra të fiksuara perimesh, të rafinuara ose të grimcuara, jo të lehta	346	413	464	632	489
431 – Yndyrna dhe vajra shtazore ose perimesh, të papërpunuara; dyllra; përzierje ose preparate të pangrënshme të yndyrnave ose vajrave shtazore, n.e.s.	753	451	537	682	631
511 – Hidrokarbure, n.e.s. dhe lëndë rrjedhëse të halogjenuara, të sulfuruara, të nitruara ose të nitrozuara	438	195	103	117	120
512 - Alkoole, fenole, fenol-alkoole dhe lëndë rrjedhëse të tyre të halogjenuara, të sulfuruara, të nitruara ose të nitrozuara	913	780	799	1,001	739
513 – Acide karboksilike dhe anhidridet e tyre, halide, perokside dhe peroksiacide; lëndët rrjedhëse të tyre të halogjenuara, të sulfuruara ose të nitrozuara	631	438	535	476	762
514 – Përbërës me funksion azoti	1,056	1,416	841	418	563
515 – Përbërës Organo-inorganikë, përbërje heterociklike, acide nukleike dhe kriprat dhe sulfonamidet e tyre	1,083	319	286	347	395

516 – Lëndë të tjera kimike organike	409	598	538	366	527
522 – Elementë kimikë inorganikë, okside dhe kripra halogjene	2,144	2,461	3,100	3,570	2,891
523 – Kripra dhe kripra perokside metalike, të acideve inorganike	2,657	2,287	2,961	3,457	4,074
524 – Lëndë të tjera kimike inorganike, përrës organikë dhe inorganikë të metaleve të çmuara	148	175	147	178	290
525 – Materiale radioaktive dhe të ngjashme	5	70	60	84	59
531 – Lëndë ngjyuese sintetike organike dhe liqene ngjyrash dhe preparate të bazuara në to	103	55	140	349	317
532 – Ekstrakte ngjyrosjeje dhe regjije lëkurësh dhe materiale sintetike për regjien e lëkurës	215	466	560	749	498
533 – Pigmente, bojra, lustra dhe materiale të ngjashme	3,109	4,351	6,205	9,770	13,614
541 – Prdakte medicinale dhe farmaceutike të ndryshme nga grupi 542 i ilaçeve	3,361	2,454	4,128	5,092	6,055
542 – Ilaçe (duke përfshirë ilaçet veterinare)	20,379	26,420	40,319	53,915	71,216
551 – Vajra esenciale, parfume dhe materiale aromatizuese	2,058	2,203	3,684	3,356	4,787
553 – Parfumeri, kozmetikë ose preparate tualeti (me përjashtim të sapunëve)	4,418	5,939	7,929	9,460	14,734
554 – Sapun, preparate pastrimi dhe lustrimi	11,408	16,255	20,236	26,936	31,155
562 – Plehërues, të prodhuar	8,642	8,562	8,411	9,997	9,227
571 – Polimere etileni në forma filleclare	1,924	2,630	3,005	4,352	6,257
572 – Polimere stireni në forma filleclare	590	751	1,074	1,459	2,551
573 – Polimere të derivatit të etilenit, klorid ose grupe hidrokarburesh të pangopura të tjera të halogjenuara, në forma filleclare	1,416	1,849	2,399	3,320	3,753
574 – Polyacetale, polietere të tjera dhe rrëshira epoksidi, në forma filleclare; polikarbonate, rrëshira alkide, estere polialilili poliestra të tjera, në forma filleclare	3,103	2,601	2,603	2,630	2,743
575 – Plasmas ose lëndë tjetër plastike, në forma filleclare	2,140	2,314	4,218	6,069	6,471
579 – Mbetje, prerje dhe pastrime plasmasi ose plastike	329	435	439	318	203
581 – Tuba, tubacione dhe zorrë apo pajisje plastike	5,292	6,839	6,056	7,210	11,953
582 – Fletë, film, fletë dhe shirita plastike	2,362	2,611	4,205	5,720	8,102
583 – Monofilament nga i cili çdo dimension i tërthortë 1 mm, shufrat dhe trajtat e profilut, qoftë ose jo me sipërfaqe të punuar por jo me punime të tjera,	71	157	183	737	1,151
591 – Insekticide, rodenticide, fungicide, herbicide, produkte kundër rritjes së lastarëve dhe rregullatorë për rritjen e bimëve, disinfektues dhe produkte të ngjashme të vendosura në formë	1,655	1,431	2,210	2,407	3,082
592 – Tërshëra, inulina dhe gluten (lëndë ngjitëse) gruri, substanca albumine; ngjitës	1,556	2,017	2,779	3,667	3,438
593 – Eksplozivë dhe produkte piroteknike	813	469	661	1,616	2,144
597 – Suplemente të përgatitura për vajra minerale dhe produkte të ngjashme; lëngje të përgatitura për transmetimin hidraulik; preparate antingruese dhe lëngje të përgatitura për parandalimin e akullit;	768	812	947	2,074	1,561
598 – Produkte kimike të ndryshme, n.e.s.	3,534	4,841	5,189	7,773	7,410
611 – Lëkurë	24,725	32,065	50,239	54,454	52,213
612 – Prodhime lëkure ose të përbërjes së lëkurës, n.e.s.; shalimet dhe pajime të kuajve	230	331	113	62	309
613 – Gëzofe, të regjura ose të stolisura (duke përfshirë kokat, bishtat, putrat dhe pjesë ose prerje të tjera), të pamontuara ose të montuara (pa shtesën e materialeve të tjera)	624	260	257	470	250
621 – Materiale gome (psh qiriç, fletë, shufra, fije, tuba gome)	523	841	871	1,054	1,597
625 – Goma makine, fije të ndërkëmbyeshme gome, mbrojtëse gomash dhe tuba të brendshëm për rrotat e	4,854	5,819	7,958	8,840	9,466

të gjitha llojeve					
629 – Artikuj gome, n.e.s.	1,236	1,077	1,527	1,757	2,312
633 – Prodhime tape	24	14	64	81	72
634 - Rimeso, kompensatë, dërrasë tallashi dhe dru tjetër i punuar, n.e.s.	7,860	10,691	13,166	19,273	22,076
635 – Prodhime druri, n.e.s.	1,974	3,362	3,861	4,759	5,904
641 – Letër dhe karton	9,455	10,234	14,140	17,230	18,585
642 – Letër dhe karton, i prerë sipas përmasës ose formës dhe artikuj letre ose kartoni	7,050	9,501	13,603	18,662	20,529
651 – Fill tekstili	2,474	3,289	4,614	5,725	4,842
652 – Cohë pambuku, e tjerrur (duke mos përfshirë coha të ngushta ose speciale)	14,571	18,123	19,157	22,608	19,443
653 - Cohë, e tjerrur e materialeve tekstile të bëra me dorë (duke mos përfshirë cohërat e ngushta ose speciale)	13,381	12,931	15,114	20,036	27,273
654 – Coha të tjera tekstili, të tjerrura	1,293	1,055	1,252	1,254	1,579
655 – Coha të punuara me shtiza ose me grep (duke përfshirë cohërat në formë tubi të punuara me shtiza; n.e.s., grumbujt e cohërave dhe cohërat me punë me azhur), n.e.s.	5,714	5,914	8,013	4,386	4,185
656 – Zbukurime najloni dhe mëndafshi, dantella, qëndisje, fjongo, zbukurime dhe punime të tjera të imta	2,511	3,158	4,061	2,329	1,719
657 – Fije speciale, coha speciale tekstili dhe prodhime të ngjashme	5,023	7,113	10,052	14,952	21,769
658 – Artikuj të sajuar tërësisht ose kryesisht prej materiale tekstili, n.e.s.	4,095	5,320	5,728	8,471	8,160
659 – Mbulesa dysHEMEJE, etj.	2,909	3,555	3,968	4,149	4,835
661 - Gëlqere, çimento dhe materiale të fabrikuara prodhimi (përveç qelqit dhe materialeve të argjilës)	50,895	55,891	58,964	64,549	86,997
662 – Materiale prodhimi argjile dhe materiale ndërtimi të pafarkëtueshme	29,242	34,940	42,470	51,765	60,791
663 – Prodhime minerale, n.e.s.	1,913	2,603	3,722	4,048	4,291
664 - Qelq	4,401	3,979	5,149	5,771	8,643
665 – Qelqurina	2,769	3,950	3,985	6,914	7,122
666 - Poçeri	1,922	2,062	2,566	3,036	3,355
667 – Perla dhe gurë të çmuar ose gjysmë të çmuar, të papunuar ose të punuar		0	8	20	9
671 – Spiegeleisen gize e derhur, hekur me veti si sfungjeri, thërmija dhe pluhur hekuri ose çeliku dhe aliazhe hekuri	660	521	870	1,659	1,521
672 - Kallëpe dhe forma të tjera fillestare prej hekuri ose çeliku; produkte gjysmë të punuara hekuri ose çeliku	2,817	2,554	7,813	6,021	4,440
673 – Produkte të petëzuara hekuri ose jo-aliazhi çeliku, jo të veshura, të derdhura ose të mbushura	5,092	6,182	13,038	13,167	18,498
674 – Produkte të petëzura hekuri ose jo-aliazhi çeliku, të veshura, të derdhura ose të mbushura	2,169	2,397	3,038	4,335	5,971
675 – Produkte të petëzuara prej aliazhi çeliku	290	250	1,146	1,490	385
676 – Shufra, kënde, forma dhe seksione hekuri dhe çeliku (duke përfshirë pilat e fletëve)	31,267	33,056	37,832	48,846	87,596
677 – Shina ose materiale ndërtimi prej hekuri ose çeliku të platformës hekurudhore	118	1,093	57	696	228
678 – Tela hekuri ose çeliku	1,374	1,777	7,189	10,015	3,721
679 - Tuba, tubacione dhe profile të thelluara ose të futura dhe tuba ose pajime tubacionesh, prej hekuri ose çeliku	7,277	9,737	9,739	9,829	18,519
681 – Argjend, platin dhe metale të tjera të grupit të platinit	6	7	50	27	25
682 - Bakër	969	1,729	1,974	2,735	2,987

683 - Nikel	138	45	99	111	150
684 - Alumin	15,526	18,251	21,364	23,798	35,011
685 -Plumb	4	7	51	37	25
686 - Zink	507	629	459	580	568
687 - Kallaj	4	6	15	16	17
689 – Metale bazë të ndryshme jo-të zeza, të përdorura në metalurgji, dhe materiale prej qeramike dhe metali	8	19	29	16	30
691 – Struktura dhe pjesë strukturash, n.e.s., prej hekuri, çeliku ose alumini	7,923	9,262	10,147	10,089	17,047
692 – Kontenierë metalikë për magazinim ose transport	4,860	5,568	7,352	10,111	9,397
693 – Produkte Instalimi (me përjashtim të instalimit elektrik të izoluar) dhe skermave	3,249	2,458	3,830	2,505	4,416
694 - Gozhda, vida, dado, bulona, perçina dhe materiale të ngjashme prej hekuri, çeliku, bakri ose alumini	1,364	1,269	2,402	3,907	5,495
695 – Instrumenta për përdorim manual ose në makineri	2,055	4,537	3,519	5,603	4,396
696 – Takëme (thikash, lugësh, pirunjsh)	1,072	1,847	1,674	2,376	2,141
697 – Pajisje shtëpiake prej metalesh bazë, n.e.s.	8,127	6,221	6,380	7,624	9,634
699 – Prodhime metalesh bazë, n.e.s.	17,971	123,890	35,071	44,755	49,895
711 – Boljera me avull ose boljera të tjera që nxjerrin avull; boljera uji të tejngrohura dhe impiant ndihmës për përdorimin e tyre; pjesë të tyre	505	1,672	495	859	790
712 – Turbina me avull dhe turbina të tjera me avull dhe pjesë të tyre, n.e.s.	137	3,187	15	120	259
713 – Motorë pistonash me djegie të brendshme dhe pjesë të tyre, n.e.s.	1,137	918	2,046	2,654	3,409
714 – Motorë dhe ingranazhe jo elektrike (të ndryshme nga ato të grupeve 712, 713 dhe 718); pjesë, n.e.s., të këtyre motorëve dhe ingranazheve	1,003	1	14	440	28
716 – Impiant elektrik rrotullues dhe pjesë të tij, n.e.s.	7,342	9,400	11,197	8,493	19,178
718 – Makineri për gjenerimin e energjisë, dhe pjesë të tyre, n.e.s.	1,968	130	1,439	1,282	3,645
721 – Makineri bujqësore (me përjashtim të traktorëve) dhe pjesë të tyre	1,976	3,825	5,603	4,416	5,943
722 - Traktorë (të ndryshëm nga ato të pikave 744.14 and 744.15)	1,247	3,200	5,253	2,625	3,433
723 – Impiant dhe pajisje të kontraktorit dhe punimeve inxhinierike civile; pjesë të tyre	6,805	7,794	12,265	12,969	16,690
724 – Makineri tekstili dhe lëkure dhe pjesë të saj, n.e.s.	5,250	6,845	7,660	6,876	6,421
725 – Makineri për petëzimin e letrës dhe të brumit të letrës, makineri për prerjen e letrës dhe makineri të tjera për prodhimin e artikujve të letrës; pjesë të tyre	229	1,514	957	797	2,107
726 – Makineri për shtypjen dhe lidhjen e librave dhe pjesë të tyre;	1,143	1,216	1,443	1,980	2,191
727 – Makineri për përpunimin e ushqimeve (me përjashtim të atyre shtëpiake); pjesë të tyre	8,105	5,509	11,492	18,220	8,908
728 – Makineri dhe pajisje të tjera, të specializuara për industri të veçanta; pjesë të tyre, n.e.s.	9,701	14,230	15,721	39,275	54,554
731 – Vegla makinerish që punojnë me heqjen e metaleve ose materialeve të tjera	684	399	870	1,744	1,163
733 – Vegla makinerish për punimin e metaleve, karbideve të metaleve të salduara ose materialeve prej qeramike dhe metali, pa heqjen e materialeve	677	1,184	1,219	2,727	2,658
735 - Pjesë, n.e.s., dhe aksesori të përshtatshëm për përdorim vetëm ose kryesisht me makineri që bëjnë pjesë në grupin 731 dhe 733 (duke përfshirë kutitë ndihmëse të punës ose të veglave),	62	294	405	1,715	275
737 – Makineri për punimin e metaleve (të ndryshme nga veglat e makinerisë) dhe pjesë të tyre, n.e.s.	418	509	1,058	1,695	1,994
741 – Pajisje ngrohjeje dhe ftohjeje dhe pjesë të tyre, n.e.s.	10,466	12,089	17,883	21,172	20,454

742 – Pompa për lëngjet, të përshtatura ose jo me një aparaturë matjeje; elevatorë lëngjesh; pjesë për këto pompa dhe elevatorë lëngjesh	2,353	3,630	5,102	5,261	9,574
743 - Pompa (të ndryshme nga pompat për lëngjet), ajrin ose kompresues të tjerë gazi dhe ventilues; kapota ventiluese ose ricikluese që përfshijnë një ventilator, të përshtatur ose jo	4,238	5,612	6,897	9,525	8,376
744 – Pajisje me doreza mekanike dhe pjesë të tyre, n.e.s.	2,499	8,620	6,813	12,478	14,423
745 – Makineri jo-elektrike, vegla dhe aparate mekanike dhe pjesë të tyre, n.e.s.	3,920	3,539	9,434	10,494	11,058
746 – Kuzhineta me saçe	422	642	813	1,400	1,135
747 –Rubineta, valvula dhe pajisje të ngjashme për tubacionet, veshje mbrojtëse boljere, tankera, tira ose pajisje të ngjashme, duke përfshirë valvula për uljen e presionit dhe kontr. termostatik	2,282	2,750	4,168	4,103	4,598
748 – Boshte transmissi (duke përfshirë cilindrat e shpërndarjes dhe kollodokë) dhe manivela; mbrojtëse kuzhinetash dhe kuzhineta të zakonshme boshi; mekanizma dhe mekanizma transmissi; vida me saçe; kuti të shpejtësive	194	215	190	330	623
749 – Pjesë dhe aksesore jo-elektrike të makinerive, n.e.s.	456	597	469	1,244	962
751 – Aparate zyre	1,223	1,905	1,491	2,836	3,651
752 – Makineri automatike për përpunimin e të dhënave dhe njësi të tyre ; lexues magnetikë ose optikë, makineri për transkriptimin e të dhënave në median e të dhënave në formë të koduar	6,782	8,288	13,081	13,682	20,982
759 – Pjesë dhe aksesore (të ndryshëm nga kapakët, që carrying cases dhe materiale të ngjashme) të përshtatshme për përdorim vetëm ose kryesisht me makineri që bëjnë pjesë në grupin 751 dhe 7	5,950	7,374	9,162	13,693	15,873
761 – Marrës televizivë (duke përfshirë video-monitorët dhe video-projektorët) me përfshirjen ose jo të marrësve të transmetimit radiofonik ose video-regjistrimit të tingullit	2,216	3,443	4,194	7,434	9,153
762 – Marrës transmetimi radiofonik që përfshin ose jo aparat për regjistrimin ose riprodhimin e tingullit ose sahat	444	2,849	283	3,128	638
763 – Regjistruues ose riprodhues tingulli; regjistruues ose riprodhues tingulli dhe imazhi televiziv; media e përgatitur e paregjistruar	1,000	2,001	1,650	1,733	2,133
764 – Pajisje telekomunikacioni, n.e.s., dhe pjesë, n.e.s., dhe aksesore të aparatit që bën pjesë në grupin 761, 762 dhe 763	86,906	35,943	26,085	35,364	40,903
771 – Aparate për energjinë elektrike (të ndryshme nga impianti elektrik rrotullues i grupit 716) dhe pjesë të tyre	13,555	8,295	16,867	15,683	29,247
772 – Aparat elektrik për shkëmbimin ose mbrojtjen e qarqeve elektrike ose për bërjen e lidhjeve me ose në qarqet elektrike (psh., çelësa, rele, siguresa elektrike	17,558	21,920	27,177	35,086	40,016
773 – Pajisje për shpërndarjen e elektricitetit, n.e.s.	8,969	11,902	16,319	27,664	31,320
774 – Aparat eleckrodiagnostik për qëllime mjekësore, kirurgjikale, dentale ose veterinare dhe aparat radiologjik	8,762	2,451	2,940	6,389	6,630
775 – Pajisje elektrike dhe jo-elektrike të tipit shtëpiak, n.e.s.	14,089	22,082	25,721	28,821	35,505
776 – Valvula dhe tuba termionik, katodash të ftohta ose fotokatodash (psh., valvula dhe tuba me vakuum ose të mbushura me avull ose gaz, valvula dhe tuba pastrues me hark mërkuri,	4,198	4,894	3,313	3,057	4,896
778 – Makineri dhe pajisje elektrike, n.e.s.	7,560	10,627	9,143	13,426	16,254
781 - Vetura dhe automjete të tjera, kryesisht të projektuara për transportin e njerëzve (të ndryshme nga automjetet për transportin e dhjetë ose më shumë njerëzve)	35,364	47,591	64,912	91,473	85,871

782 – Automjete për transportin e mallrave dhe automjete për qëllime të posaçme	19,377	17,099	23,715	37,272	41,886
783 – Automjete rrugore, n.e.s.	2,782	3,014	4,598	4,553	7,163
784 – Pjesë dhe aksesore të automjeteve që bëjnë pjesë në grupin 722, 781, 782 dhe 783	5,084	4,889	6,761	9,321	9,589
785 - Motoçikleta (duke përfshirë biçiketa me motorë) dhe biçikleta, të motorizuara dhe jo të monitorizuara; karroca të pavlefshme	1,590	1,542	2,810	3,442	4,125
786 – Rimorkio dhe gjysmë rimorkio; automjete të tjera, me shtytje jo mekanike; posaçërisht të projektuara dhe të pajisura me kontenierë transporti	2,078	1,926	1,849	3,348	5,091
791 – Mjete hekurudhore (duke përfshirë trena me jastëkë ajri) dhe pajisje të ngjashme	1,489	444	286	869	819
792 – Avionë dhe pajisje të ngjashme; anije kozmike (duke përfshirë satelitë) dhe lançimin e mjeteve kozmike; pjesë të tyre	637	171	7,709	682	1,968
793 – Anije, barka (duke përfshirë anije me jastëk ajri) dhe struktura që rrinë pezull	336	936	2,164	2,762	1,976
811 – Ndërtesa parafabrikate	4,158	4,534	5,624	6,133	11,248
812 – Pajime fikse dhe pajime sanitare, hidraulike dhe ngrohëse, n.e.s.	4,479	5,213	6,566	7,681	9,413
813 – Pajime fikse ndriçimi, n.e.s.	1,976	3,023	3,651	4,350	6,233
821 – Mobilje dhe pjesë të tyre; dyshekë shtretërisht, mbështetës dysheku, jastëkë dhe materiale mbushëse të ngjashme	14,175	14,276	15,523	19,717	26,913
831 - Baule, valixhe, çanta të vogla grash, valixhe diplomatike, valixhe të vogla lëkure, çanta shkolle, kuti dylbish, kuti aparatesh fotografike, kuti instrumentash muzikore, këllëfa syzesh	912	1,469	2,427	2,081	2,731
841 – Xhupa ose pallto, pelerina, xhaketa, kostume, xhaketa sportive, pantallona, pantallona të shkurtra, këmisha, veshje të brendshme, veshje nate dhe artikuj të ngjashëm të cohërave të tekstit, jo të thurura me dorë, për burra ose djem	29,294	31,984	39,497	45,641	44,700
842 – Xhupa ose pallto, pelerina, xhaketa, kostume, pantallona, pantallona të shkurtra, këmisha, fustane dhe funde, veshje të brendshme, veshje nate dhe artikuj të ngjashëm prej cohe tekstili për gra ose vajza	6,625	6,334	11,775	9,242	12,019
843 - Xhupa ose pallto, pelerina, xhaketa, kostume, xhaketa sportive, pantallona, pantallona të shkurtra, këmisha, veshje të brendshme, veshje nate dhe artikuj të ngjashëm prej cohe tekstili, të thurura me shtiza, për burra ose djem	7,576	9,207	9,761	10,418	12,391
844 – Xhupa ose pallto, pelerina, xhaketa, kostume, pantallona, pantallona të shkurtra, këmisha, fustane dhe funde, veshje të brendshme, veshje nate dhe artikuj të ngjashëm prej cohe tekstili për gra ose vajza	15,440	20,300	20,377	23,305	23,694
845 – Artikuj veshjesh, prej cohe tekstili, qoftë ose jo të thurura me shtiza apo me grep, n.e.s.	17,017	22,491	33,778	38,461	37,255
846 – Aksesore veshjesh prej cohe tekstili, qoftë ose jo të thurura me shtiza ose me grep (të ndryshme nga ato për foshnja)	3,860	6,784	9,851	14,799	16,780
848 – Artikuj veshjesh dhe aksesore veshjesh prej cohe të ndryshme nga tekstili; mbulesa të të gjitha materialeve	558	820	850	1,027	1,585
851 - Këpucë	46,178	54,356	63,220	67,549	68,793
871 – Instrumenta dhe aparate optike, n.e.s.	58	184	163	255	1,057
872 – Instrumenta dhe pajisje, n.e.s., për qëllime mjekësore, kirurgjikale, dentale ose veterinare	3,615	4,393	6,747	11,594	12,020
873 – Metra dhe pajisje njehsuese elektromekanike, n.e.s.	1,883	642	3,742	11,550	4,071
874 – Instrumenta dhe aparate matëse, verifikimi, analize dhe kontrolli, n.e.s.	3,659	4,951	5,942	9,556	8,343
881 – Aparat dhe pajisje fotografike, n.e.s.	223	352	617	467	895

882 – Pajisje fotografike dhe kinematografike	958	1,172	1,539	1,908	2,393
883 – Film kinematografik, i ekspozuar në dritë dhe i zhvilluar, duke përfshirë ose jo shiritin e regjistrimit të tingullit ose që përbëhet vetëm prej shiritit të regjistrimit të tingullit	23	54	10	93	79
884 – Mallra optike, n.e.s.	159	211	226	345	1,112
885 – Ora dhe sahate	265	923	535	608	735
891 – Armë dhe municion	613	671	729	538	1,299
892 – Material i printuar	3,960	9,744	8,776	5,938	5,790
893 – Artikuj, n.e.s., plastikë	13,237	16,727	21,935	23,923	27,306
894 – Karroca bebesh, lodra, mallra sportive dhe lojrash	3,975	5,051	6,029	8,782	11,799
895 – Pajisje dhe kancelari zyre, n.e.s.	769	1,015	1,464	1,303	1,594
896 – Vepra arti, vepra dhe relike koleksionistësh	20	503	34	142	116
897 – Artikuj argjendarie të arpunuesve dhe argjendpunuesve, dhe artikuj të tjerë prej materialesh të çmuara ose gjysmë të çmuara, n.e.s.	336	352	594	875	1,094
898 – Instrumenta muzikore dhe pjese dhe aksesore të tyre; pllaka gramofoni, kaseta dhe regjistrime të tjera tingulli ose të ngjashme (me përjashtim të mallrave që i përkasin grupit 763 dhe 883)	820	4,309	4,195	7,040	7,722
899 – Artikuj të ndryshëm të prodhuar, n.e.s.	8,278	11,393	14,661	13,385	14,135
931 – Mallra dhe tranzaksione speciale jo të klasifikuara sipas llojit	7				0
961 - Monedha (të ndryshme nga monedhat e arit) që nuk janë tenderuar ligjërisht				73	1
971 - Ar, jo monetar (me përjashtim të xeherorëve dhe koncentreve të arit)		3	1		